

APÈNDIX DOCUMENTAL

1. TEXTOS PROGRAMÀTICS	
1.1. «Prospecte»	413
1.2. «A nostres lectors»	418
1.3. «Desde'l Tibidabo»	419
1.4. «Primera despedida»	421
1.5. «Despedida»	421
1.6. «Nostra reaparició»	422
1.7. «Als nostres lectors»	424
1.8. «Los nostres propòsits»	424
1.9. «Tornemhi!»	426
1.10. «Resurrexit»	429
1.11. «Prospecte per a l'any 1881»	430
1.12. «Als nostres lectors»	434
1.13. Carta colectiva sobre el final	434
2. ARTICLES MOTIU DE LES TRES SUSPENSIONS	
2.1. «Los nihilistas»	437
2.2. «Lo 14 de juliol de 1789»	439
2.3. «Sobre'l Congrés Catalanista. A <i>La Gaceta de Catalunya</i> »	441

1. TEXTOS PROGRAMÀTICS

1.1. PROSPECTE

Lo DIARI CATALÀ surt á la vida plé d'esperansas y abrigant la seguritat de ser ben rebut dels catalans.

Son títol diu ben clar que será escrit en catalá. Será la primera publicació diària que usará exclusivament la nostra llengua.

Y no sols sera escrit en catalá, sinó que parlará tan catalá com sápigá: y no sols parlará tan catalá com sápigá, sino que procurarà pensar y obrar á la catalana.

Per desditxa, lo desenrotllo de la historia pátria en los darrers sigles, nos ha voltat d'influencias que'ns lligan los brassos y desnaturalisan lo nostre genit característich. Per aixó, principalment, fa molt temps que (dolorós es confesarho), sí no fem com los cranchs, y en compte de caminar endavant anem endarrera, estem per lo menos deturats en lo mateix punt, veyent com los altres nos atrapan y nos passen al davant. Per aixó Catalunya que per sa cultura y activitat habia estat al costat de'ls pobles que portaban á Europa la bandera de la civilisació, es avuy un grupo de provincias pobres de una nació mes pobra encara.

Pero per fortuna lo esperit catalá no ha mort, per mes que dormi, y si aquellas influencias han modificat lo nostre carácter, no'ns han pas dominat del tot. Embrassan, sí, los nostres moviments, pero ab mes ó menos pena podem encara mourerns (*sic*). Ja fá algun temps que habem probat de ferho, y d'aquí ha vingut lo renaixement del catalanisme.

En aquest renaixement ve á pendrer lloch lo DIARI CATALÀ.

II

D'ensá que tornem á escriurer en catalá y no'ns avergonyim de usar la nostra llengua, que es tan bona com qualsevol altra de las que's parlan á Europa y mes lògica y precisa que algunas de grans pretensions, sempre que dos catalans parlabam en

confiansa, encara que'ns separessin oposats punts de vista, reconeixiam la necessitat de tenir diari catalá. Lo nostre renaixement, —deyam tots,— será manco fins y á tant que disposi del medi mes poderós de'ls temps moderns; de la premsa diaria.

Perque lo diari es la gota d'aigua que forada las rocas. No té, tal vegada, la importancia del llibre, producte de llargas meditacions y d'estudis sérios; no impressiona com lo teatro ni com una bona obra literaria ó artística, pero en cambi te la constancia, la assiduitat, y en ella funda son poder cuasi sens límits. Las impressions del llibre y del treball d'art son fortes, pero generalment poch durables, mentres las del diari ariban, á forsa de temps, fins á modificar lo carácter y las ideas de'ls lectors.

Lo diari es lo primer amich á qui rebém cada dia. De bon matí ja'ns espera damunt la nostra taula, y avans de que parlem ab ningú, ni'ns ocupem de negocis, ell nos entera de lo que ha passat al mon desde la vigilia. Natural es que li siguem agrahits y li paguem lo servey que'ns presta, deixantnos influir per ell en mes ó en menos. Aixís sucseheix en efecte, y d'aquí naix la importancia de la premsa en la vida moderna.

Lo DIARI CATALÀ, donchs, vé á omplir aquest vuit que's notaba en lo nostre renaixement. Sortirá al dematí, perque es la millor hora per parlar en confiansa y ab éxit. D'avuy en avant, lo primer amich que'ns parlará cada dia, nos parlará en la nostra llengua, d'avuy en avant sabrém en catalá las noticias que'ns interessan, y en catalá'ns posarém en comunicació ab lo mon; d'avuy en avant comensarem lo dia baix la impressió de ideas purament catalanas.

III

No volem entrar en la cent vegadas debatuda cuestió de si es ó no convenient lo ressucitar la vida provincial. Per nosaltres está ja fá molt temps resolta. Lo mon modern tendeix á la unitat per lo adelanto, per la civilisació, no per la imposició, ni per la forsa, ni tant sols per la tradició; á la unitat expontánea y filla de la comunitat de ideas y de interessos, no á la unificació nascuda de la conquesta, ó del major poder ó de la sort de'ls dominadors; á la unitat que es font de vida, puig que prenent lo moviment de ahont se vulla que's produexi, lluny de comprimirlo y ofegar-lo, lo esparjeix per tot arreu y li presta forsa perque pugui contribuir á la millora general, no á la uniformitat del Falansteri, que faria que tota la nació's mogué á só de campana, penjada avuy al bell mitx de Madrit, perque se sentís de tot Espanya, y transportada demá á París, á Londres ó á Berlin, si demá arribessin á desapareixer las fronteras y tot Europa fós una sola nació, subjecte á las mateixas lleys y dominada per lo mes poderós de sos poderosos.

Consti, donchs, y aixó ho dirém molt alt perque nos séntin de lluny, que si som partidaris del renaixement de la vida provincial, es perque creyém que aixís contribuirem al progrés general ab molta més energía, que seguint endormiscats en la confiansa de que altres pensin y obrin per nosaltres. Som provincialistas per anar endavant, sempre endavant; no per tornar endarrera ni per quedarnos deturats.

IV

Després de lo dit, pocas paraulas bastaran per fer coneixer á nostres lectors la part mes important del nostre programa. Volem anar endavant en tot, absolutament en tot. Aixís en ciencia com en religió, aixís en arts com en política, sempre que's tracti d'avansar un pas, res nos espantarà. Si ideas novas y nous descobriments tiran per terra tradicions rancies, encara que siguin d'aquellas que vólen presentarse com amparadas per la tradició de'ls sigles, lo nostre lloch será al costat de lo nou, y serém enemichs, pero implacables, de tots los fanatismes; desde aquells que omplen de sanch los camps de batalla y perverteixen la conciencia pública fins als que apareixen á primera vista inofensius. D'aquestos naixen los altres, y sobre tots procurarém obrir los ulls dels que'ls tenen massa tancats, que, per desdixxa, son molts á la nostra terra.

Y no sols voldriam que anessim endavant, seguint als pobles que'ns portan ventatja, sino també que Catalunya contribuís directament al avansament. Voldriam que lo renaixement catalá, que ha produhit ja una manera pròpia en varias de las manifestacions del art, tingúes també en algunas branques de la ciencia sino en totas, miras pròpias y procediments especials. Voldriam que nasquessin escoles catalanas, que lluytessin y discutissin ab altrás escoles, perque quan del cop ne surtís la espurna que dona llum, poguessim dir que habem sigut lo picafochs ó la pedra foguera. Tots los que per aquest camí dirigeixin sos passos, nos tindrán sempre á son costat, disposats quant menos á alentarlos, sino podem darlos ajuda directa. Ho habem dit y no tenim empaig en repetirho: volém anar endavant, sempre endavant, y per anarhi més que no hi anem ara, desitjem que's fortifiqui y creixi lo renaixement de la vida provincial.

V

Lo DIARI CATALÀ será polítich, eminentment polítich, com ben clar ho dihuen los propósitos fins aquí esplicats, y en política, com en tot, volem anar endavant, endavant sempre, sens que res nos espanti; sens que may cap ensopegada nos fassi trencar del camí que porta dret al nostre ideal. En política som avuy partidaris de l'última paraula que ha pronunciat la ciencia de governarse los pobles. Demá que'n digui una de mes avansada, á sa defensa y propagacio consagrarém las nostras forsas.

Pero farém sempre política de principis, jamay política de partit ó de bandería. Los que s'interessin per si un ministre esmorsa á la francesa ó á la turca; los que donguin valor á saber lo que diu ó lo que pensa qualsevol d'aquestos tipus que reuneixen quatre amichs á Madrid, y ab ells crean un fracció ó una pandilla per dirsen jefes y exprémer algunas gotas de such á la cosa pública, no quedaran satisfets del DIARI CATALÀ. O no'ns ocuparém de tals trapasserías ó nos ne ocuparém per posarlas en evidencia y tractarlas com se mereixen. Lo nostre propósit es fer política séria; política digna del carácter independent y formal que ha distingit als fills de Catalunya sempre y quan no han sigut dominats per influencias estranyas.

VI

De tot lo dit se desprén que lo nostre criteri ha de ser molt ample. Tots los que vulguin anar endavant, tenen cabuda en lo DIARI CATALÀ. No'ns creyem infalibles ni molt menos, y sabem que de la discussió de surt la llum, y que lo progrés naix de la lluita de ideas oposadas. No's busqui, donchs, en lo nostre diari, aquella uniformitat que distingeix als diaris de bandería, ni s'atribueixi á inconsecuencia ni á falta de direcció, lo descobrir alguna vegada distints punts de mira en sos treballs.

No'ns casem ab ningú, y dintre de la idea general de anar sempre endavant y may endarrera, aixís los redactors com los col·laboradors del DIARI CATALÀ exposarán sas ideas ab completa independència de criteri.

VII

Lo DIARI CATALÀ se dirigeix á tots los catalans, aixís als que viuhén á Catalunya com als qu'están espargits per lo mon. Es ben sapigut que los catalans som cosmopolitas y nos avenim á tots los climas y á tots los païssos, motíu per lo qual se'n troban per tot arréu. Per aixó estarém en relació ab las colonias mes importants de paisans nostres, y tindréu actius corresponsals á la Habana, á Montevideu, á París, á Nova York, á Roma, á Marsella, á l'Argelia, y á molts altres punts, de tots los que donarém en lo nostre diari noticias y datos sobre tot lo que ab las tals colonias se relacioni. Lo DIARI CATALÀ aspira á ser llas de unió entre la mare pátria y los fills que per son gènit ó per las necessitats de la vida, s'han vist obligats á expatriarse.

VIII

Habent ja dit que som amichs ardents del renaixement de la vida provincial, inútil es que diguém que'ns ocuparém ab preferència de tot lo qe al nostre renaixement pertoca. Als que á ell contribueixin ab sas obras, los tractarém ab carinyo y procurarém alentarlos buscant en sas produccions las bellesas que continguin. No per aixó deixarém de indicarlos los defectes que en nostre concepte deguin corretjir, puig aquesta es una de las misions de la crítica; misió que procurarém cumplir sens aspereza. Fins als que diverjeixin de nosaltres en ideas no'ls tindrem rencor, sino al contrari. Per mes que vajin per un camí, al nostre entendre equivocac, no olvidarém jamay que contribueixen al mateix fí á que'ns dirijim nosaltres.

Lo nostre desitx es que lo renaixement artistich catalá se proposi un objecte noble y generós. Sens ideal no hi ha may cap época artística, y lo ideal de avuy no pot ser altre que la millora y lo progrés. Desde aquest punt de vista jutjarém las manifestacions de las arts catalans.

IX

Lo DIARI CATALÀ, se proposa además satisfacer en petita escala una altra necessitat per tots reconeguda, ó sia la formació de una Biblioteca en catalá. En aquest punt no podrà per ara fer tot lo que voldria, pero farà lo que podrà, y prou serà que posi la primera pedra. Donarem, donchs, folletí; pero no folletí de novelas, d'aquellas que despres de llegidas s'esqueixan, sino de las obras mes notables que hají produhit la humanitat, y que deuen ser la base de tota llibreria ben montada.

Al efecte tindrem constantment en curs de publicació duas obras, literaria la una y de ciencia l'altra, y de cada una ne donarem per lo menos vuit grans páginas cada semana, de manera que al cap del any los suscriptors tindran per lo menos quatre ó cinch tomos de obras importants.

X

Respecte á llenguatge, procurarém que sigui clar, correcte, y lo mes aproximant que's pugui al que actualment se parla en la generalitat de Catalunya. No refugirém, per lo sol motiu de no ser castissas, paraulas que no puguin ser suplertas per otras conegudas. Sabém que no hi ha llengua que no prengui de las otras las paraulas que li convenen, y no ha de ser la nostra escepció de la regla general.

Lo gènit de una llengua, mes que en las paraulas, se mostra en los giros, en las construccions, en los modismes y en lo frassejar. Lo carácter distintiu de la catalana es la concisió y la claretat. Procurarém, donchs, de ser clars y concisos. Lo llenguatge es avuy una verdadera dificultat pe'ls catalans, á causa de haberse interromput son us escrit durant molts anys. De aquí resulta, que si's ressucita lo de la última época literaria, se cau en un arcaisme impropri dels nostres temps, mentres que, si s'emplea lo catalá tal com se parla, resulta, sino gruller, poch artístich. Aixó vol dir que habem de seguir en la ja comensada empresa de reconstruir lo idioma, y un idioma sols per l'us se reconstrueix. Escrivim, donchs, en catalá, y en catalá tractém assumptos sérios y moderns, y sens adonarnos en s'anirà formant la llengua propia dels catalans d'avuy.

Hem fet ja lo nostre, programa que comensarém á executar lo proxim diumenje dia quatre de Maig, en que surtirá lo primer número del DIARI CATALÀ. Sols falta que'l públich secundi la nostra empresa, puig que d'ell y de ningú més nos refiem.

Y despres de dirigir un carinyós saludo á tots los companys en la premsa, oferint als que mirin endavant lo nostre concurs, petit per nostra poca valía, pero gran per lo nostre entusiasme per lo progrés de Catalunya, y als que mirin endarrera una oposició lleal y digna, passem á exposar las

Condicions materials del DIARI CATALÀ

Lo DIARI CATALÀ surtirá cada dematí, inclusos los dillums y contrindrà per lo menos vuit páginas iguals á las del present prospecte.

Se suscriu en las principals llibrerías de Barcelona, y en la administració, carrer de Fernando VII, 32, 1er ahont se dirigirá tota la correspondencia.

Los preus de suscripció serán los següents:

A Barcelona, un mes adelantat..... 5 rals.

A los demás punts de Espanya un trimestre adelantat..... 20 rals.

A América y al Estranger, lo preu de Barcelona ab lo sobrepuig del correu.

Los preus de anuncis y comunicats serán los que's detallarán en una tarifa que hi haurá á la Administració á disposició del públich.

LAS PRINCIPALS SECCIONS QUE CONTINDRA LO «DIARI CATALÀ» SERAN LAS SEGUENTS:

POLITICA;— en la que, per medi de articles y *sueltos* se tractarán totas las cuestiones que's creguin interessants á la vida pública.

CIENTIFICA;— en la que procurarém tenir á nostres lectors al corrent dels progressos que's verifiquin en tots los rams de la ciencia.

ARTISTICA;— en la que no sols publicarem treballs originals dels millors escriptors de nostre renaixement, sino que darem noticia y analizarém tot lo que en las diversas arts se produexi en lo nostre país y al estranger.

DE NOTICIAS;— en la qual procurarém tenir als nostres lectors al corrent de lo que passi al mon, donant empero mes importancia á lo que toca á Catalunya en general y á Barcelona en particular.

OFICIAL;— en la que además de insertar los bandos y documents que emanin de las autoritats, donarem traduhidas las lleys y decretos que siguin de interés general.

TELEGRAFICA;— en la que donarem las últimas noticias que per tal mei arribin á Barcelona.

COMERCIAL;— en la que tractém de exposar los datos de interés per lo comer de Barcelona, enterantlo dels preus corrents en los diversos mercats de Catalunya, y dels que en los punts de exportació alcansin los productes catalans, y sos similars en los principals putns de producció.

Además de aquestas seccions y la de noticias de las colonias catalanas, y la de anuncis, obrirém aquellas altras que'ns aconsellin la práctica y las necessitats dels nostres subscriptors.

Tractém, en una paraula de fer un Diari formal. Comensant, donchs, á parlar á la catalana, demanarem als nostres lectors que'ns jutjin no per las paraulas, sino pé'ls fets, y que no deixin d'ajudarnos á fi de que aquestos puguin correspondrer als nostres bon desitjos, que son mol grans.

La Redacció

Diari Català, núm. prosp. (1-V-1879)

1.2. A NOSTRES LECTORS

Estém baix lo pes de la ley, y desde demá comensarem á cumplir Sentencia. Durant vint y cinch dias, que'ns semblarán vint y cinh sigles, debem permaneixer callats y muts.

Es comú en la nostra terra sentir dir que contratemps com lo que sofreix lo DIARI CATALÀ son un benefici per las publicacions en que recauhen. Nosaltres som de

diferent opinió y creyem que, per regla general, produheixen veraders perjudicis. Tant es aixis, que (ho dihem ab lo cor á la má) la suspensió que se'ns ha imposat no l'hem buscada: nos ha vingut á pesar del cuidado que posabam en evitarla. ¡Alguna cosa de bo donaríam perquè no'ns hagués vingut!

Pero si tal es la nostra opinió respecte á suspensions y contratemps, per regla general, nos atrevim á concebir la esperansa de que'l DIARI CATALÀ serà una excepció de la regla. Lo cultiu de la nostra llengua es tant simpátich á Catalunya, las ideas avansadas que sostenim y sostindrém sempre son tan atrevidas pe'ls catalans, que creyem farà se soporti lo nostre forsat silenci no sols ab resignació sinó també ab entusiasme, de lo que resultarà que renaixerém, ab més forsas que no teniam.

Vint y cinch dias no son al cap y á la fi mes de vint y cinch dias, que passen aviat cuant se te la seguretat de que á son terme ha de tornar la vida. Durant ells, nosaltres recullirém datos y materials, estudiarém reformas y milloras, atendrém totas las indicacions que tinguin á bé fernes los nostres subscriptors en utilitat del periódich; y aquestos procurarán (n'estem segurs) buscarnos nous adeptes, extendrer lo círcol de la nostra propaganda y en una paraula, proporcionarnos mes vida, á fí y efecte de que lo DIARI CATALÀ realisi lo fantástich cuento del Fenix y ressuciti ab mes vigor que may de sas propias cendras.

Aixís ho esperém, y ab aquesta esperansa nos entreguém al obligat silenci. Avans, empero, de callar, despedimnos de nostres lectors, lo que farém sensillament dientlos ab seguretat:

¡Fins d'aquí á vint y cinch dias!

Diari Català, 80 (24-VII-1879)

1.3. DESDE'L TIBIDABO

Desde'l pich mes alt dels volts de Barcelona dirijim un carinyós saludo al públich catalá en general y á la premsa en particular.

Ja'ns sembla sentir que molts nos preguntan: ¿qué busqueu per aquestas alturas? La resposta es molt senzilla: busquem aires purs y bonas vistas.

Los aires purs aixamplan los pulmons y milloran la sang, y una y altra cosa las necessitem prou los habitants de Barcelona. Afadigats de viurer encongits y encofurnats; obligats a alimentarnos ab viandas falsejadas, envenenats pe'l peix estantís disfrassat de fresch per medi del coloret, lo mateix que una *coqueta* passada de moda; mitj malalts per lo vi de campetxo, com si'ls nostres cossos fossin tinters que s'hi posa tinta; cansats de menjar aquesta carn dura com banyas, ó com carn de bou mitj mort de treballar, y aquestas verduras aigualidas, nos hem vist obligats á fuji de Barcelona y de la fetor que en ella fan moltas cosas, com la cuestió del cementiri, y. aquí estém respirant los balsámichs aires de la montanya de Collcerola.

Posats en lo cim del Tibidabo podem extendrer molt la vista. Desde aquesta punta veyém la extensió de dos graus de meridiano (dit sigui aixó pe'ls qu'han estudiat geografia), puig que descubrim desde las montanyas dels Pirineus fins á las de l'isla de Mallorca. Estem además previnguts y tenim instruments de tota mena. Tenim ullera

de dotse pams oberta, molt millor que aquella de Montjuich que anys enrera gosaba de tanta anomenada, y apuntantla á Barcelona veurem tot lo que passa en ella. Tenim uns instruments hidrográfichs tant perfeccionats, que desde aquesta altura podrem dir al Ajuntament per ahont se li perden aquellas 12.000 plomas d'aigua que fa buscar, desempedrant la Rambla, y que pot ser no s'han perdut per tothom. Tenim en propietat exclusiva un *catalejo* torsat en ángul recte, que permet veurer lo que s' fa darre- ra las parets y dintre de las casas.

Y si algun dia volem treure lo sant Cristo gros, no'ns cal mes que afejr á la ullera un mirallet, invenció nostra, que'ns posará devant dels ulls fins lo que pensan y lo que desitjan aquells á qui lo dirijim. Per aquet medi podrem averiguar que's lo que's proposa la Junta del Cementiri, quan tracta d'impedir que'ls barcelonins tinguem lo dret d'enterrarnos com s'enterra la gent de Vallcarca que está als nostres peus) (*sic*) ó de Vallvidrera (que está á la nostra esquena); es á dir, un cementiri propi del poble.

Per tot aixó y molt mes habem pujat al cim del Tibidabo. Si mirem cap á llevant, temim als nostres peus la ciutat de Barcelona, que se'ns presenta tal com és: ab sa carencia d'edificis y de carrers espayosos en sa part vella: ab sa falta d'urbanisació y d'enllás en sa part nova. Ab la nostra ullera de llarga vista, veurem com en aquells arenals, inmensos com los del Africa, surten algunas vegadas collas de lladres que demanan al descuidat transeunt los diners ó la vida, á las barbas mateixas dels municipals ó polissías que dormen á la cantonada; veurém com de tant en tant s'avansa un exércit de trabuch y de tura un tren y vuyda las maletas y las butxacas dels passatjers. Fins si volém, serém testimonis de las traficas dels que tenen industria burlarse dels consums y dels burots, ab perjudici dels nostres ventrells y de las nostras vidas. Si mirem cap á mitxjorn ó cap á tramontana, nos trobarém rodejats de boscos, quals llenyas s'extreuhen á forsa de matxos, de la mateixa manera que'ls zulús conduheixen las dels boscos de la seva terra. Si mirem cap á ponent, se presentarán als nostres ulls molts vilas importants, qu'esperan sols una bona administració pera desenrotllarse, com mereixen per sa activitat y sos desitjos, y per damunt de totas y com un raig d'esperansa, veurém aixecarse las penyas del Montserrat, símbol gráfich de la nostra estimada Catalunya.

Veyent tant com veurém, pot concebirse que dirém tant com se'ns permetrá. Si alguna cosa no podém dir perque la lley nos ho impedeixi, donarém la culpa á la malehida boyra, que en alturas com lo Tibidabo vé tot sovint á enterbolir la vista dels espectadors. Mirant cap á Barcelona, es molt comú veure la ciutat mitj tapada per boyras ó vapors densos, que no sabem si surten de la Casa gran, ó si s'aixecan d'altres punts de la ciutat; pero que de totas maneras entelan lo seu brillo. Contra las boyras no tenim per are cap instrument que hi pugui res.

Ab lo dit saben ja los nostres lectors lo que será LO TIBIDABO. Los que mes vulguin saber, corrin á suscriurers á qualsevol llibrería, ó á Ca'n Teixidor y Parera (Pi, 6), sucursal de la nostra administració, y sols per vint y cinch quartos y mitj cada mes tindran LO TIBIDABO portat cada dematí á son domicili.

Per avuy no'ls volem dir mes, puig, bons catalans com som, preferim que'ns judiquin pe'ls fets que no per las paraulas.

La Redacció

1.4. PRIMERA DESPEDIDA

Aném a dir als nostres lectors una cosa que segur ja se l'esperavan. Los ayres del Tibidabo no'ns proban gayre, de manera que habém resolt baixárnoshen altra vegada al pla. Ab todas las nostras ulleras y aparatos vritat es que veyam molt; pero també es cert que no podiam dir la major part de lo que veyam. Y, ¿saben perquè? porque per bons ayres que respiressim estavam lligats de peus y mans.

Al Tibidabo no hi arriba la política, y en son cim nos trobavam ab que'ns hi faltava un dels mes essencials elements de la vida de la nostra terra. Aquí tot es polítich, y lo qui no pot parlar de política casi be no pot dir res. La qüestió més inofensiva te sempre poch ó molt que veure ab lo govern, de manera que un periódich no polítich está fins privat de parlar de cosas inofensivas. Per aixó es que LO TIBIDABO deixarà de sortir un d'aquestos dias, com á diari.

Encare, donchs, que no sigui avuy lo últim número, comensém ja á despedirnos dels nostres lectorss. Demá tal vegada, los hi darém l'adeu definitiu.

Y al baixar de la montanya mes elevada dels voltants de Barcelona, no tenim pas massa motius de goig ni d'alegría. Quan hi pujarem teniam encara l'esperansa de que la qüestió del cementiri's resolgués de conformitat ab lo que demanan á una lo sentit comú, la dignitat de Barcelona y la opinió pública, y quan ne baixém, la qüestió está ja resolta contra tot lo que esperavam. Ahir al matí hi havia per demunt de la ciutat molta calitja y boyra baixa, y no sabém si fou il·lusió ó que, pero'ns sembla que tot l'espai destinat á la mort estava coronat per una inmensa mitra, que apareixía com si volgués aufegar, junt ab los que'n ell reposan. Quan pujarem al Tibidabo hi havia menos convents que quan ne baixarém. Aquí als nostres peus veyem una construcció tant gran com poch grandiosa, en la que hi habitarán las monjas de Sant Pere, ab sa sang blava y tot, constituhint un veritable anacronisme en lo nostre sigle. De segur que'n sas oracions pregarán constantment al cel porque fasi tornar aquells temps felissos en que per entrar en son convent s'havia de probar tanta netedat de sang, que sols las que venian de distingida alcurnia, encare que fos per unions il·lícitas podian entrarhi. Quan pujarem al Tibidabo, encare certa part del públich creya que's trobarian aquellas dotze mil plomas d'aygua que's buscavan desempedrant la Rambla, y al baixarne tindrém ja la seguritat de que no's trobaran, y de que los regidors que degan buscarlas quedarán tant frescos com si res los hagués passat.

No volém, no, respirar mes los ayres frescos de Collcerola, y'ns ne torném cap al pla. Prepárintse, donchs, los nostres lectors á la despedida, pero no á rompre ab nosaltres. Algú s'encarregará, sens dubte, de sustituhirnos.

Lo Tibidabo, 23 (17-VIII-1879)

1.5. DESPEDIDA

Com anunciárem ahir, lo present será l'últim número que per are publicarà LO TIBIDABO. Si no hi hagués altre motiu per traurerns de tals alturas, hauria bastat lo temporal desfet d'aquestos dias per fernos tornar cap al plá.

Avans empero de morir ó d'endormirnos permetínnos los nostres lectors que'ls desitjem tota mena de prosperitats y fins que's guardin de morirse per are, esperantse á ferho per quan tinguem un cementiri propi y descent, lo que'ns sembla qu'es lo mateix que dir que'ls desitjem mes vida que no tingué Matussalem. Pero per obtenir aquest resultat han d'anar ab molt quidado de no pendre rabietas, cosa que's bastant difícil atesa la manera com van las cosas. Be es vritat que si no tenen que tractar ab l'Ajuntament ni ab la Diputació, ni ab las oficinas administrativas la cosa es ja molt mes fácil; pero encara que per sa desgracia hi tinguessin alguna cosa, tirintsho tot á la esquena, imitant á aquells regidors y tinents d'arcalde que s'hi ha tirat... fins las dotze mil plomas d'aygua perdudas. Aquest es l'únich modo de viure en lo pays afortunat.

Hasta la vista donchs, estimats lectors del TIBIDABO. Si avans de que abandonem aquesta altura volen vostés donar l'últim cop d'ull, vinguin depressa, puig que tenim lo telescopi apuntat cap á un solar del carrer de Ronda ahont diuhen que s'ha de fer l'Institut de segona ensenyansa. Está tant buyt com estava y la primera pedra que's posá ab molta solemnitat, es per are l'última. Cuidado no moguin los trespeus, puig si se'ls decantan cap á la dreta, repararán que lo carrer de Bilbao está en lo mateix estat que l'Institut, y si la decantan cap á la esquera, vuerán que'l Parque segueix també per are sens novetat, no sent altra cosa que'ls jardinetes d'aquells quartels que may acavan de desapareixe.

Pero no'ns entretinguem mes. Cap avall falta gent y... ¡fins á la vista!

Lo Tibidabo, 24 (18-VIII-1879)

1.6. NOSTRA REAPARICIÓ

Al reapareixe á la vida pública hem de comensar per demostrar agraphiment inmens als suscriptors, que han tingut á be ferse cárrech de la nostra situació y s'han mostrat disposats á esperar, no vint y cinch dias, sino vint y cinch anys. Ho esperavam y n'estém satisfets, no per nosaltres, sino per l'idea que representém en la prempsa. Ja sabian que'l catalanisme y la llibertat tenen arrels molt fondas en los pits de tots los fills de Catalunya.

Comensém altra vegada la nostra tasca y la empeném ab la mateixa fe de sempre, ab la mateixa confiansa en los resultats. Catalunya y'ls adelantos moderns son avuy, com han sigut sempre, lo punt á que'ns dirigim. Lo nostre ideal es veure que la nostra comarca prengui lloch entre mitj de las mes avansadas en lo camí de la civilisació. A contribuirhi hem d'aspirar ab totas nostras forsas.

Per aixó será que la primera campanya qu'empendrém en aquesta segona época, será viva y enérgica en pró de las milloras de Catalunya en general, y de sa capital en particular. A una ciutat no li basta ser gran y populosa, sino que per ser lo que deu, ha de viurer al dia, com viuhen la generalitat de las grans poblacions del cor d'Europa. Avuy se viu depressa, avuy als homes los fa moure la febra, y volém viure depressa y mourens ab febra, ja que aixis y sols aixis pot contribuirse al moviment que es lo signe caracterítich del nostre sigle.

Que á Catalunya en general y á Barcelona en particular li falta molt, baix aquest punt de vista, es innegable. Aquí tenim tot lo modern, pro ho tenim en embrió tant sols. Hem, donchs, de fer un gran esforç perque aquest embrió's desenvolli y's desenvolli prompte. No basta, no, tenir vies férreas, si aquestas vies férreas son rudimentarias y no fan mes que suplir las antigüas diligencias. No basta, no tenir academias y societats científicas, si en ellas no's procura anar sempre endavant ó sí deturan al topar ab qualsevol obstacle ó tradició, ó si ellas sols serveixen pera perpetuar la rutina. Per nosaltres la ciutat d'avuy te que semblar una reunió de gent febrosa. Hem de veure sos carrers y plassas plens de gent que va y ve depressa, y no hem de poder dar un pas sense tropear ab un tren ó un tranvia, ó sens sentir petar lo látigo d'un cotxe, qual caball sembli també enfegrat. Hem de veure sos teatros plens, y sas societats de tota mena concorregudas y activas. Aquí han de reunir-se los comerciants pera portarnos la riquesa: allí los treballadors pera ocupar-se de sos interessos. Las associacions científicas han de multiplicarse y ocupar-se de las ciencias baix tots los punts de vista. En una paraula, en la ciutat d'avuy te que veurers l'activitat individual posada vigorosament en joch á fí y efecte de que'ls esforços de cada hù contribuixin á formar aquest tot armónich, que es característich del nostre sigle.

No se'ns oculta que aquesta campanya que te d'empendre lo DIARI CATALÀ serà treballosa y difícil. Per desdita la tradició, la rutina, l'educació que habém rebut, l'ayre que respirém, tot nos porta cap al estacionament, sino cap al retrocés. A Barcelona's veu moltes vegadas lo fenómeno de que los mateixos lliberals sigan lo destorb mes gros ab qu'ensopega una millora. Tindrém, donchs no se'ns oculta, de lluytar moltes vegadas fins ab los que sentin com nosaltres, pero no'ns deturarem. La campanya qu' empendrém anirà contra tots los que d'una manera ó altre s'oposin á que Barcelona y Catalunya sigui una ciutat y una comarca á la moderna.

Respecte á política farém lo mateix que habém fet sempre, pero donarem cada dia menos importancia á lo que'ns vingui del centre polítich d'Espanya. Hora es ja de que obrim los ulls y vejém que de tota la munió de cábalas, intrigas, habilitats y cambis de frente que allí's verifican, no'n treyém altra cosa que perdre, com vulgarment se diu, un llansol á cada bugada. Be es vritat que tenint que viure á Espanya no podém prescindir de lo que á Madrit se fa y's diu, encare que no sigui mes que per plorarne los efectes, pero hora es ja també de que volguém posar en la balansa de la política espanyola lo pes de la nostra influencia. Deixém de creurens petits y no permetém que se'ns imposi qui no te sobre nosaltres mes ventatjas que las que li doném nosaltres mateixos, y la major energía del nostre carácter y la major solidés del nostre raciocini tindrán, sens dubte, alguna eficacia per millorar la marxa de la cosa pública. A conseguir tal objecte han de tenir los esforços del DIARI CATALÀ en sa modestíssima esfera.

Desd'avuy, donchs, repreném la nostra tasca. Fermes en lo lloch que habém escullit, ni'ns doblegarán ni'ns cansarán. Succeheixi lo que vulgui, lo DIARI CATALÀ sostindrà las idees, al calor de las quals va neix; lo progrés, l'avens, la millora general, com á fí: l'esprit provincialista, la llibertat de las diversas regions que forman la nació, lo catalanisme com á medi.

1.7. ALS NOSTRES LECTORS

Avuy la sentència dictada contr'l DIARI CATALÀ's fá ferma, y per consegüent demá comensarém á cumplir la condemna.

Durant trenta días no tindré m lo gust de comunicarnos ab los nostres lectors, pero no per aixó deixarém d'entendrens. En la trista situació á que la gent de Madrit ha portat á la nostra pátria, tots los catalans de cor sabém prou com pensém sense necessitat de dirnosho.

Trenta dias passan molt aviat; molt aviat, per consegüent, passará'l plasso de la condemna. Necessitarém tots plegats, nosaltres y'ls nostres lectors, una mica de paciència, pero ja hem après á saberne tenir. Acabarém la condemna y tornarém á apareixe á la vida pública. ¿Quí sap si allavoras trovarém la situació un tant millorada?

Encara que aixís no sigui, no cal pas perdre las esperansas, puig que'l mal no pot ser etern. No olvidém que vivím en Espanya, y que entre mitx de tots sos inconvenients, la política madrilenya té la gran ventatja de no saber may crear res que sigui sólit ni durader. Després del dilluns, ve'l dimars, com dihem els catalans, després de la nubolada Febo, com deyan los llatins, y aquestos adagis en lloch son tan vritat com en lo nostre país. Avuy tenim la llengua estacada; demá nos la deixarán en llibertat.

¡Fins d'aquí a trenta dias, donchs! Mentrestant fortifiquemnos tots pensant en lo trist estat á que han portat á n'aquesta nació, que podria ser privilegiada, y alentant la esperansa de que un dia ó altre veurém realizadas las nostras aspiracions y regenerada la nostra terra.

Diari Català, 426 (29-VII-1880)

1.8. LOS NOSTRES PROPÓSITS

Sortim á la llum pública plens de confiansa, puig que creyem que serem ben rebuts pe'ls nostres compatricis.

Y ho esperem principalment porque'ls parlarém en catalá y a la catalana.

Parlarém en catalá, porque no podem ja parlar d'altra manera. Lo renaixement de la nostra llengua ha pres tanta volada, que pot ben dirse que es ja la oficial entre nosaltres. Vritat es que en los actes en que á mes de nosaltres hi intervenen altres, debem emplear la castellana; pero aqueixos actes son limitats y moltas vegadas de poca trascendencia. en cambi en totas las festas populars, en totas las reunions per ocuparnos de las nostras cosas, o catalá es la llengua que ara s'usa.

Fa poch anys, teníam la costum de parlar en catalá sempre que'ns trobavam reunits alguns fills de Catalunya, pero may hi escribiam; avuy en catalá escribim sempre qu' hem de dirigirnos á catalans. Lo pas era gran, y l'hem dat ab la major facilitat.

Parlarém á la catalana: «al pa, pa, y al vi, vi.» No sabem fer aquellas habilitats en que altres hi son mestres, no tenim arreplech de fórmulas de cortesia, de frases vagas, de cumpliments estudiats que son lo patrimoni dels cortesans. Ni viviem en la cort, ni volem imitar als que en la cort viuhén. Tota afectació'ns fa fástich. Quan una cosa'ns

complaurá la alabarém; quan no'ns complaurá la censurarém, y al que per tal conducta'ns fasi cárrechs, li respondrem senzillament «que si no li agrada, no s'hi casi.»

Y aixó ho farém en tots los terrenos y ab todas las manifestacions de la vida; desde lo mes insignificant á lo mes grave; desde la senzilla gacetilla d'escenas de carrer, fins a n'aquells projectes grandiosos que han d'influhir en lo porvenir de la nostra terra.

Procurarém ser sempre justos, y fins severs, especialment ab los grossos. La nostra benevolencia la reservarém pe'ls petits, pe'ls que necessitan que se'ls dongui la má per alentarlos. Dispensarém alguna falta en los inferiors, pero no tolerarém res que tant sols ho sembli en los superiors. Y aixó ho farém en tots los terrenos. Al artista que comensa, per exemple, una censura massa forta pot matarlo, al ja format pot correxir-lo. L'arcalde, com altre exemple, té obligació de no fer res mal fet; á un temporero ó municipal pot tolerárseli alguna exegallada.

Tal es lo nostre criteri.

Ja que hem comensat á usar refrans, seguim usantne. «Si vols ser Papa, pósatho al cap», deyan los nostres avis dant mostra de son carácter sencer y enérgich, y realment, sempre que s'ho proposaban eran Papas. Nosaltres'ns hem posat al cap acostumar als catalans á llegir cada dia en catalá, y hem d'arribar á conseguirho. L'explendor del nostre renaixement, la potencia del catalanisme es la tiara que volém conquistar. Mes fácil es aixó que no pas moltas cosas á que van arribar los nostres pares animats pe'l refran que habém citat.

Y com «tots los camins van á Roma», nosaltres volém anarhi pe'l camí d'un diari no polítich. La VEU DE CATALUNYA no será política per ara, en lo sentit que á tal paraula dona la lley vigent d'imprompta. Per ara no'ns farà pas cap falta lo no poder-nos ocupar de política. ¡Vaya una cosa, en la nostra terra! Literatura, arts, ciencias, noticias, etc., etc... nos oferirán prou camp per extendrens. Aixó no vol pas dir que ab lo temps no arribém á ser polítichs, si las circunstancias ho fan necessari ó convenient. No som ríchs ni molt menos, pero no'ns faltarà pas algú que pagui la contribució que la lley exigeix per la fundació d'un diari polítich. Pero polítichs ó no polítichs «anirém á Roma», y com segons l'adagi tots los camins hí van, d'una manera ó d'una altra anirém acostantnos á la nostra meta.

Lo criteri de LA VEU DE CATALUNYA será ben senzill. ¡Endavant sempre!

En todas las materias que pngui (*sic*) tractar manifestará aspiracions cap al progrés y la millora. D'altre manera no concebim que s'escrigui. Si fossim partidaris del retrocés, no'ns dariam pas la pena ni d'omplir una quartilla. Nos tancaríam á casa, no'ns cuidariam de res mes que de la nostra panxa, 'ns ocupariam sols de frivolitats y de vicis, y per ben pareixe aniriam á missa de dotze cada diumenje y á todas las comunions generals en que's guanyessin indulgencias. No hauriam de fer mes pera contribuir en la mida de las nostras forsat (*sic*) á que tornessin aquells temps que ja han passat.

La nostra ploma sols ha de posarse al servey de las causas bonas y aixecadas de miras. Avans de ferla servir per altres fins la trencariam en cent trossos.

Una de las campanyas que farà primerament LA VEU DE CATALUNYA, será contra la immoralitat que'ns volta. En Barcelona's juga, pero molt y molt descaradament, y es precís que aixó no segueixi. Lo joch es una plaga de las mes funestas, sobre tot en una ciutat trevalladora com la nostra.

Y á la campaña contra'l joch nos hi incita no sols lo nostre deber, sino també'l nostre amor propi. Avans de sortir á llum, ja hem rebut anónims en que se'ns amenaça de mort y que per firma portan una calavera. Per ara responem als tals anónims ab lo present párrafo. Demá'ls respondrém d'una altre manera.

La immoralitat administrativa en tots los terrenos donará també peu á omplir las columnas del nostre «Diari.» Barcelona y totas las ciutats y vilas de Catalunya tenen dret á una bona administració, y hem de tenir á ferlo valer en la mida de las nostras forsas. Estarém donchs á la mira de las nostras corporacions y centros administratius, y desd' ara preguém á tots los nostres corresponsals que hi estiguin també á la mira en las sevas respectivas localitats. LA VEU DE CATALUNYA, s'ofereix á tots los habitants de las nostras provincias en tal campanya, y tots los demana coloboració (*sic*) y ajuda.

Y res mes per ara. Los verdaders catalans son gent de mes fets que paraulas, aixís voldriam ser nosaltres. Demaném donchs, als nostres compatricis que per fets y no per paraulas, nos jutjin.

Y adverteixin que lo mateix farém nosaltres: los judicarém pe'ls fets. Si'l nostre diari'ls agrada, protejéxinlo per medi de suscripcions y anuncis, y aixis entre ells y nosaltres arribarém á ferne una publicació que estigui á la altura que li correspón. La forsa d' un diari dependeix no sols de sa redacció, sino també de sa circulació. La redacció'ns toca á nosaltres, la circulació als nostres compatricis. Nosaltres nos esmerarém tant com sabrém y á mida que'l públich nos afavoreixi tindrém mes elements per esmerarnos. En la máquina d' un diari, redacció y públich son duas rodas que han de engranar ab ajust perfecte. Aquest engranatje no será difícil, puig que contem ab la coloboració dels mes celebrats escriptors que han pres part en lo nostre renaixement catalanista.

Anem á cumplir ab la obligació que la galanteria imposa al que arriba, dirigint un saludo que'ns surt del cor á tota la prempsa honrada; a totas las associacions y agrupacions catalanistas; á totas aquellas que sens dirse catalansitas trevallen per la millora de Catalunya, y a totas las corporacions y particulars que sentin lo que sentim nosaltres. A tots los hi oferim sino las nostras forsas, que son débils, los nostres bons desitxos que son grans.

Y tenim ja en campanya á LA VEU DE CATALUNYA.

La Redacció

La Veu de Catalunya, 1 (30-VII-1880)

1.9. TORNEMHI!

Al fí podem tornar á comunicarnos ab los nostres benvolguts lectors. ¡Ja'n teniam verdaderas ganas!

Trenta dias de silenci son molt llarchs quan un está acostumat á parlar á cada punt.

¡Quantas cosas podriam dirlos, ocoregudas durant aquestos trenta días! ¡Si n'ha fet d'habilitats la gent de Madrid durant aquest mes!

Los constitucionals, com ells s'anomenen (tal vegada perque encara no saben per quina constitució decidir-se, lo que fa probable que si arribessin a manar se quedarian sense cap), han tocat totas las teclas. Los uns han volgut fer l'home, y per mes que, com los antichs gastadors dels regiments, s'hagin posat barbas postissas y parlat ab veu groixuda, no han conseguit fer la por. Los altres han fet lo noy, y per mes que han plorat y somicat per veure si'ls daban lo *vo bó* del poder, han conseguit lo mateix que'ls que feyan l'home. La gent del poder los coneix tant, que sap que si fan lo raro'ls farà callar ab una caixeta ó passantlos la ma per dessota la barba segons l'humor que regni.

En Cánovas, lo gegant de cartró com lo de Corpus, que si se li treu la farda de sobre, queda reduhit al vulgar home'l porta, ¿si n'ha fet de cosas? Una sola comissió d'Asturias, que en definitiva quedarà tan contenta d'una manera com d'un altra, ha arribat a marejarlo y a ferli marejar la historia patria, voidantla en lo preambul d'un decret, que per llegirlo s'hi poden fer llogar cadiras. Ell va tenir un punt y vol sostenir-lo, tal vegada perque'ns haurá sentit dir que val mes un punt que mil lliuras, y tot plegat no será res. la comissió asturiana, s'compont de gent que, com lo fill del Baró dels Tres Dragons, sab pensar com á fill, y obrar com á *guerrero*, y's portará en conseqüència. Com comissió indignada's retirarán per una porta... y entrarán per l'altra com amichs sotmesos del Júpiter de la presidencia.

Y pot ser ni tant haurán de fer, puig la bona estrella del ditxós Cànovas lo treurá del mas pas, dotant als Monarcas d'un hereu y no d'una pubilla.

¿Y'ls carlins? Aquestos si que n'han fet de mamarratxadas en los consabuts trenta dias! Si no hi hagués intervingut lo Fiscal d'imprompta, haurian afilerat en las columnas de sos diaris tot un exercit carlista, armat no de trabuchs ni Remingtons, sino de perras de dos, per reglar á son amo y senyor un Toison en substitució del que va pulirse. ¡La pobre gent va créures que reunint uns quants rals de trabucaires mes ó menos postissos, feriria al cor del Jurat de Milan, sense coneixe que es massa lluny y, sobre tot, que está massa alta aquella institució perque puguin aribarhi... no sos tiros; ni tant sols lo soroll de sos tiros! Pero si no han pogut barallarse ab los tribunals italians, han lograt barallarse entre ells, y si no arriban á intervenirhi l'Arquebisbe de Toledo y algunas otras *ánimas piadosas*, no'n quedaban ni las quas. Mes deixémos, que prou pena tenen ab las que'ls han dat don Carlos y'ls seus satélits, y ab las que encara'ls dará lo senyor Nocedal pujat al candelero.

¿Y'ls altres partits? Pero no perdém lo temps, y apartant ja la vista de Madrid, dirigimla á la nostra Catalunya. Durant la nostra quaresma hem assistit á un pila de festas y d'actes que'ns han inspirat forsas per la lluyta que debém tornar á emprendre. Excursions científicas y civilisadoras; certámens de la inteligencia; recorts de fets tristos y goriosos, quals conmemoracions quedarán grabadas en la memoria de las generacions que pujan, y'ls farán odiosos als autors de tals desastres, ha sigut lo que ha ocupat la atenció de la gent de Catalunya. ¡Quina diferencia! Mentre á Madrid lluytan per veure qui acabarà d'apretarnos la cordeta al coll aquí lluytém per millorarnos, per entrar en lo concert de las nacions europeas. ¡Quina diferencia! Mentres allí gent's diu sábia intrigaba per veure si'ls de baix poden fer la traveta als de dalt, sens mes objecte que'ls pressupost y sas misérias delicias, aquí's reunian siscents pagesos en Tresp, no per demanar un cami de ferro, sino per oferir sacrificis de tota mena per obtenir la via

que ha de portarlos la civilisació y l'adelanto. ¡Quan vam sentir aquell dia lo estar condemnats á forsós silenci? ¡Ab quin gust hauriam omplert columnas y mes columnas, ab lo just orgull que sentíam de ser catalans, al veure lo molt que habém avansat! Fa poch anys, los pagesos del plá dominats pe'l fanatisme apedregaban als carrils, bombas del gas, y á tot lo que suposaba (*sic*) progrés y millora. ¡Avuy los pagesos de montanya no sols volen los carrils, sino que per obtenirlos se juntan en Congrés y discuteixen y ofereixen sas terras y sas fortunes! ¿Qui no esperarà?

Reparém que aném escrivint sens órdre ni concert, y que estém ja á punt de terminar lo present article sens haber parlat de lo que'ns proposabam. No ho estranyin los nostres lectors. Després de trenta dias de silenci, teniam lo pap plé y debiam vuydarlo; pero com segons l'adagi catalá hi ha mes dias que llangonissas, temps nos quedarà per exposar tot lo que durant la suspensió habém meditat.

Una de las cosas que mes nos han fet meditar, omplint al mateix temps de goig lo nostre cor, ha sigut lo contemplar la tendencia que's nota en Catalunya de considerar á la nostra comarca com formant un sol tot catalá. Res hi fa que estiguem dividits en quatre provincia (*sic*). Per tot bon catalá, las quatre'n forman una, com diuhen los vascongats. Si l'administració dels nostres interessos exigeix que Catalunya estigui dividida en provincias, departaments ó lo que sigui, aixó no ha de matar de cap manera la solidaritat catalana. Tal vegada quatre provincias son encara pocas, pero aixís com avuy dihem que las quatre'ns forman una, demá diriam que sols una'n forman las sis ó las que fossin.

Y dihem que aixó'ns ha fet meditar, omplintnos de goig, perque mentres existeixi la solidaritat catalana, la nostra causa está salvada. Un dels més importants propòsits del DIARI CATALÀ és casualment aquest. Si algú s'ha cregut que creant quatre provincias desapareixeria Catalunya, s'ha enganyat de mitx á mitx. Tots los que catalá parlem, y pensem y obrem á la catalana, formem un conjunt que cap forsa es capás de rompre, y veus aquí un tema que'ns darà lloch á algunas conversas en las festas sucesivas.

També'ns ha fet meditar la injustíssima acusació que més o menos embossadament s'ha llensat contra'l catalanisme, suposant que aspiraba á una resurrecció impossible d'antigas independencias. Com moltes vegadas ha dit lo DIARI CATALÀ, si tal idea ha existit en algun servell, ha sigut en un servell malaltís, per lo qual han passat en va molts sigles d'història. Los temps moderns tendeixen á la unió, no á la separació, però tan com s'apartan de tot fraccionament, fujen de tota tiranía. De la unió á la absorció ó unificació hi ha una distancia inmensa; tant gran á lo menos com la que va de afuixar los llassos que uneixen a romprels. Lo catalanisme no vol absorcions ni rupturas; vol sols llibertat y justicia.

Y prou per avuy. Sobre totes aquestas cosas, tidnrem prou temps per parlarne. Acabem, donchs, lo present article, dant á tots los nostres lectors una forta apretada demá, com se la donan los amichs que's reveuhen després d'un llarch viatge. Hem estat un mes separats, pero ells y nosaltres seguim sent los mateixos.

«L'amich de cada festa»

1.10. RESURREXIT

Ja torném á estar en lo nostre lloch; habém callat per espay de quaranta cinch dias y al reapareixe trobém las cosas d'Espanya en lo mateix estat que las deixárem. Dihem mal: las trobém encara pitjor. Trobém lo nostre país inundat de frares; los feniants y ociosos que Fransa ha retxassat de son país han vingut á acullirse al nostre.

Be es veritat que Barcelona va donar una xiulada estrepitosa als quien (*sic*) contravenció á las lleys, trepitxaren los nostres carrers; bé es veritat que en altrás poblacions se'ls ha fet una rebuda molt semblant; pero també ho es que ab la protecció oficial han trobat allotjaments; també ho es que'l govern utilizará aquestos elements *ilegals* per contenir la *demagogia*; també ho es que'l govern se creu ja mes assegurat. Pero, á la democracia ¿que l'importan, per lograr son triunfo, mil frares mes ó menos? Logrará'l govern ab aquesta protecció al ultramontanisme, estrenye las filas dels demócrates y disminuhir las distancias que'ls separan? Si aixís fos, gracias deuriam donar á la república francesa per contribuir ab la espulsió de las congregacions á un resultat que molts desitxém y, no obstant los nostres desitjos, no veyém próxim á verificarse.

Durant aquests temps, los fusionsitas donaren dos banquets; en un d'ells —lo de Córdoba—'s cantaren las exelencias de la Constitució del 76; en l'altre —lo del Tívoli—'s brindá per l'*esperit* de la Constitució del 69. Los fusionistas, mescla informe d'elements antitétichs, buscan lo centro de gravetat y no'l troban. Volen governar, pretenen fer felis á Espanya y no saben trovar lo camí que'ls ha de portar á la realisació d'aquest gran projecte. De quan en quan amenassan; y al advertir que las sevas amenassas no logran sino una rialla burlona del *mónstruo* de la edat present, giran full, presentan exposicions, apareixen fills sumisos y creuhen ab aquesta actitud obtenir lo que d'altra manera no'ls hi es possible.

A l'agitació creada per Balaguer hi contesta'l *pollo* ministerial desde Sevilla. Al parlar dels mérits de cada partit legal, lo Sr. Romero Robledo demostrá que *hont hi ha treball y honradés, vesteixi frach ó blusa, alli hi ha lo partit conservador*. Després d'un descobriment tan colossal, després d'afirmar que'ls altres partits ni contan ab honradés ni ab amor al treball, se doná per satisfet l'héroe d'Antequera y'ls aplausos dels comensals l'hi indicaren que estava en lo just. Los empleats que cometen *irregularitats* serán tal vegada, fusionistas vergonyats; perque ¿cóm se compendria que'ls empleats que fugen emportantsen fondos públichs fossen del partit conservador?

Lo joch queda entre aquestos dos partits; la qüestió de Gibraltar renaix ab alguna freqüencia; las aspiracions de Cánovas á ser considerat com un gran polítich y consumat diplomátich l'inclinan á aliarse ab las potencias del Nort en contra d'una nació vehina; los conservadors desgobernan; los fusionistas esperan; lo país disminuehix de riquesa y de població, gracias als senyors conservadors.

Continuarem, donchs, la tasca que'ns imposarem; predicarém las nostras doctrinas y las sostindrém ab energía, segurs de que en dia no llunyá las veurém triumpfants y ab son triunfo contribuirém á la prosperitat del nostre país.

1.11. PROSPECTE PER A L'ANY 1881

Lo DIARI CATALÀ va á entrar en l'any tercer de la seva existencia. Desde'l dia 4 de maig de 1879 ve sortint cada día, sens mes interrupcions que las que li han imposat tres sentencias del Tribunal d'Imprempta.

Al apareixe, deyam al comensar lo nostre prospecte:

Lo DIARI CATALÀ surt á la vida plé d'esperansas, y abrigant la seguretat de ser ben rebut dels catalans.

Y francament hem de confessar que no podem queixarnos. Los catalans nos han rebut bé.

Y han fet mes encara.

S'han format carrech de las molts dificultats que debiam trobar al escriure lo primer diari *en catalá y á la catalana*, y'ns han dispensat totas las faltas de fondo y de forma que podem haber comés.

L'aprenentaje en molts oficis dura tres ó quatre anys, pero nosaltres nos fem la ilusio d'haberlo fet mes depressa. Nosaltres creyém que al entrar en lo tercer any serém ja, sino fadrins, mitx fadrins del ofici. Per aixó nos dirigim de nou al publich catalá, y'ns hi dirigim ab certa confiansa.

En lo nostre prospecte de sortida, diguerem com á programa:

«Pocas paraulas bastaran pera fer coneixe als nostres lectors la part mes important del nostre programa. Volem anar endavant en tot, absolutament en tot; aixís en ciencia com en religió, aixís en arts com en política, sempre que's tracti d'avansar un pas, res nos espantarà. Si ideas novas y nous descubriments tiran per terra tradicions rànçias, encara que siguin d'aquellas que volen presentarse com amparadas per la tradició dels sigles, lo nostre lloch lo tindré al costat de lo nou, y serem enemichs pero implacables de tots los fanatismes; desde aquells que omplen de sanch los camps de batalla y perverteixen la consciencia pública fins als que apareixen al primer cop d'ull inofensius. D'aquestos naixen los altres, y sobre tots procurarém obrir los ulls dels que'ls tenen massa tancats, que per desdita son molts á la nostra terra.

Y no sols voldriam que anessim endavant, seguint als pobles que'ns portan ventaja, sino també que Catalunya contribuís directament al avansament. Voldriam que lo renaixement catalá, que ha produhit ja una manera propia en varias de las manifestacions del art, tingués també en algunas branques de la ciencia sino en totas, miras propias y procediments specials. Voldriam que nasquessin escolas catalanas que lluytessin y discutissin ab altrás escolas, pera que quan del xoch ne surtís la espurna que dona llum, poguessim dir que habem sigut lo picafochs ó la pedrafoguera. Tots los que per aquest camí dirigeixin sos passos, nos tindrán sempre á son costat, disposats quant menos á alentarlos, sino podem darlos ajuda directa. Ho habem dit y no tenim empaig en repetirho: volem anar endavant, endavant sempre, y per anarhi mes que no hi anem ara, desixem que's fortifiqui y creixi lo renaixement de la vida provincial.»

Seguim pensant lo mateix; exactament lo mateix. Seguim com allavoras dihent: —«que si som partidaris del renaixement de la vida provincial ó regional, es perque creyem que aixís contribuïrem al progrés general ab molta més energia, que seguint endormiscats en la confiansa de que altres pensin y obrin per nosaltres. Som provincialistas per anar endavant; no per tornar endarrera ni per quedarnos deturats.»

No han sigut may los grans imperis los que han produhit las grans épocas del progrés; han sigut sempre las vilas, las ciutats, las petitas regions, en moviment y en competencia. La noble emulació entre la petita Atenas y las altras petitas ciutats gregas, va dar al mon aquella civilisació que no s'ha sobrepujat encara, y que si un dia van fer olvidar las tenebras de la edat mitjana, va reneixe al punt mateix que Europa va tenir una esclatxa per ahont pogués entrar sa llum, que es avuy altra vegada la que cap al pervenir nos guía. Y ¿qui va engrandir aqueixa petita esclatxa per donar pas al renaixement clàssich? Unas pocas ciutats y vilas italianas com Florencia, com Písa, com altras y altras, petitas totes per sa població, pero grans pel moviment que'ls dava la vida regional, y la noble emulació, filla de sa autonomia.

Lo nostre programa, donchs, es lo mateix, exactament lo mateix que vam exposar al sortir á la llum pública.

Com habem dit avans, ara som ja, sino fadrins, mitx fadrins, y creyém poder oferir als nostres favoreixedors que desapareixerán del nostre DIARI totes las vacilacions que pot haber mostrat, fillas en gran part de la novetat de la nostra empresa. Lo Renaixement Catalá no habia encara mostrat claras las sevas tendencias, y d'aquí provenia la poca seguretat d'alguns dels nostres passos.

Pero ara tenim un fet trascendentalíssim en la marxa del Catalanisme, que'ns ha donat molta llum. De segur que'ls nostres lectors comprenen ja que'ns referim al «Primer Congrés Catalanista.»

Al DIARI CATALÀ no sols va cábreli la gloria de iniciarlo, sino també la de representar á la seva majoría. En renyida batalla, lo qui era nostre director, y que tornará á serho desde principis d'any nou, va ser elegit per inmensa majoria president d'aquella reunió trascendentalíssima. La totalitat de la Mesa, va sortir de la candidatura patrocinada per lo DIARI CATALÀ, y'ls acorts presos en lo Congrés —tots los acorts, entenguís be— van correspondre á las nostras aspiracions. Com era natural, los anticalanistas y'ls catalanistas que veuen ab rezel lo renaixement provincial ó senten que no vagi cap allí ahont ells voldrian, van formar la coalisió més tremenda al objecte de destorbar la marxa ordenada del Congrés. Allavoras si no vam quedar sols en la idea, puig son varios los periódichs que d'ella participan, vam quedar sols en la lluyta, y no vam espantarnos ni deturarnos. Vam batallar ab fé y ab entusiasme, y la victoria va coronar los nostres esforsos. Lo «Primer Congrés Catalanista» va tancar-se ab tanta solemnitat com s'había obert, després d'haber patentisat quinas son las ideas, quinas las aspiracions del Catalanisme. Lo nostre renaixement vol anar endavant; te per únich lema lo *progrés y la millora de Catalunya* en tots los rams y en totes las esferas, y vol arribarhi á pesar dels obstacles que trovi al pas y dels destorbs que se li oposin.

Y aquí hem de consignar ab la nostra franquesa catalana, que veyém ab molt gust la aparició á la vida d'un nou colega catalá, de la apreciable revista *La Renaixensa* convertida en diari polítich*. Ho veyém ab lo mateix gust ab que hauriam sentit la veu dels catalanistas que representa en las discussions solemnes del «Congrés». Nosaltres som adalits franchs de la majoría; siguinths ells de la minoría. Nosaltres tenim lo lema posat en lletras ben claras, escriguintlo ells en lletras ben claras també. Desde'l moment que van separarse de nosaltres, es segur que no deuen pensar com pensém. Exposin, donchs, las sevas ideas, que en nosaltres trovarán adversaris lleals, disposats á

sostenir sempre, que al consignar lo «Congrés» dels Catalanistas que'l pervenir de la nostra comarca dependeix de que'l renaixement vulgui anar sempre avant, sens mirar endarrera mes que per aprofitar lo que pe'l progrés serveixi, no va fer més que ferse intèprete de las aspiracions dels catalans de debó.

Nosaltres creyém que'l nostre renaixement no ha de limitarse á escriure versos en catalá ni á ressussitar antiguallas, sino que ha de proposarse ideals de trascendencia en todas las manifestacions de la activitat. Si altres creuhen altra cosa, discutimho y jutjintnos los nostres compatricis. De la discussió'n surt la llum, del xoch d'ideas lo progrés.

Per aixó lo DIARI CATALÀ, representant de las aspiracions de la majoria del «Congrés Catalanista» saluda cordialment la aparició del representant de la minoria.

La marxa clara y decidida que empendrém, nos permetrá donar sempre interés á las columnas del nostre DIARI. La nostra entrada en l'any tercer de la vida coincidirá ab la obertura del «Congrés Catalá de Jurisconsults» que ha de tenir importancia dessisiva en lo pervenir del nostre dret civil, y, per consegüent, en la sort de la nostra terra. Lo «Congrés Catalanista» va fer sentir ja sa veu clara y explicita; lo DIARI CATALÀ defensará las mateixas solucions adoptadas pel «Congrés» y en la mida de sas forsas procurarà influhir en las dessicions dels jurisconsults catalans que's reuniran en Barcelona.

Per cumplir aquestos propósits, lo DIARI CATALÀ conta ab lo concurs directe de son director y d'aqnells (*sic*) de sos redactors y col·laboradors, que son membres del «Congrés de Jurisconsults.» Dintre y fora, tots ells defensarán la solució més anti-unificadora que's presenti, y d'ella'n seran campeons desde las columnas del DIARI. Los elements unificadors volen arrancarnos los darrers restos legals que quedan de temps millors per Catalunya; nosaltres los defensarém á peu y á caball, ab la esperansa de acomodarlos demá á las circunstancias del temps y de posarlos en consonancia ab los progressos de la civilisació y de la ciencia moderna.

Lo DIARI CATALÀ serà, com fis ara, polítich, eminentment polítich, puig que ara, com sempre, creu que la indiferencia porta als pobles á la mort ó á la vergonya. Quan un país no s'ocupa de la cosa pública, indefectiblement cau á ser patrimoni dels més atrevits, que abusan de la inactivitat dels que més valen. La indiferencia política porta'l domini de las *pandillas*, y una nació dominada p'el *pandillaje* ni es una nació sèria, ni inspira més que llástima ó repugnancia als que la coneixen. Cap poble, cap nació, cap comarca, cap classe social progressan, si ells mateixos no's cuydan de procurarse'l progrés.

Catalunya va estar molts anys apartada per forsa de la política, y d'allavoras ve sa decadencia, que avuy nos aném treyent del damunt gracias á habernos tornat á á ocupar de la cosa pública.

Pero si serém com fins ara polítichs, eminentment polítichs, cada dia mirarém ab més repugnancia lo que's diu política en lo llenguatge convencional que'ns ha anat infiltrant la gent que cobra ó vol cobrar del pressupost. Lo nostre bell ideal es fer neixe ó reviuire la política catalana.

Si convé cantar vritats claras y netas, las cantarém á tot y á tothom; aixis com si creyém que procedeix un elogi, no l'escassejarém sigui á qui sigui.

Dintre de la Redacció del DIARI CATALÀ tots serém gent d'idea, no de partit,

y'ls nostres seran tots aquells que estimin y vulguin los avensos y la dignitat de la patria catalana.

Al pensar aixís, natural es que tinguém lo cor plé d'esperansa, puig que veyém la forsa del renaixement regionalista.

Aquest es un idea que creix y prospera; un pensament que's va imposant á totes las intelligencias; un sentiment que va apoderantse de tots los cors catalans. No te encara fixat l'ideal de forma perque ¿cóm pot subjectarse á motllos determinats una idea que creix y que prospera? ¿qui es capás d'amidar sa potencia? Avuy acumulem elements, fem neixe aspiracions y manifestem desitxos vagorosos. Quan lo catalanisme será fort é irresistible, expontaneament naixerá la forma de determinar sos propósits; de traduhir en fets práctichs sas aspiracions y sos desitxos.

Reunim per ara forsas; dirigimlas cap á la llibertat y'l progrés, fem renaixe l'espirit catalá. Lo demás vindrá á pesar de tots los obstacles. —«Fem —com deya eloqüentment en lo Congrès Catalanista lo nostre colaborador en Frederich Soler;— fem que'l Catalanisme arribi á obtenir lo grau de batxillerat, després ja veurém quina carrera voldrá emprendre.»

Nosaltres no som d'aquells catalanistas pobres d'esprit y curts de vista que's creuhen que's pot restaurar una llengua, y una historia, y un carácter, sense més conseqüencias que alguns versos ignocents ó quatre funcions inofensivas; som dels que saben que tot moviment se transforma en calor y que'l calor es la gran forsa de la naturalesa. Si restaurem una llengua, una historia y un carácter, farem alguna cosa més que versos ignocents ó funcions inofensivas.

Pero aixó es de demá, y per tal motiu, la nostra política se reduheix avuy á ser catalanistas, amants del progrés y de la millora de la terra, y tenint per lema: «Avant, avant sempre!»

Tal es lo prospecte que procurarà desarrollar lo DIARI CATALÀ durant l'any que va á comensar, tercer de sa publicació. Per conseguirho, conta ab los elements següents:

DIRECTOR:

D. V. ALMIRALL

REDACTORS.

Conrat Roure, encarregat especialment de la part literaria, Leandro Pons, Anton Feliu y Codina, Pere Sacases, Pere M. Ravetllat, Alfons Ravetllat, Eudald Canivell, Joan Molas y Casas, Ferran Rodriguez y Masdeu, Emili Asencio, Josep Segalá

COLABORACIO.

Lo DIARI CATALÀ conta ab la colaboracio dels més importants escriptors de dintre y fora de Barcelona, quals noms y firmas han vist ja ó aniran veyent los nostres lectors.

Per terminar, direm lo mateix que en lo nostre prospecte de sortida, ó sigui que per portar lo barco á port, nos refiem del públich; sols del públich.

Lo DIARI CATALÀ está avuy bastant extés, pero ha d'extendres molt mes encara. La idea catalanista es sens dupte la mes popular en la nostra terra, y just es que'l diari que la sustenta aspiri á ser també lo mes popular.

Demanam als nostres lectors que'ns ajudin á conseguirho, introduhint la nostra publicacio per tot arreu ahon puguin. D'ells ho esperem tot, puig si son catalanistas, hi tenen tant interés com nosaltres mateixos. La empresa del DIARI CATALÀ no es purament mercantil; al mateix temps que mercantil es patriótica.

Barcelona 31 de desembre de 1880.

La Redacció

Diari Català, 506 (1-I-1881)

1.12. ALS NOSTRES LECTORS

Tenim de dar als nostres lectors una noticia completament inesperada. Lo número d'avuy es l'últim que, per ara surt del DIARI CATALÀ. La seva publicació queda sospea fins que creguem útil tornar á reapareixe.

Los motius que'ns han impulsat á pendre aqueixa gravíssima resolució son varios y de distintas classes. Hi ha motius polítichs que no creyém prudent exposar per ara; hi ha motius de conveniencia. Molts dels nostres redactors han d'ausentarse de Barcelona y pe'rmaneixen allunyats d'aquesta ciutat durant una temporada.

Tal vegada tornarem á reapareixe dintre poch temps, pero, tardem poch ó molt, podem assegurar una cosa: que no'ns arreptim de cap de las nostras ideas y que la Redacció está compacta.

Som los mateixos que hem sigut sempre. Som catalanistas, y creyém que Catalunya sols pot regenerarse pel federalisme de debó. No esborrem ni una sola lletra de nostre número programa.

Dem las grácias á tots los nostres suscriptors, y las fem extensivas als colegas en la prempsa, als quals debém atencions y mostras de companyerisme.

La Redacció

Diari Català, 692 (30-VI-1881)

1.13. CARTA COLLECTIVA SOBRE EL FINAL

Señor Director de EL DILUVIO:

Agradecerán a V. la inserción de las siguientes líneas en el periódico que tan dignamente dirige, dándole anticipadamente las gracias. — Los abajo firmados.

Al suspender la publicación del *Diari Català*, dijimos que tal resolución obedecería a motivos políticos que no creíamos conveniente exponer entonces. Nos lo vedaba una atención de delicadeza: algunos de los que suscriben desempeñaban cargos en corporaciones oficiales del partido democrático federalista. Hoy que han dimitido de sus cargos, pueden exponer aquellos motivos con entera libertad.

En nuestra vida pública nos ha guiado siempre un ideal: la mejora y la regeneración de nuestra querida Cataluña; por esta razon, y creyendo que con la organización política actual de España había de sernos sumamente difícil, sino imposible, realizar nues-

tras aspiraciones, adoptamos las ideas federales que traducidas en leyes desde las esferas del gobierno, habían de conducirnos al logro de nuestros deseos. En la federación vemos todavía hoy el único medio de regenerar nuestra provincia sin romper los lazos que nos unen a España. Sabemos que Cataluña era en otros tiempos centinela avanzado de la civilización y del progreso; sabemos también que al desnaturalizarse su carácter empujó su decadencia y que esta ha ido aumentando en razón directa de las tendencias unitarias y centralizadoras de los gobiernos de Madrid. Triste y deplorable es el estado en que nos han colocado tres siglos de unitarismo. Todo lo que nos distinguía y nos daba vida propia ha desaparecido o está amenazado de muerte. Se han dado disposiciones para acabar con nuestro idioma. A cada momento se intenta borrar alguna de nuestras leyes civiles. Pocos meses hace se trató de dar el golpe de gracia á su conjunto. Nuestra industria, nuestro comercio, nuestra agricultura se ven constantemente desatendidos por los gobiernos que, desconociendo nuestro carácter quieren igualarnos a las provincias centrales tan escasas de recursos como de iniciativa individual.

¿Cómo salir de situación tan anómala? ¿Qué debemos hacer, pues, para evitar la absorción cada día creciente? Oponer á una centralización absorbente una descentralización (*sic*) expansiva: á una tendencia unitaria procedimientos federativos.

El *Diari Català* durante todo el tiempo de su publicación ha manifestado con completa claridad cuáles deben ser estos procedimientos; ha dicho sin ambages ni rodeos que Catalunya debía formar una sola provincia política, un solo Estado; que debe resolver por sí y ante sí todo lo que á sus intereses afecta; que debe tener Cortes catalanas con verdadero poder legislativo, gobierno que se encargue de ejecutar las leyes votadas por las Cortes, poder judicial independiente, o sea tribunal supremo y demás inferiores encargados de aplicarlas; que debe tener administración especial por la que cuide de sus propios intereses, sin ingerencias extrañas; fuerza armada como garantía de la libertad de los ciudadanos y del orden interior del Estado; lengua propia para expresar sus sentimientos y sus ideas.

Fundándonos en el amor a Cataluña que distingue á casi todos sus hijos; basándonos en el renacimiento catalanista, que si empezó siendo exclusivamente literario fatal y lógicamente ha de llegar á ser político, hemos procurado nosotros encaminar y acelerar este movimiento hacia el resultado que ha de conseguir. Con suma frecuencia los gobiernos centrales de España se encuentran débiles y sin fuerzas suficientes para ahogar las aspiraciones progresivas de algunas provincias; hubiéramos nosotros aprovechado tales momentos para ir aflojando los lazos con que se nos sujeta, sin por eso dejar de prestar auxilio á otras provincias que quisieran tal vez imitar nuestro ejemplo.

Sabíamos que para la realización de nuestros propósitos no había de faltarnos el concurso de los industriales, comerciantes, obreros y agricultores catalanes. Los primeros observan que los corifeos del centralismo lo son también del libre-cambio haciendo tabla-rasa de nuestras necesidades y de nuestra situación actual. Los comerciantes no desconocen que la muerte de la industria sería el golpe más fatal para sus transacciones mercantiles. Los obreros ven que cerradas nuestras fábricas y paralizado el comercio deberían emigrar para ganar su propio sustento y el de sus familias a las pampas de América ó á los desiertos de África. Los agricultores faltos de canales de riego, de carreteras y otros medios indispensables de bienestar y mejora, piensan, con razón, que no serían olvidados por gobiernos que no desconocieran sus necesidades y tuvieran un

interés inmediato en la prosperidad de la provincia. Todos, perjudicados grandemente por el centralismo, esperan su salvación de sus solas fuerzas agrupados en torno de un gobierno meramente catalán: todos ven que Cataluña, volviendo á gozar de vida propia, como en otros tiempos la habia gozado, sería como entonces rica y floreciente. Esta es la convicción general de los catalanes, sin distincion de provincias, que no responden a ninguna necesidad del país, esparramando fuerzas para hacernos perder nuestro antiguo carácter y sirviendo solo a la codicia burocrática de los partidos unitarios. Nuestra idiosincracia, nuestros intereses, nuestra lengua y nuestra historia, que son los mismos en las cuatro provincias catalanas y diversos de los del resto de España, explican el movimiento que se opera en nuestra región, para formar un todo desligado del centro y unido a los demás provincias solo por los vínculos que prescribe la constitucion federal. Esta es la evolucion y en Cataluña se viene verificando. Esta tendencia universal, esta aspiracion unanime son la base de nuestro federalismo.

¿Es este el modo de ver de todo el partido federalista español? ¿Parte de la misma base y se funda en iguales principios su política? Por creer nosotros que ni admite dicha base, ni parte de los mismos principios, y por no creer conveniente sostener una lucha que habia de ser estéril en estos momentos, suspendimos nuestra publicacion. La teoría proudoniana, aceptable tal vez cuando una sociedad se halla en su período de formacion, no puede aplicarse á una sociedad ya formada. En este segundo caso, el federalismo solo puede basarse en la diversidad de raza, de lengua, de historia, de derecho, de temperamento, de intereses, de tendencias, en una palabra, en la fisonomía particular de cada región. Así lo explican los autores de derecho federal, y así lo entendemos nosotros.

En otra cuestion disentiamos también del modo de ver del resto del partido federalista español. Cuando en un partido hay un hombre que sobresale, ejerce en él una legítima y saludable influencia. Los consejos que dá son casi siempre decisivos; pero no se obliga jamás a sus adeptos á obedecer escrupulosamente las órdenes que les dicte. «Las jefaturas se ejercen, no se pregonan»: son completamente inútiles cuando los partidos se hallan en su período de propaganda. No insistimos sobre este punto por considerarlo secundario.

Debemos, sin embargo, hacer constar que si algunos de los que suscriben acompañaron al señor Pi y Margall en sus diversas excursiones por Cataluña, fué por cumplir un deber de cortesía, ya que algunos de ellos formaban parte del comité que le habia invitado. No podian hacer menos ni hubiesen hecho mas aun cuando hubiesen abundado en todas y cada una de las ideas expuestas por el señor Pi.

Vamos a concluir. Hoy como ayer, vemos el único porvenir de Cataluña en el federalismo. Hoy como ayer, aspiramos á esta solucion y contribuiremos en nuestra modesta esfera de accion á la tarea de los que aspiren a la regeneracion y mejora de Cataluña empleando los procedimientos expuestos.

Barcelona, 11 de julio de 1881. La Redacción política del *Diari Català* — V. Almirall, director. — Leandro Pons y Dalmau. — Conrado Roure. — Antonio Feliu y Codina. — Pedro Ravetllat. — Federico Castells. — Pedro Sacases. — Alfonso Ravetllat. — Fernando Rodríguez Masdeu.

El Diluvio (12-VII-1881)

2. ARTICLES MOTIU DE LES SUSPENSIONS

2.1. LOS NIHILISTAS

Basta tenir un petit coneixement del idioma llatí, per comprendre que aquesta paraula devia sortir de la boca d'algun estudiant, que tenia lo cap plé d'idees, que en Russia son revolucionarias, y que tenia en lo cor un odi profundo als déspotas que viuhén tranquils en mitj de las victimas que á son orgull sacrifican. Los companys d'aquest estudiant compregueren lo significat y trascendencia d'aquesta paraula, y la admeteren com una especie de sant y senya per los plans que's proposaren realisar.

Diguém algunas paraulas de la organizació russa en totas las manifestacions d'un poble y prompte'ns farem cárrech de si podia tenir adeptes una teoría que tractava y tracta de reformar la Russia.

En política no hi ha govern, despótich segons diuhén los teóríchs en dret polítich. Segons aquestos, lo despotisme no entra per res en las diferents classes de govern que ells atmeten, porque es un abús escándalós (*sic*) del poder y sols se compren y explica en períodos anormals, y per lo tant poch duraders. Y no obstant, á Russia hi ha desde alguns sigles un govern tan despótich, com podia haberhi en la Roma dels Césars. Allí lo Czar es duenyo de obrar y governar segons lo seu capritxo, sens tenir que subjec-tarse á cap lley ni disposició. Allí sols impera la lley del sabre, allí s'envian á la Siberia sens formació de causa tots aquells que son sospitosos á qualsevol de las autoritats que'ls dominan y d'un modo especial á un individu dels qui forman la policia.

Allí pot assegurar-se que encara hi predominan las castas, aquesta afrenta d'un poble, institució que per tot ahont impera, ó deixa estancat un poble, ó'l conduheix á la ruina. Creuer que lo ser fill d'un noble basta per esser noble y retenir en sas mans lo govern, creuer que, porque temps enrera los nobles habian prestat mes ó menos serveys á la patria que de sobras los hi recompensá, avuy també los hi prestarán, donantlos hi per lo tant una organizació á part y privilegis irritants, es creuer que la naturalesa ha de obehir los capritxos d'una lley feta en benefici de poch y en detriment y perjudici de moltíssims. Fa ja tres sigles que la noblesa es una rémora per tot adelante, fa ja tres sigles que la aristocracia sols serveix per fer de lacayo á ne'ls reys, fa ja tres

sigles que la noblesa sols se distingeix per la seva estupidés y per creurers *diferent* del restant de la nació, en lo que no van equivocats.

A Russia no sols la noblesa, dividida en diferents categorías, pesa sobre'l poble, com una immensa llosa de plom; s'hi troba també'l clero dividit en clero negre y clero blanch, exemp, al igual de la noblesa, de tota classe de contribucions. Aquestos dos colors no son arbitraris: lo negre té'l privilegi de formar lo que podriam dirne l'iglesia oficial, d'ell ne surten tots los alts dignataris, tots aquells que cobran sous crescutíssims, que sols serveixen per recordar la idolatria dels pobles orientals; lo blanch en cambi es esclau del clero negre y com la seva instrucció es casi nula, té molt poca influencia sobre'l poble y s'entrega á tota classe de vicis, fins los mes repugnants.

Devant d'aquestas dugas classes, privilegiadas en totas ó casi totas las nacions d'Europa, pero d'un modo especial á Russia, apareixen las (*sic*) *siervos*, que's troban en iguals circumstancias que en la Europa de la Edat mitja's trobaban los *siervos de la gleba*. Son propietat de son amo, que'ls dedica á la industria ó professió que mes á ne'll li quadra, sens tenir en compte ni la professió que anteriorment hagués despenyat, ni l'aprenentaje que hagués seguit. Los transporta d'un lloch á un altre sens consultar sa voluntat, lós envia á païssos llunyans per poblar novas comarcas, y son tramesos per herencia ó per medi de venta juntab la terra á que van units. Las reformas fetas per l'emperador actual han emancipat als *siervos*, mes per aixó tot lo despotisme exercit per los agents d'un govern autócrata cau de plé sobre aquesta classe.

Además d'aquestas tres n'hi ha una altra intermedia, á la que podriam donarli lo nom de classe mitja, formada per los comerciants, artistes, industrials y *siervos* emancipats. Aquesta es la que suporta tot lo pes de las contribucions, com es la mes ilustrada, es la mes vigilada per la policia, la primera víctima del furor gubernamental. Al donar Alexandro los primers pasos per lo cami de las reformas, cregué aquesta classe que aquellas serian una vritat, enviá los seus fills á las universitats per seguir carreras que los hi obrissen las portas que fins allavoras sols ho eran per la noblesa, y al veurer que despres dels gastos ocasionats, despres de las esperansas acullidas, la organizació política continuaba com avans, que las oficinas de la administracio sols servian per la noblesa, que lo valor y mérit personal de res servian, nasqué lo *nihilisme*, sentimental al principi, reflexi y meditat despres: la lluyta s'establí entre la classe mitja per una part y'l govern, aristocracia y clero per altra. L'odi d'aquella classe, despreciada y perseguida per las altras dugas apoyadas per lo govern, doná marge á que donguessen una mirada per l'Europa, mirada que's traduhí immediatament per un ensatj de programa polítich.

Lo nihilisme en Russia, podem dirho molt alt, es la lluyta de la llibertat y l'absolutisme, es la lluyta de la classe mitja contra'l clero privilegiat y estupid, contra l' noblesa degradada y convertida en guardia negra d'un Czar que no pot ldesdir (*sic*) de las tradicions de la seva familia (*sic*) A Russia, donchs, dista molt de esser la lluyta que s'está sostenint una lluyta del poble contra las autoritats; no, no es aixó, lo poble ignora encara lo que es llibertat, no té la mes petita idea de la seva dignitat y de sos drets; es de la classe mitja d'ahont ha surtit lo crit de guerra, son los estudiants de las universitats y de tots los centros d'instrucció, los qui forman aqueixos complots que aterrorisan'ls porúchs y timoratos de l'Europa, es en una paraula la riquesa y la instruc-

ció los qui han declarat una guerra á mort y sens cuartel al clero, á la noblesa y al autócrata. Volen per lo tant, lo que fa ja mol temps que tenen las nacions d'Europa, volen la desaparició del despotisme imperial, volen lo govern en las mans del qui sab mes y té mes interés en que siga moral, volen que la aristocracia ocupi'l lloch que per la seva baixesa y nulitat l'hi correspon, volen que'l clero's cuidi de las iglesias y deixi en pau las familias, que alli com per tot son la seva víctima.

Y sent aixó lo nihilisme ¿com se compront que siga tan odiat per los pobles lliberals de l'Europa? ¿Com se compren (*sic*) que una gran part de la premsa hagi execrat y fet los possibles per inspirar terror un partit que sols preten lo que tot Europa ja de molt temps disfruta? Si'l nihilisme ha comés crimens, molt mes enormes y constans los ha comés l'absolutisme; per cada víctima sacrificada per la llibertat, n'ha sacrificat á mils la tiranía; per cada persona assassinada per los nihilistas, ne son mil sacrificadas y martirisadas inquisitorialment á Siberia per los esbirros del despotisme.

Aixó vol y aixó es lo nihilisme, per aixó nos son simpátichs los nihilistas, encara que condemnem tots los seus crimens, encara que deplorem tots los seus estravios y acabarem del modo que acabá un defensor de la Revolució francesa: O Santa llibertat, jo't saludo.

P. S.

Diari Català, 68 (11-VII-1879)

2.2. LO 14 DE JURIOL DE 1789

«No'ns queda mes un recurs; corre á las armas»

CAMILO DESMOULINS

La historia no registra en sas planas una Revolució com la del 89; en ella lluytaren tots los poders, totas las influencias, totas las forsas socials contra un poble avesat á l'obediencia y acostumat a l'esclavitut. La monarquia, l'aristocracia y'l clero se sentiren amenassats de repent per un pigmeo, lo poble, representat allavoras per lo que s'anomenava *el estado llano*. En la sessió régia del 25 de juny se trobaren frente per frente los poders privilegiats y'l poder que naixia. Ja habia tingut lloch lo 20 l'expulsió dels diputats per las tropas de Lluís XVI; ja aquest, apoyantse en la forsa brutal d'una guardia extranjera, habia tirat lo guant á la cara de la nació; havia tingut lloch lo sagrat jurament prestat en lo *joch de la pilota* de no separarse jamay de la Assemblea nacional y reunirse en qualsevol part, fins que la Constitució del regne estés establerta y consolidada sobre seguras bases; ja estava, donchs, recullit lo guant que l'absolutisme habia llensat á la democracia naixent. Terminada la célebre sessió del 23, Mirabeau matá la Autoritat real, quan al sentir las paraulas del mestre de cerimonias, que en nom del rey volia expulsarlos del local, li contestá: *Aneu á dir al vostre amo que estém aquí per la voluntat del poble y que sols ne sortirém pe'l poder de las bayonetas*. L'Autoritat moral del rey quedá morta desde aquell mateix moment.

Desde'l 23 de juny al 11 de Juriol, la monarquia, l'aristocracia y'l clero conspira-

ren pera matar la Revolució que ab tanta arrogancia alsaba'l cap. Tropas en número de 40.000 rodejaren á Versailles, ahont se reunia l'Assamblea y s'espargiren per Paris, en disposició de fusellar al poble, al mes petit moviment que fés. Tot estava preparat. Lo butxí estava esperant l'hora d'amarrar y extrangular á la víctima; la sed de sanch plebeya abrasaba á la familia real; se *dimiteix* á Necker, lo ministre mes popular y se li ordena sortir immediatament y d'incógnit de Paris. A la matinada següent, 12 de Juriol, circula la noticia per la ciutat, la excitació popular es immensa; lo furor s'apodera de tothom; á la juventut d'esperit tocaba encendre la metxa que debia convertir á Paris en un volcá revolucionari.

Y la juventut de Paris no faltá á son puesto. Camilo Desmoullins, puja á una cadira devant del Palau real, empunya una pistola y crida: «Ciudadans, no hi ha que perdre temps: la destitució de Necker es lo toch de somaten d'una *Saint Bartelomi* de patriotas y aquesta mateixa nit surtirán los batallons extranjeros del Camp de Marte per degollarnos, No'ns queda mes que un recurs; corre a las armas!» Lo poble de Paris acudí animós á la lluyta; la guardia pretoriana que sols servia d'escut á unas classes que disfrutaban molts privilegis, sens suportar ni una sola de las cargas de la nació, derrama las primeras gotas de sanch ab descargas fetas sobre'l poble; durant tot lo dia 12 continua'l combat entre las tropas y'ls descamisats. Allavoras fou quan se desenterraren los colors blau y vermell que eran los de la ciutat de Paris per servir d'insignia als sublevats, afegintselshi algun temps després lo blanch per formar la bandera tricolor que debia corre victoriosa per tot' Europa. Lo dia 13 no hi hagué combat; la lluyta se suspengué; tothom continuaba ab l'arma al bras, disposat á defensarse, pero tement tots atacar.

Lo dia 14 debia ser lo dia decissiu per la revolució: lo descans de la vigilia sols serví per medirse las duas forsas que habian comensat á combatres lo 12. Si'l poble's rendia, no podia esperar sino cadenas mes pesadas; si combatia y triumpaba, rompia las que fins allavoras l'habian subjectat, envilit y lligat al carro triumpfal del absolutisme. Colocat lo poble entre la esclavitut y la llibertat, entre la vida y la mort, no tenia mes que un camí per salvarse, lluytar.

Pero ¿com lluytar, si careixia de medis? Com lluytar, si Flesselles, prebost de Paris, no entregaba al poble las armas que li habia promés y que tan necessarias li eran? Desesperat ataca'l quartel dels Inválits, s'apodera de 28.000 fusells y comensa á corre'l crit de ¡A la Bastilla! Y á la Bastilla's dirigeix per apoderarse d'una fortalesa, que era la presó dels escriptors públichs, que era'l lloch ahont anaban á consumirse las grans intel·ligencias, víctimas de la ignorancia d'una cort corrompuda é immoral, que exigia la adoració de tothom, com á representant de la autoritat divina.

Terrible fou l'atách d'aquella fortalesa; allí's desplegó ab tots los seus brios lo valor dels descamisats; allí aparegué ab tot son esplendor lo poble que debia matar la monarquia; que debia revolucionar la Europa; que debia acabar ab una organisació criminal, per antihumana; ab una noblesa que no's distingia sino per son orgull y sos pergamins; ab un clero, que posposant la religió á sos interessos, era'l mes sólit fonament de la monarquia. Quan major fou la resistencia de la forsa que la guarnia, major fou l'esfors que degué ferse per entrar en ella. Molts víctimas del poble cubrian ja'ls contorns de la Bastilla, sens per aixó desmayar; lo coronel que la defensaba tractá de parlamentar y abaixá'ls ponts, per ahont hi entraren los delegats populars, quan una

descarga de la guarnició aumentá'l número de cadávres dels fills del poble. Un esfors mes y ja son á dintre. Lo coronel Delaunay pagá sa infamia ab la vida; fou arrossegat per los carrers de Paris, fins devant del *Hotel de Ville*, ahont al registrarsel, se li trobá una carta del prebost Flesselles, que fou també mort per las massas y son cap passejat en la punta d'una pica, per demostrar com se deu *premiar* la llealtat del qui ven infamement al poble.

La alegria fou inmensa, indescriptible. Las ideas, las tradicions, la intolerancia representadas per aquella tétrica fortaleza caigueren ab ella. Desde aquell instant morí la monarquia; la presa de la Bastilla fou la sentència de mort pronunciada, no per un tribunal, sino per un poble, contra la persona de Lluís XVI; la Republica, surtida de las ruinas de la Bastilla, demostra a la cort borbonica que son trono estaba corcat; que son ceptre queya de sas mans, que sa corona's fonia ab lo calor de la llibertat. La presa de la Bastilla no enganya a ningú; se compregue que era la victoria del poble, la aurora de la llibertat, la venjansa de la rahó humana, la igualtat de tots los ciutadans, la desaparició del fetichisme monarquich y la mort del feudalisme. Lo 14 de Juriol fou la apoteosis del poble y l'enterrament de las institucions barbaras que recordaban la Edat Mija. Desde aquell moment l'amo de Fransa fou lo poble de Paris; l'anima del poble foren los clubs que, estenent per tota la nacio la savia revolucionaria, s'imposaren a la Europa y feren tremolar a todas las testas coronadas.

Las claus de la Bastilla, regaladas per Lafayette a Wassington (*sic*) passaren l'Atlantich per may mes tornar a Europa y per quedar enterradas en un país, que ja may s'ha vist deshonorat per cap mena de intolerancia. La democracia francesa, al donar una abraçada a la democracia americana, posaba en practica la fraternitat universal.

Lo 14 de Juriol fou lo crit de ¡victoria! donat per los descamisats de Paris, fou lo crit d'angustia surtit dels llabis de Lluís; fou l'últim sospir llensat per la noblesa y'l clero, que vejeren la tomba oberta a sos peus; fou la verdadera reivindicació de la llibertat del home, de la independència del poble.

La democracia no pot olvidar lo dia en que'l ciutada francès derrama sa sanch per salvar al ciutada de tots los paissos; en que'l poble francès reconquista'ls drets de tots los pobles. Saludem, donchs, a Fransa, que en aquell dia lluita per nosaltres y recordém á nostres fills lo 14 de juliol, com una fetxa memorable per la humanitat.

¡Fransa revolucionaria, la Espanya democratica't saluda!

«Cettiwayo»

Diari Català, 411 (14-VII-1880)

2.3. SOBRE'L CONGRÉS CATALANISTA. A LA «GACETA DE CATALUNYA»

Per segona vegada en aquesta qüestió hem de dar las gracias al nostre estimat colega *La Gaceta de Catalunya*, puig per segona vegada'ns dona peu á exposar las nostras ideas sobre'l catalanisme en general y sobre'l «Congrés Catalanista» en particular.

Però avans de comensar, hem de fer notar que tot lo que dirém es de compte propi.

No hem de respondre punt per punt á lo que digué la *Gaceta*, y sols manifestarém ideas y farém apreciacions generals.

Lo nostre colega agafa'l punt de mira que ha vingut emplantantse d'ensá que viviem en la centralisació que'ns ofega. Parla de tendencias separatistas y pondera aqueixa *gran obra dels sigles, ab tanta sanch cimentada y essencialment necessaria en lo present moment històrich, que's diu unitat nacional*; lamenta *aqueix mal comprés esperit provincialista, que viu del rencor y no de la digna emulació, y que degué haver mort en aquell temps en que'ls progressos de la mecànica no habian encara escursat las distancias*, y acaba'l párrafo parlant de *fraternitat, de transformació de las antigas fronteras en meras barreras geográficas, y de lley general de las societats modernas*.

Tot aixó vol dir, en resúmen, que *La Gaceta's* troba molt be dintre del modo de ser d'avuy, que trobaria perfecte ab tal de que manessin uns altres que'ls que manan, y ab tal de que vingués alguna lley que dotés nominalment á las provincias d'aquell mito que en llenguatge centralista s'anomena descentralisació administrativa.

Nosaltres, y com nosaltres molts catalanistes, pensem d'una manera molt diferenta. Examiném la historia ab tota fredor, y'ns trobém ab que si la unitat espanyola es realment la obra dels sigles, la unificació ho es sols del absolutisme y de la imposició mes absorbent. Nos trovem ab que los catalans no hem derramat espontáneament hi (*sic*) una sola gota de sang per arribar á n'aquella unitat, —puig que si vam combatre contra'ls moros, ho feyam per compte propi— y en cambi n'hem derramada, y molta, per impedir aquella unificació, essent vensuts quasi sempre, porque quasi sempre eram los menos. Nos trobem ab que la bonica causa de la unitat, va voler durant molts sigles confondre's ab la odiosa de la unificació, gracias á lo qual lo mateix va ser per Espanya l'arribar á ser gran, que entrar en la decadencia. Nos trobem ab que l'esperit d'unificació,— que, dadas las condiciones de las parts que forman lo tot Espanya, vol dir absorció y predominio de algunas d'aquestas sobre las otras, — ha lograt desvirtuar las nostras condiciones características, apartantnos de tota influencia. Nos trobem ab que si un dia la prevenció ab que se'ns miraba va condemnarnos á la miseria, privantnos lo comerç d'América quan perdiam lo de Llevant, un altre dia se'ns despossehia de tot dret polítich, que en va defensáren los nostres avis en una guerra digna dels temps homèrichs. Nos trobém, finalment, que a la grandiosa política aragonesa; á la que cambiaba productes y civilisació ab las mes apartadas regions de Llevant; á la política que era expansiva y civilisadora, la supleix la petita política de la Casa d'Austria, qual habilitat se reduhia á posarse als peus d'Europa en l'exterior, y en l'interior á despoblar lo pais per medi de la pobresa y de disposicions absurdas, á delmar y degradar als pochs habitants que quedaban, per medi de las persecucions inquisitorials y políticas, y á espurgar tot lo que sobressurtia en qualsevol ram, enviant als que feyan por als imbécils poderosos, á morir en las regions de la nova América, dant per resultat lo que la ciencia moderna ha calificat molt gráficamente de *selecció negativa*.

Y si de la historia passém á avuy, nos trobém ab los mateixos efectes de la unificació. Las nostras comarcas no tenen res de lo que necessitan. En la part material, ni camins, ni canals, ni carreteras, la industria, exòtica y sens vida; la agricultura, com en los temps mes funestos; los pochs ó mols capitals que reuním á pesar de tan malas condiciones, empleats en préstams al govern y en altres objecte improductius pe'l pais. En las part moral, nos trobém tan completament absorbits, que ni tant sols se conta per res ab nosaltres. Un ministre catalá es una *rara avis*.

Per tot aixó som catalanistas. No volém la separació, pero tampoch la unificació,

ni menos la absorció. Desitxém que's conti ab nosaltres, perque sense ser inmodestos, creyém que valém tan com los altres per lo menos. Volém la germanó ab totes las demás regions espanyolas, pero no la dependencia. Y tot aixó ho volém, entenguis be, per verdader patriotisme. Lo sistema d'absorció fins avuy seguit, nos ha portat al trist estat en que'ns trobem; tal vegada un altre sistema cambiaria en be de tots la nostra situació y sortiriam d'una vegada del ensopiment y retrás que'ns caracteriza y'ns avergonyeix quan sortim d'Espanya.

En resúmen, si's vol que parlém encara més clar, lo catalanisme, per nosaltres, vol dir ser molt espanyols, pero no castellans, puig que aquestos sols, no forman la nació. Espanya es un conjunt de grans regions ab condicions distintas, y sa grandesa depen del desarrollo de la vida, del modo de ser y de las tendencias de cada una d'ellas.

Aquest es lo nostre catalanisme, y aquestas las nostras tendencias, molt mes trascendentals de lo que sembla, com habém dit moltes vegadas, y com nos proposém cumplir en lo curs de la nostra publicació, que ha nascut per defensar tals ideas.

V. A.

Diari Català, 454 (25-IX-1880)

ÍNDIX ONOMÀSTIC¹

- AGUILERA, 238.
AGUILÓ, Marià, 253.
AGUILÓ, Tomàs, 251.
AGUIRRE, Josep M. de, 237.
AGUSTÍ ISERN, Tomàs, 47, 110, 121, 122.
AINAUD DE LASARTE, Josep M., 18.
ALARCÓN, P. A. de, 289.
ALBERT, Caterina, 240.
ALBERT, Pierre, 71, 74.
ALBERTI, J., 81.
ALCALDE I PALAU, Francesc, 240.
ALDAVERT, Pere, 81, 165, 295, 342.
ALEGRIA, J. M., 285.
Alexandre II de Rússia, 116, 178.
Alfons XII d'Espanya, 30.
ALMIRALL i LLÒZER, Valentí, 17, 18, 22, 24, 32, 50, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 95, 96, 97, 100, 103, 105, 106, 110, 113, 116, 117, 118, 122, 124, 127, 134, 135, 138, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 149, 153, 167, 168, 169, 179, 171, 172, 173, 181, 184, 185, 198, 203, 215, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 263, 265, 267, 273, 274, 280, 282, 283, 284, 286, 287, 289, 293, 294, 313, 329, 340, 341, 342, 344, 345, 347, 348, 349, 350, 356, 357, 378, 381, 382, 384, 387, 389, 390, 392, 393.
ALPERA, Jaume, 249.
ALSINA I CLOS, S., 294.
ALSINA, Ferran, 112, 378.
ALTADILL, Antoni, 233, 234.
ÁLVAREZ, Jesús Timoteo, 33, 37, 41, 46, 60.
ÁLVAREZ DE CASTRO, gral., 65.
Amadeu I d'Espanya, 215.
AMAT, J. Carles, 248.
AMAURY, Francine, 24, 71.
AMER, Miquel Victorià, 268.
Amic de las Festas», «L', [Vegeu ALMIRALL, Valentí]
ANDREU I SERRA, Casto, 118, 119, 122, 127, 131, 138, 141.
ANGELÓN I BROQUETAS, Manuel, 49.
ANGLADA, R., 225.
ANGUERA, Pere, 19.
ANTÒNIA, Pere Pau de l', 225.
ÀQUILLES, 264, 267, 269.
ARABIA, Ramon, 248, 344, 345.
ARDERIU, Pere, 42.
ARENAL, Concepción, 307, 315.

1. Agraïm a Enric Castelló i a Sergi Figueres i Moret la seva col·laboració en l'elaboració dels índexs.

- ARMENGOL I CORNET, Pere, 327.
 ARMENGOL, Agnès, 247.
 ARTAL, Estanislau, 307.
 ARTEAGA, R., 282.
 ARTHUR, CH. A., 178.
 ARTOLA, Miguel, 32.
 ARÚS I ARDERIU, Rossend, 267, 292, 294.
 ASECIO, Emili, 171.
 AULÉS, C., 332.
 AULÉS, Eduard, 250, 252.
 AULÈSTIA I PIJOAN, Antoni, 238, 255, 256, 281.
 AYGUALS DE IZCO, Wenceslao, 241.
- BADIA, F. Miquel, 289.
 BAIXERAS, D., 239.
 BAKUNIN, M. A., 117, 120.
 BALAGUER, Andreu, 246.
 BALAGUER, Víctor, 235, 236, 237, 238, 247, 291, 294, 344.
 BALASCH, Manuel, 18, 266, 268, 269, 264.
 BALCELLS, Albert, 19.
 BALCELLS, Josep, 252.
 BARMES, Jaume, 130, 239, 257, 383.
 BARALLAT, Celestí, 245.
 BARBE, Benjamin, [Vegeu DUMAS, Alexandre]
 BARESTE, Eugène, 266.
 BARÓ, Teodor, 70, 239, 386.
 BARRIL, Josep, 208, 334.
 BARRUEL, Abat, 241.
 BARTRINA, Joaquim M., 87, 88, 91, 134, 171, 272, 274, 287, 288, 294.
 BASIL, Pere, 34, 42.
 BASSEGODA, R. E., 294.
 BASSEGODA, Bonaventura, 237, 240, 294.
 BASTOS, Teixeira, 134, 173, 176, 182.
 BAU, Josep, 291.
 BAUD, V., 205.
 BAUDELAIRE, Charles, 284.
 BELL, A. G., 356.
 Bell-Lloch», «Maria de, [Vegeu MASPONS I LABRÓS, Pilar]
 BELLIDO, F., 252.
 BENESSAT, F. de P., 272.
- BENTZON, Th., 281.
 BERELSON, Bernard, 24.
 BERGA I BOADA, Josep, 237, 240.
 BERGÓS, Antoni, 19.
 BERNAD, Francisco, 51.
 BERNARD, Charles de, 240.
 BERNHARDT, Sara, 294.
 BERNIS, Lluís, 68.
 BERNIS, Josep, 68.
 BERTRAN [jutge], 34.
 BERTRAN I PIJOAN, Lluís, 404.
 BERTRAN, Eduard, 238.
 BERTRAN I BROS, Pau, 252.
 BERTRANA, Prudenci, 61, 239.
 BETES, Manuel, 142.
 BIBILONI, Miquel, 245.
 BITAUBÉ, J. P., 265, 266.
 BJÖRNSON, B., 237, 238.
 BLANCH, Adolf, 81, 344.
 «Bocanegra», 371.
 BOEHN, Max von, 337.
 BOET (Brigadier carlista), 369.
 Boer», «Un, 181.
 BOFARULL, Antoni de, 235, 249, 250.
 BOFARULL I SARTORIO, Manuel, 239.
 BOFILL, Rossend, 249, 291.
 BOIX, E., 250.
 BOIX, Vicenç, 293, 294.
 BONAFONT I ARMENGOL, Artur, 249.
 BOIXET, EZEQUIEL, 238.
 BONAFULLA, Leopoldo, 306.
 BONAMUSA, Francesc, 17.
 BONAPARTE, N., 265.
 BONCOR, Tomeu, 255, 256.
 BORDOY I GELABERT, Bartomeu, 268.
 BORDOY, Pere M., 268.
 BORGES, Jorge Luís, 282.
 BORI, F., 87.
 BOSCH DE GELABERT, J. M., 236, 237.
 BOSCH DE LA TRINXERIA, Carles, 236, 249.
 BOTER, Francesc de, 235, 251, 255.
 BOTREL, Jean François, 60, 71.
 BOURGET, P., 237, 238.
 BOZAL, Valeriano, 158.

- BRADDON, E., 237, 238.
 BRIZ, Francesc P., 234, 236, 247, 248, 252.
 BRUGAROLAS, Jaume, 305.
 Bragelona, Vescomte, 233.
 BRUSI MATARÓ, J. A., 162.
 BUEN Y DEL COS, Odón, 273.
 BULBENA I TUSSELL, Antoni, 268.
 BURCKHART, Albert, 366.
- CABERO I SARDÀ, Joan, 156.
 CABRINETTY, 292.
 CALLÍS, Jaume, 241.
 CALONGE, P., 306.
 CALVET, Damas, 83, 91, 171, 234, 250, 252, 287, 288, 294.
 CALVET, Agustí, 167.
 CAMARASA, Josep M., 277.
 CAMPAMÀ, Josep, 64.
 CAMPANY, Narcís, 244.
 «Campflorit», 182.
 CAMPO, Valero, 49, 106.
 CAMOES, Luis Vaz de, 200.
 CANIBELL, Francisco, 209.
 CANIBELL, Eudald, 22, 82, 169, 170, 171, 223, 259, 274, 377, 378.
 CANO Y CUETO, 285.
 CÁNOVAS DEL CASTILLO, Antonio, 26, 27, 36, 38, 104, 178.
 CANTU, Cesare, 129.
 CAPELLA, F. de P., 236, 237, 238.
 CAPELLA, J. M., 236.
 CARBÓ [periodista], 68.
 CAPMANY, Narcís de, 344.
 CARBONELL, Francesc, 410.
 CARDELLACH, Cayo, 345.
 CARETA I VIDAL, Antoni, 240, 255.
 Carles I d'Espanya, 109.
 CARNICER, Eulàlia, 18.
 CASADES, Ramon Maria, 105, 106.
 CASAS PALLEROL, Jaume, 250.
 CASELLAS, M., 237.
 CASSASAS, Jordi, 19.
 CASTELAR, Emilio, 118, 162.
 CASTELLS, Frederic, 187, 228.
 CASTRO, Rosalía de, 53, 178.
- Català», «Víctor [Vegeu ALBERT, Caterina]
 Català», «Un, 181.
 CAYMARÍ, Margarida, 308.
 CAYROL, Roland, 74.
 CEBRIAN, [enginyer], 179, 358, 359.
 CENDÁN PAZOS, Fernando, 26.
 CERDÀ I BOSCH, Clotilde, 316.
 CESTER, Ricard, 246.
 «Cettiwayto», [pseudònim que fa referència al rei zulú Cetswayo], 127, 185,
 CHAMISSO, Aldavert von, 236, 238.
 CHATEAUBRIAND, François René de, 234.
 CHATRIAN, Alexandre, 235.
 CHERBULIEZ, Victor, 236.
 CLARAMUNT, Teresa, 306.
 CLARET, Antoni. M., 248.
 CLARIS, Pau, 247, 389.
 CLAVÉ, Josep Anselm, 79, 350.
 COCA I COLLADO, Emili, 247, 294.
 CODOLosa, Josep M., 247.
 COLOMA, Ll., 236, 237.
 COLOMER, Conrad, 247.
 COLOMER, [bisbe], 59.
 COLL I GORINA, Ramon, 187, 294.
 COLLELL, Jaume, 83, 89, 94, 95, 218, 240, 241, 246, 247, 248, 249, 374, 381, 382, 383, 385.
 COLLINS, Wilkie, 230, 231.
 COMERMA, Francisco, 247.
 Comes», «Josep, 184.
 Comes», «Pere Joan, 251.
 COMTE, Francesc, 241, 248.
 CONSTANT, Benjamí, 129.
 «Constant» [Vegeu TOMÀS I SALVANY, Joan]
 COOPÈRNIC, Nicolau, 274.
 COROLEU, Josep, 235, 238, 245, 249, 344.
 Corresponsal del Montseny», «Lo,
 COROMINAS, Eusebi, 347.
 CORT, Salvador, 294.
 CORTADA, Joan, 81, 237.
 CORTÉS, Guadalupe, 242.
 CORTINA Y ONATE, Mariano de la, 51, 110, 119, 127.

- COSTA, Josep, 354.
 COSTA BORRAS, J. D., 53, 59, 129.
 COSTAS, Domingo, 126.
 COTTIN, M., 237.
 COUSIN, 129.
 CRESPO Y VICENTE, Ramón, 47, 51, 106,
 110, 121, 122, 141, 142, 124.
 CREUS, Teodor, 233.
 «Crisostomo», 183.
 Cronista», «Lo, 388.
 CUBÍ, Marià, 322.
 CUCURULL, Fèlix, 224.
 CURET, Francesc, 238.
 CUSPINERA, Climent, 249.
 CUSSACHS, J. G., 182.
 CUTCHET, Salvador, 322.

 DACIER, Madame, 265, 266, 268.
 DAMIANS, Jaume, 332.
 DANÉS, J., 42.
 DANT, Alighieri, 245.
 DARDIGNA, A. M., 324.
 DARWIN, Charles Robert, 223, 231, 248,
 258, 262, 271, 272, 273, 274, 275, 276.
 DELAUNAY, 443.
 DERCH, Francesc, 151, 196.
 DESMOULINS, Camilo, 441, 442.
 DESPUIG, C., 235.
 DICKENS, Charles, 230, 231, 236, 239, 240.
 DOMÈNECH, Leopold, 198, 199, 258,
 259, 263, 279.
 DOMÈNECH I MONTANER, Lluís, 378.
 DOMINGO, Francesc, 164.
 DORCA I FRANQUET, 97, 143, 291.
 DOSTOJEWSKI, F'odor M., 178, 236.
 DOTTI, Emília, 334.
 DRAPER, Miquel, 247.
 DULCET, Rosari, 306.
 DUMAS, Alexandre, 232, 233, 234, 240,
 307.
 DUPANLOUP, (Monsenyor) 307.
 DURAN DE LEÓN, Lluïsa, 332.

 EDISON, Thomas A., 179, 332, 358, 359.
 ELORZA, A., 60.

 Encarranquinat», «L', 181, 183.
 ERARD, 202.
 ERCKMANN, Emile, 235.
 ERÓSTRAT, 385.
 Escolà», «L', 181.
 «Escolàstich», 307, 347.
 ESCUDER, Miquel, 205, 206, 207.
 Espatech», «L', 252.
 ESQUIROL, Miquel, 242, 251.
 ESPONA, Anton, 241.
 ETLAR, Carit, 237, 238.

 FABRA, Pompeu, 231.
 FAMBUENA, Josep, 233.
 FARGAS, A., 289.
 FARNÉS, Sebastià, 294, 295, 297.
 FAURÓ, J. B., 347.
 FAYOS, Francesc, 247.
 FEBRER, F. de, 236.
 Febrer», «Vicents de, 349, 388.
 Federalista», «Un, 183.
 Felipe II d'Espanya, 349, 388.
 FELIU I CODINA, Joan, 109, 209.
 FELIU I CODINA, Antoni, 79, 81, 82, 93,
 146, 170, 171, 172, 173, 185, 228, 245,
 248, 292, 294, 340, 341, 349, 357, 372,
 387, 388, 394.
 FELIU I CODINA, Josep, 171, 234, 235,
 248, 249, 252, 255, 287, 294.
 FERRER I CODINA, Antoni, 247.
 FERRERES, Juan Ignacio, 234, 243, 244.
 Festas», «Lo de las, [Vegeu ALMIRALL,
 Valentí]
 FERRY, Gabriel, 235.
 FIGUEROLA, Miquel, 250.
 FIGUIER, M. Ll., 236.
 FIPRA I CALONGE, Casto, 306, 315.
 FITA I COLOMER, Fidel, 245, 251.
 FITER I INGLES, Josep, 246.
 FOLCH I TORRES, Josep M., 239.
 FOLGUERA, J. M., 236.
 FONOLLAR, Bernat, 247.
 FONT, Melcior, 80, 81, 82, 84, 167, 169,
 176, 226, 283.
 FONT, Domènec, 247, 252.

- FONTOVA, Lleó, 250, 252.
 FONTRODONA, Ignasi, 47.
 FORS, Lluís Ricard, 186.
 FORTEZA, Gillem, 78.
 FRANCE, A., 239.
 FRANQUESA I GOMIS, J., 250.
 FUENTES, E. de, 239.
 FUERST, I., 237.

 GALÍ, F. A., 245.
 Galilei, G., 274.
 «Galo», 183.
 GALLART, Artur, 91, 92, 93, 165, 169,
 170, 171, 172, 287, 292, 294, 297, 374,
 387, 388, 392, 394.
 «Gallito», 371.
 GARCIA, F. V., 246.
 GARCÍA MALO, Ignacio, 265.
 GARCÍA ROBLES, Josep M., 239.
 GARCÍA DE CANTO, Antonio, 233.
 GARDFIELD, James, 178.
 GARRIDO, Fernando, 126, 291, 352.
 GARRIGA I MARILL, Pere, 145, 345.
 «Gaziél», [Vegeu CALVET, Agustí]
 GATELL I FOLCH, J., 246.
 GENER, P., 239, 245.
 GENÍS, Salvador, 294.
 GENÍS I AGUILAR, Martí, 235, 236, 237,
 240, 241, 255.
 GEOFFROY, Etienne 230.
 GINER, Isabel, 18.
 GINESTA PUNSET, G., 237.
 GIRALT I ALEMANY, Pere, 186.
 GIRARDIN, Emile de, 230, 307.
 GIRBAL JAUME, F., 237.
 GIVANEL I MAS, Joan, 45, 73, 87, 88, 144.
 GONGORA, Luís, 351.
 GLADSTONE, W. E., 178.
 GLYCK, Thomas F., 271, 272, 359.
 GOGOL, N. W., 236, 238.
 GÓMEZ HERMOSILLA, José, M., 265.
 GÓMEZ APARICIO, Pedro, 33,71, 87, 207.
 GOMILA, S., 294.
 GOMIS, Cels, 79, 145, 284, 294.
 GONZÁLEZ BRAVO, Luis, 27.

 GONZÁLEZ, Juli, 68, 69.
 GOST, Jaume, 187.
 GOU, Joaquim, 385.
 GRAMME, 359.
 GRAU SOLER, M., 337.
 GREEN, A., 237, 238.
 GREVILLE, F., 237.
 GRÉVY, Jules, 178.
 GROSS, F., 237.
 GUANYABENTS, Emili, 294.
 GUDIOL, Josep M., 241.
 GÜELL I MERCADER, Josep, 186, 378.
 GUERRERO, Josep Anton, 63.
 GIGUET, P., 268, 269.
 GUIMERA, Àngel, 82, 83, 91, 107, 165,
 171, 218, 221, 223, 224, 226, 235, 236,
 237, 247, 276, 288, 294, 342, 347, 373,
 375, 378.
 GUINART, Joan, 294.
 GUIVERNAU, J. F., 218, 250.
 GULLÓN, 30.
 Gumà», «Cels, [Vegeu GUIVERNAU, Juli
 F.]
 Gustavo», «Soledad, [Vegeu MAÑÉ, Te-
 resa].
 GUZMÁN, Eduardo de, 60.

 HARMANT, ??? 116.
 HARTE, Bret, 148, 248, 279, 280, 281,
 282, 283, 285.
 HARTZEMBUSCH, Eugenio, 134.
 HAUFF, W., 236, 238.
 HAWTHORNE, N., 239.
 HAYWARD, J. W., 291.
 HEGEWICZ, Enrique, 282.
 HERREROS, Manuela de los, 308.
 HESSE-DARMSTAD, Jordi d', 299.
 HIDALGO, D., 234.
 HOFFMANN, 238.
 HOMER, 248, 258, 262, 265.
 HOMS I MONCUSÍ, Ramon, 184.
 HORACI, 234.
 HOTTENROTH, Friedrich, 337.
 HUERTAS, F. P., 252.
 HUERTAS, Josep M. 75.

- HUGUET subgovernador, 41.
 HUXLEY, Thomas, 273.
- IBSEN, H. J., 178.
 IGLESIAS, Francisco, 24.
 ILLA, M. del Carme, 17, 18.
 Isabel II d'Espanya, 26, 36.
- JARMAIN, J., 245.
 JERONI, M., 241.
 JOKAI, M., 236.
 JUNQUET DE PRICE, Esmeralda, 308.
 «Just», 93.
 JUTGLAR, Antoni, 227.
- KAISER, Jacques, 24.
 KANT, E., 200.
 KERNAYEFF, 120.
 KONING, René, 336.
 KORDEMKO, 238.
 KOROLENKO, W., 236, 237.
 KRAEMMER, E., 237.
 KRAZEWSKY, J. J. 237.
- LABARTA, Lluís, 337.
 LAGUNILLA, [governador civil de Giro-
 na], 66.
 LARIBAL, Josep, 347.
 LASARTE, Manuel de, 91, 105, 171, 251,
 251, 343, 347.
 LASARTE, Josep, 145, 218, 294.
 LEBRUN, Charles François, 265.
 LECONTE DE LISLE, Ch., 266, 268, 269.
 LEFÈBRE, Anne, 265.
 LEODEGAN, Villinger, 236.
 LEPREVOSTE, 266.
 LETAMENDI, José de, 273.
 LIGER, 252.
 LIMAYRAC, P., 232.
 LOBO, Ricard, 19.
 LOIS, Conxa, 18.
 LÓPEZ, Innocenci, 63, 77, 79, 81, 83,
 145.
 LORENZALE, Claudi, 170.
 LORENZANA, 37.
- LOSTAU, Baldomer, 209.
 LOTI, P., 237.
 LLADONOSA I PUJOL, Josep, 18, 91.
 LLAUDER, L. M. de, 347.
 Lleó XIII, 384.
 LLOMBART, Constantí, 248.
 LLOPIS, Josep, 64.
 LLORENS, 265.
 LLOVERA, Josep, 266.
 LLUIS XVI de França, 128, 129.
 LLULL, Ramon, 248.
 LLUNAS I PUJALS, Josep, 50, 51, 225.
- MAC MAHON, M. E. P. M., 178.
 MADRENAS, Francisco, 126, 127, 347.
 MAITE, Jesús, 17.
 MALUQUER I VILADOT, Joan, 247, 249,
 344.
 MANENT, Albert, 59.
 MANGEANT DE VERSALLES, M., 369.
 MAÑE I FLAQUER, Joan, 101, 347, 363,
 365.
 MAÑÉ, Teresa, 306.
 MAÑÓS, Pere, 200.
 Maria Cristina d'Espanya, 130.
 MARLES, Luis de, 306, 316.
 MARSILLACH, Joaquim, 250.
 MARTÍ, J., 307.
 MARTÍ, Dolors, 307.
 MARTÍ, Casimir, 383.
 MARTÍ I JULIÀ, Domènec, 227.
 MARTÍ I TURRÓ, Isidre, 113, 149, 367,
 368, 369, 370.
 MARTÍ I FOLGUERA, Josep, 247, 356,
 MARTÍ-RICART, 250, 255.
 MARTÍNEZ CUADRADO, M., 39.
 MARTÍNEZ CAMPOS, Arsenio, 38.
 MARTÍNEZ VILLER GAS, Juan, 233.
 MARTÍNEZ, E., 307.
 MARTRUS I MALAGELADA, Josep, 249.
 MARULL, Francesc de A., 307, 311.
 MASCARÓ, Ròmul, 113, 294, 349.
 MASERAS, Alfons, 239.
 MASFERRER, Francesc de P., 256.
 MASFERRER [llibreter], 291.

- MASOCH, S., 236.
- MASPONS I LABRÓS, Pilar, 81, 236, 247, 249, 251, 308, 309, 316.
- MASPONS I ANGLASELL, F., 236, 237.
- MASRIERA I COLOMER, Artur, 247, 266, 268, 289, 294.
- MASSAGUER DE VERDAGUER, Maria, 317.
- MASSANÉS I DALMAU, Maria Josepa, 306, 308, 313, 316, 326.
- MASSÓ I TORRENTS, Jaume 169, 292, 294.
- MATHEU, Francesc, 81, 83, 239, 248, 251, 344.
- MAURICIO DE XUCLÀ, A., 237.
- MENA, Juan de, 265.
- MENÉNDEZ Y PELAYO, M., 178, 245.
- MESTRES, Apelles, 126, 239, 247, 250, 251, 291.
- MILÀ I FONTANALS, Manuel, 250, 385.
- «Millas», 182.
- MIRACLE, Josep, 82.
- MIRALLES, Pilar, 308.
- MOLAS, Joaquim, 19, 259.
- MOLAS I CASAS, Joan, 169, 170, 171, 172, 248, 250, 252, 294.
- MOLERA, [enginyer], 179, 358, 359.
- MOLES, 170.
- MONÉS, J., 260.
- MOLINA, Francisco, 47, 49, 51, 110, 131, 132, 141, 142.
- MONFORT, Enrique, 41.
- MONSERDÀ DE MACIÀ, Dolors, 171, 238, 248, 301, 305, 306, 307, 309, 313, 317, 326, 329, 332, 333, 334, 335, 337.
- MONTIS I BONEO, Antoni, 240.
- MONTERRAT I ARCHS, Joan, 252, 268, 366.
- MONTURIOL, Narcís, 322.
- MONTURIOL, Emili, 294.
- MOREAU, Henri C., 238.
- MORER, J., 245.
- MOTBEL, Dugas, 266.
- MUNTANER I PASQUAL, Josep M., 18.
- NADAL, Lluís B., 236, 240, 241, 255.
- NADAR, [dibuixant], 232.
- NANOT, Pere, 294, 297.
- NASH, Mary, 301.
- NECKER, Jacques, 442.
- NEGRE, Joaquim, 306.
- NEWTON, I., 274.
- NOCEDAL, Cándido, 26.
- «Nomen», 298.
- «Noy Xic», 298.
- NÚÑEZ DE ARCE, Gaspar, 289.
- OLIVA, V., 239.
- OLLER, Narcís, 83, 165, 239, 240, 246, 255, 294.
- OLLER I GARRIGA, Eusebi, 184.
- ORTEGA I ESPINOSA, 81.
- ORTÍZ DE LA PUEBLA, 307.
- ORZESKO, Elisa, 238.
- OSONA, Artur, 248, 251.
- P. K. [Vegeu ROCA I ROCA]
- PAGÈS, Pere, 171.
- «Pagés de l'Ampurdà», 51.
- PAHISSA, J., 239.
- PALAU, Emília, 308.
- PALAU, Antoni de, 234, 235.
- PALAU, Melcior de, 245.
- PALOL, M. de, 239.
- PALOL, Pere de, 197, 247, 252, 291, 294, 306.
- PANADÉS I POBLET, Josep, 311, 312.
- PARDO, Juan Francisco, 47, 110, 121, 122, 124, 141, 142.
- PARÉS, Manuel, 19.
- PASCUAL I CASAS, Eusebi, 43, 67, 343, 347, 377.
- PASCUAL DE SANJUAN, Pilar, 307, 326.
- PATTI, Adelina, 294.
- PAU, Francesc Manel, 294.
- PAULA VERGÉS, Francesc de, 49.
- PAULA BENESSAT, Francesc, de, 272.
- PAULOWSKY, Isaac, 239.
- PEIX, Miquel, 266, 269, 395.
- PELEO, 267, 269.
- PELLA I FORGAS, Josep, 235, 344.

- PELLICER, Josep Lluís, 79, 86, 87, 88, 116, 122, 123, 177, 184, 185, 238, 239, 282, 294, 309, 387.
 PELLICO, Silvio, 238.
 PENYA D'AMER, Victòria, 308, 316.
 PERELLÓ, Teresa, 19.
 PÉREZ COSSÍO, Leandro, 55.
 PERIS, Sabí, 18.
 PERMANYER, J., 378.
 PERS, Josep, 233.
 PESSONNEUX, Emile, 266.
 PETÖFI, A., 238.
 PI DE CABANYES, Oriol, 18.
 PI I MARGALL, Francesc, 96, 127, 128, 134, 139, 140, 222, 223, 226, 227, 228, 345, 348, 389, 349, 386, 388.
 PICÓ I CAMPAMAR, Ramon, 239.
 PICHOT, 93.
 PIERA, Florenci, 242, 252.
 PIERA I POSSETTI, Vicenç, 294.
 PIFERRER, Pau, 233.
 PINÓS, 239.
 PINTÓ DE BARRIL, Angela, 334.
 PIROZZINI, Carles, 234, 251, 294.
 «Pitarra», [Vegeu SOLER, Frederic]
 PIUS IX, 219.
 «Pixarra», [Vegeu SOLER, Frederic]
 PLANA, Alexandre, 151.
 PLANAS I FELIU, Joan, 383, 384, 386.
 POE, Edgard A., 148, 248, 279, 280, 281, 283, 284, 285.
 PONS I DALMAU, Leandre, 79, 170, 171, 223, 228, 258, 262, 265, 272, 274, 275, 277, 372, 387, 389.
 PONS I MASSAVEU, Joan, 235, 236, 237, 240, 255, 294.
 PONSON DU TERRAIL, vescomte, 238.
 PORTA, J., 18.
 PORTALS, J., 237.
 POUS I PAGÈS, Josep, 239.
 POUS MARES, P., 294.
 PRAT DE LA RIBA, Enric, 95, 103.
 PRENDERGAST, [Cap. gral.], 532.
 PREPRATX, Justí, 250.
 PRESTA, Josep, 251.
 PRIMO DE RIVERA, M., 33.
 PUIG, Eudald, 63, 197, 291.
 PUIG I VALLS, Rafael, 238.
 PUIG I FERRETER, Joan, 167.
 PUIG I MAYOL, Francesc, 240.
 PUIGDALT, Lluís, 337.
 PUIGGARÍ, Josep, 235, 249.
 PUIGJANER, Francesc, 245.
 PUIXHIN, A. S., 237.
 PUJOL, Josep, 181.
 PUJOL DE COLLADO, Josepa, 238, 316.
 QUADRADO I NIETO, Josep M., 240.
 QUINTANA, Albert de, 344.
 QUINTANA, Ròmul, 74, 87, 170, 1711, 172.
 RAHOLA, Frederic, 294.
 RAMÍREZ, N., 62, 308.
 RAMISA, Maties, 89, 159, 382.
 RAMON SOLER, Joan, 221.
 RAMON I VIDALES, J., 250.
 RAULICA, Ventura, 306.
 RAVETLLAT, Alfons, 91, 171, 172, 228.
 RAVETLLAT, J., 209, 332.
 RAVETLLAT, Pere, 125, 170, 171, 172, 283, 288, 294, 297, 340, 341, 389, 392.
 RENYÉ, Frederic, 292, 294.
 RIBA, Carles, 264.
 RIBER, Llorenç, 264.
 RICARD FÒRS, Lluís, 186.
 RICART, Carles M., 242.
 RICART I GIRALT, Josep, 339, 340.
 RIERA I BERTRAN, Joaquim, 235, 237, 239, 247, 249, 250, 255, 291, 297, 344.
 RIERA I SANS, Jaume, 44.
 RIGALT, Lluís, 170.
 RIQUER, Alexandre de, 152.
 «Robrenyo», 340, 389.
 ROCA I FARRERES, Narcís, 52, 377.
 ROCA I FONT, Josep, 214, 327.
 ROCA I ROCA, Josep, 57, 101, 105, 135, 136, 144, 221, 291, 306, 307, 309, 310, 343, 347.
 ROCA I SANS, Ramon, 184.

- RODA, Anton, 131, 132.
 RODENAS, Llibertat, 306.
 RODER GAS, Josep, 184.
 RODÓ I CASANOVAS, Antoni, 186.
 RODOLF, Arxiduc, 364.
 RODRÍGUEZ I MASDEU, Ferran, 134, 145, 171, 173, 228, 294.
 ROIG I BALLESTA, Joan, 184.
 ROIG I TORRES, Josep, 370, 371.
 ROLDOS, [publicitat], 202, 208, 334.
 ROMERO ROBLEDÓ, Francisco, 30, 387.
 ROMERO TOBAR, Leonardo, 233.
 ROSÉS, Joan, 339.
 ROSS, P., 239.
 ROUMIEUX, Lluís, 74, 79, 84, 85, 87, 91, 127, 134, 135, 145, 170, 171, 172, 173, 176, 185, 228.
 ROURE, Conrad, 85, 247, 258, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 277, 287, 292, 295, 297, 344.
 ROVIRA I VIRGLI, Antoni, 88, 222, 239, 272.
 ROSSI, E., 299.
 RUBIÓ I ORS, J., 250, 385.
 RUIZ ZORRILLA, Manuel, 63.
 RUIZ BLANCH, J., 35.
 RUSSIÑOL, Santiago, 238.
 SACASES, Pere, 259, 265, 281, 282, 283, 292, 295, 340, 349, 357, 387, 389, 392, 393.
 SAGASTA, Práxedes Mateo, 28, 35, 178, 215.
 SALA, Felip Jacinto, 240.
 SALARICH, Joaquim, 235, 247, 255.
 SALDONI, Baltasar, 289.
 SALETA, Felip de, 326.
 SALVADOR, Pau, 19.
 SALVANI, 299.
 SALOWIEFF, 116.
 SANPERE I MIQUEL, Salvador, 97, 235, 244, 246, 249, 251, 291.
 SANDOVAL, Manuel de, 106, 131, 132.
 SANMARTIN, J. M., 245.
 SANTAMARIA I VENTURA, Joaquina, 240, 247, 308, 316.
 SANTOS LERIN, Simón, 241.
 SAÑUDO ARTAN, P., 308.
 SAPERAS, Francesca, 306.
 SARCEY, F., 235.
 SARDÀ, Joan, 47, 239, 289.
 SASSOUTIKS, Vera, 121.
 SAVALLS, Francesc, 292.
 SEGALÀ, Josep, 121.
 SEGON, Joan, 249.
 SEGURA, Isabel, 322.
 SEGURA, J., 245.
 SELGAS, J., 307, 315.
 SELVA, Marta, 322.
 SENSAT, Rosa, 337.
 SEOANE, Maria Cruz, 70.
 SERAFÍ, Pere, 240.
 SERRA, J., 249.
 SERRA I IGLESIAS, Jaume, 187.
 SERRA I CAMPDELACREU, Josep, 250.
 SERRA I IGLESIAS, F., 187.
 SERRA, A., 295.
 SERRACLARA, Gonçal, 108, 110.
 SERRANO, I., 250.
 SEYMOUR, Edward, 230.
 SIMÓN PALMER, M. del Carmen, 245, 328.
 SIRERA MASAGUÉ, G., 354.
 SIVILLA, Tomàs, 239.
 SMITH, J. F., 235.
 SÒFOCLES, 234.
 SOL I ORTEGA, Joan, 44, 105, 375, 376.
 SOLA, Emilio, 242.
 SOLÀ, Lluís, 87, 222.
 SOLÉ, [administrador], 197.
 SOLER, Frederic, 250.
 SOLER, Francisco, 106.
 SOLER, Frederic, 83, 91, 169, 171, 235, 288, 295, 344, 345, 349, 388, 393.
 SOLER, Ramon, 251.
 SOLER I PALET, Josep, 238.
 Solfista», «Un, 184.
 SORIA, Carlos, 33.
 SORRIBAS, Fernando, 308.
 SOUILLOT, Etienne, 185, 292, 295.
 SRIZENOVA, Ta'jana, 337.
 SUE, Eugène, 232, 233.

- SUNYOL, [corresponsal], 174.
 SURRILLA, Jepis, 295.
- TASIS, Rafael, 45, 87, 176, 222, 231, 259.
 TAYADELLA, Antònia, 255.
 TEIXIDOR I PARERA, 145, 150, 168, 255, 256, 291.
 TELL I LAFONT, G., 295.
 TENA, R., 307.
 TERMES, Josep, 19.
 TERROU, Fernand, 71, 74.
 «Thales», [Vegeu ALMIRALL, Valentí]
 THIERS, Adolphe, 129.
 TODA, Eduard, 240.
 TOLRÀ, A., 252.
 TOLRÀ DE BORDAS, Josep, 245.
 TOLSTOI, Lleó, 231, 236.
 TOMÀS, Margalida, 80.
 TOMÀS I CASTANYÉ, Joan, 74, 87, 144.
 TOMÀS I SALVANY, Joan, 186, 234.
 TORMO, B., 250.
 TORRAS, C. A., 344.
 TORRAS I BAGES, Josep, 218, 251, 383.
 TORRES (impressor), 66.
 TORRENT, Joan, 45, 87, 176, 222, 231, 259.
 TORRES, Pedro Antonio, 41, 250.
 TORROELLA, Miquel, 307.
 TRENÇ, Eliseu, 244.
 TRESSERRAS, Joan Manuel, 19.
 TRIADÚ, Joan, 264.
 TRÍAS VEJARANO, J. J., 222.
 TRIMM, Timothee, 232.
 TUBINO, F. X., 94, 96, 97.
 TURGUENEFF, I., 238, 240.
- UBACH I VINYETA, Francesc, 81, 240, 247, 250, 252, 292, 289, 295.
 ULLASTRES, Evarist, 113, 198, 279.
 «Urgellés», ????
- URQUINAONA, Jose María, 54, 55, 272, 273.
 UTRILLO I MORLIUS, Miquel, 367.
- VALENTÍ FIOI, Eduard, 86, 87, 100, 222.
 Valldaura», «Agna de, [Vegeu SANTA-MARIA, Joaquina de]
- VALLÈS I RIBOT, Josep M., 51, 128, 129, 130, 131, 227.
 VANIER, Henriette, 337.
 VAYREDA, Marià, 240.
 VAUDREY, E. de, 282.
 VELEZ, Pilar, 244.
 VERDAGUER, Jacint, 83, 178, 223, 239, 240, 241, 245, 247, 250, 252, 264, 289, 295.
 VERDAGUER, Alvar, 145, 248.
 VERDÚ, Josep, 64, 248, 295, 350, 373.
 VERGÉS, Francesc de P., 49.
 VÉRON, Eugène, 232.
 VETOFI, A., 236.
 VEUILLOT, L., 241.
 VICENS I VIVES, Jaume, 23.
 VIDAL, Eduardo, 235.
 VIDAL I VALENCIANO, J., 237.
 VIDAL DE VALENCIANO, Gaietà, 78, 80, 246, 255.
 VIDAL, Esteve, 354.
 VILA, Miguel, 332.
 VILANOVA, Emili, 91, 171, 235, 236, 237, 240, 246, 251, 288, 291, 295, 344.
 VINARDELL, Artur, 61, 209.
 VIVES, J., 251.
 VOLTES, Pere, 162.
 VULLIET, A., 237.
- WEILL, Georges, 74.
 WILBERFORCE, Samuel, 273.
 WILDE, O., 239.
 WILLINGER LEODEGAN, 236, 238.
- XIRÓ, Josep, 366.
 XUMETRA, Angel, 62, 200, 263.
- YXART, Josep, 238, 244.
- ZABALETA (Adm. correus), 165.

ÍNDIX DE CAPÇALERES²

- VII, El/El Correo del Amor*, 320.
Abc, 24.
Abeja, La, 321.
Academia, La, 210.
Album de Señoritas, 319.
Album de la Mujer, 322.
Album de las Familias, El, 319, 321.
Album del Bello Sexo, 320, 321.
Album del Teatro y de la Moda, 318.
Album des Modes et Nouveutes, 325.
Almanac de La Campana, 212, 218.
Almanaque de Galicia, 53.
Almanaque de La Mosca, El, 221.
Almanaque de las Gracias y Elegancias femeninas, 322.
Almanaque de los Maridos, 321.
Almanaque del Angel del Hogar, 319.
Almanaque del Diario de Barcelona, 210.
Almogàver, L', 212.
América, L', 39.
Amigo de las Damas, El, 318, 319.
Ampurdán, El, 44, 45.
Ampurdanés, El, 175, 209, 212, 241.
Angel del Hogar, El, 316, 321.
Antorcha, La, 321, 322.
Anunciador Catalán, El, 76, 103, 157.
Anunciador de Barcelona, El, 157.
Anunciador de Cataluña, El, 157.
Anunciadora, La, 202.
Arc de Sant Martí, L', 23, 152, 243.
Arga, El, 49.
Art del Pagés, L', 172, 209, 212, 242, 291.
Arte Español, El, 319.
As d'Oros, L', 212, 377.
Ase, L', 378.
Ateneo de Madrid, El, 319.
Aureneta, L', 38, 89, 93, 102, 107, 126, 175, 291.
Aurora, La, 320.
Avenç, L', 23, 84, 169, 185, 236, 243, 256.
Avi, L', 47, 52, 172, 377.
Balear, El, 240.
Bandera Catalana, La, 172, 378.
Barcelonés, El, 158.
Barretina, La, 234, 317, 378.
Bello Ideal, El, 319.
Bello Sexo, El, 318, 320.
Bienes Nacionales, 157.

2. No incloem ni el *Diari Català* ni els seus títols alternatius. S'ha regularitzat l'ortografia dels títols escrits en català prefabrià.

- Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona*, 76, 157.
*Boletín Oficial de la Provincia de Tarra-
gona*, 76, 157.
*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado
de Barcelona*, 53, 54, 55.
Boletín Semanal, 41.
Boletín de Modas de la Confianza, 327.
Boletín de Modas para Modistas, 320.
Boletín de Ventas, 157.
Bomba, La, 34, 37, 48, 50, 157, 161, 328,
346.
Bon Ton, Le, 235.
Bordado Económico, El, 321 323.
Bordadora, La, 175, 211, 305, 321, 322,
323, 327.
Bordadora Infantil, La, 321, 322.
Borinot, Lo, 57, 58, 157, 161, 212, 346,
377.
 «Brusi», [Vegeu *Diario de Barcelona*]
Buen Boletín de las Hijas de María...,
321.
Buen Sentido, El, 45.
Buen Tono, El, 318.
*Butlletí Mensual de l'Associació d'Ex-
cursions Catalana*, 174, 346.
Butlletí del Centre Català, 226.

Cabinet des Modes, Le, 325.
Calendari Català, 317.
Calendari del Pagès, 251.
Calendario de las Mugerres, 321.
Calipso, 318.
Campana, La, 49.
Campana de Gràcia, La, 46, 52, 54, 56,
57, 58, 59, 79, 81, 89, 104, 106, 114,
117, 133, 144, 156, 157, 158, 161, 165,
212, 221, 225, 251, 291, 346, 377.
Campana de la Unió, La, 40, 49, 52, 212.
Campanar de Reus, Lo, 115, 212.
Caprice, Le, 325.
Cardoner, El, 42, 56, 66, 67, 114.
Caridad Cristiana, La, 319.
Carril de Vilanova, Lo, 63, 162, 377.
Catalán, El, 103, 316.

Catalanista, Lo, [Sabadell], 78.
Cigala, La, 377.
Circunstancias, Las, 43, 46, 175.
Clamor Ampurdanés, El, 44.
Clamor del Magisterio, El, 157, 365.
Clamor de la Patria, El, 39, 40.
Colegiala, La, 319.
Colmena, La, 175.
Colmena de Igualada, La, 220.
Colònia, La, 103, 223.
Comarca, La, 241.
Concierto, El, 318.
Confianza, La, 320.
Conseller, Lo, 378.
Constitucional, El, 42, 76, 239.
Constitutionnel, Le, 232, 233.
Constitucional Español, El, 39.
Convicción, La, 59.
Corona de Aragón, La, 76.
Correo Catalán, El, 34, 48, 49, 52, 58, 59,
76, 103, 117, 146, 154, 156, 157, 158,
159, 160, 161, 164, 175, 198, 225, 230,
242, 243, 346, 347, 355, 365, 366, 384.
Correo de la Moda, El, 319.
Correo de las Damas, El, 318.
Correspondencia Latina, La, 36.
Correspondencia de Barcelona, La, 76,
157.
Correspondencia de Cataluña, La, 44,
46, 47, 48, 50, 76, 104, 109, 110, 126,
136, 158, 157, 347.
Correspondencia de España, La, 61, 153,
175, 234, 362, 372.
Cotorra, La, 157.
Crit de la Patria, Lo, 377.
Criterio Bergadán, El, 175, 212.
Criterio Católico, El, 63.
Crónica Científica, 370, 371.
Crónica de Cataluña, La, 48, 51, 76, 157,
158, 175, 207, 220, 239, 353, 393.
Crónica de la Moda y de la Música, 320.
Cupido, El, 318.

Daily News, 175.
Daily Telegraph, 175, 177.

- Debate, El*, 40.
Débats, 232.
Debate, El, 40.
Debates, Los, 36, 39.
Defensa, La, 63.
Defensor de las Mujeres, El, 319.
Defensor del Bello Sexo, El, 318.
Democracia, La, 39, 159, 175.
Demócrata, El, 36, 384.
Derecho del Notariado, 157.
Día de Moda, 320.
Día de la Moda, El, 327.
Diario del Bello Sexo, 318.
Diari Nou, 104.
Diario, El, 76.
Diario Democrático de Zaragoza, 103.
Diario Español, 37, 175.
Diario Mercantil, 158, 239.
Diario Vallense, 40, 104, 210.
Diario de Avisos de Barcelona, 76, 156.
Diario de Barcelona [«Brusi»], 23, 48, 59, 70, 76, 100, 101, 103, 138, 145, 146, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 164, 173, 174, 175, 176, 177, 180, 186, 202, 203, 206, 207, 209, 212, 220, 225, 231, 233, 234, 239, 240, 289, 340, 346, 347, 351, 353, 355, 359, 361, 362, 363, 365, 366.
Diario de Cádiz, 362.
Diario de Huesca, 175.
Diario de Palma, 240.
Diario de Reus, 365.
Diario de Tarragona de Avisos y Noticias, 175.
Diario de Valls, 210.
Diario de Villanueva y Geltrú, 157, 175.
Diario Liberal, El, 157, 158, 175.
Die Kölnische Zeitung, 175.
Diluvio, El, 47, 76, 103, 104, 109, 114, 146, 156, 157, 158, 160, 161, 175, 177, 207, 220, 223, 224, 228, 231, 342, 243, 346, 347, 349, 350, 353, 359, 366, 369, 370, 388.
Dinastía, La, 158.
Discusión, La, 36, 175.
Donsaina, La, 233.
Dos Mundos, Los, 39.
Drapeau Blanc, Le, 230.
Droit des Femmes, Le, 325.
Eco de las Matronas, El, 321.
Eco Ampurdanés, El, 41.
Eco Guixolense, El, 210.
Eco de Badalona, El, 175, 293, 296.
Eco de la Moda, El, 320, 322.
Eco de la Montaña, El, 240.
Eco de la Provincia de Gerona, El, 210.
Eco del Cardoner, El, 42, 43, 66, 67.
Eco del Segre, El, 40.
Eco del Heraldo, El, 62.
Eco del Milenario, El, 103.
Eco del País, El, 156, 210.
Ecos del Amor a María, 321.
Ecos del Amor á la Inmaculada Virgen y a los..., 321.
Ecos del Vallés, Los, 89, 90, 175.
Educación de la Mujer..., *La*, 321.
Educanda, La, 319.
Egyptian Newsletter, 175.
Electricité, L', 175, 359.
Elegancia, La, 318, 319, 320, 322.
Elegante, El, 318.
Ellas, 319.
Embustero, L', 215.
Epoca, La, 372.
Escut de Catalunya, L', 89, 90, 94, 172, 212, 378.
España, La, 59.
Español, El, 318.
Esparvé, L', 212.
Esperit Català, L', 377.
Espigadera, La, 318.
Esquella de la Torratxa, L', 54, 89, 212, 346, 378.
Estación, La, 320.
Estado Catalàn, El, 79, 81, 83, 172, 224, 226, 228, 348, 390.
Europeo, El, 95.
Evening Standard, 175.
Extremadura literaria, 320.

- Family Herald, The*, 230.
Fanal de la Mujer, El, 319.
Fantasia, La, 319.
Fe, La, 59.
Federació, La, 349.
Federalista, El, 81.
Feminal, 317.
Femme Libre, La, 324.
Figaro, El, 175.
Figurín, El, 318.
Figurín Artístico, El, 321.
Flaca, La, 34, 37, 48.
Flores y Perlas, 316, 320.
Floresta, La, 321, 323.
Fomento de la Producción Española, El, 157.
Fusilis, Lo, 158.

Gaceta, La, 175.
Gaceta Agrícola, La, 175.
Gaceta Comercial, Fabril y Agrícola, 76, 347.
Gaceta Montañesa, 241.
Gaceta Universal, La, 129.
Gaceta de Barcelona, 157, 161.
Gaceta de Cataluña, 34, 37, 47, 49, 50, 52, 56, 76, 89, 90, 101, 118, 121, 133, 134, 135, 137, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 157, 158, 161, 175, 203, 220, 226, 241, 343, 344, 346, 347, 350, 353, 365, 366, 388, 389.
Gaceta de Madrid, 30, 40, 211.
Gaceta del Bello Sexo, 319.
Gaceta de la Indústria e Invenciones, La, 209.
Gaceta de las Modas Europeas, La, 321.
Gaceta de las Mugerres, 318.
Galois, Le, 175.
Gay Saber, Lo, 78, 89, 90, 96, 209, 212, 220, 234, 243, 256, 293, 313, 317, 347, 353, 378.
Gazette des Modes, 325.
Gerundense, El, 210.
Giralda, La, 318, 320.
Globo, El, 153, 170, 175, 316.

Gobierno, El, 76, 157.
Gobierno Representativo y Constitucional del
Gran Mundo, El, 319.
Golden Era, 281.
Gramalla, La, 79, 80, 82.
Grande Mode, Le, 325.
Guirmalda, La/La Bordadora, 319, 320.
Guixolense, El, 45.

Heraldo, El, 234.
Heraldo del Masnou, El, 64.
Higiene Para Todos, La, 321.
Hogar, El, 322.
Hora Nova, 319, 322, 260.

Iberia, La, 144, 175, 234.
Illustration, L', 323.
Ilustración, La, 202, 323.
Ilustración, La. Album de las damas, 318.
Ilustració Catalana, La, 89, 90, 133, 134, 144, 198, 212, 225, 237, 243, 305, 317, 323, 343, 346, 378.
Ilustración de la Mujer, La, 316, 320, 321.
Illustration des Dames, L', 324.
Imparcial, El, 36, 39, 40, 170, 175, 372.
Impenitente, El, 34, 43, 44, 54, 209, 212, 291.
Imprenta, La, 46, 76, 81, 102, 103, 105, 106, 107, 110, 146, 157, 161, 173, 215, 225, 235, 238, 241, 242, 350.
Independencia Médica, La, 157.
Independiente, El, 36.
Independiente Español, El, 63.
Instrucción para la Mujer, 320.
Instructor, El, 319.
Instructor y Recreo de las Damas, El, 319.
Intransigéant, L', 175.
Iris del Bello Sexo, El, 318.

Jocs Florals, Los, 173, 377.
Journal Générale de France, 230.
Journal Officiel de la Commune de Paris, 232.
Jornal d'Europe, 175.

- Journal des Dames*, 316.
Journal des Dames et des Modes, 325.
Journal des Débats, 175, 230.
Journal des Soirées de Famille Réunies, Le, 324.
Journal de la Famille et des Modes Pratiques, 324.
Journal de la Mode o de Goût, 325.
Journal du Ciel, 368.
Journal du Goût ou Courier de la Mode, 325.
Joventut, 233, 234.
- Ladies Journal*, 316.
Lectura Popular, 305.
Liberal, El, 61, 63, 157, 158, 170, 175, 207, 359, 362.
Llanterna, La, [títol literari], 167.
Llar, La, 212, 214, 230, 307, 314, 317, 321, 322, 323, 326, 327.
Llumanera de Nova York, La, 89, 90, 93, 102, 114, 115, 133, 144, 175, 225, 226, 264, 308, 314, 328, 346, 358, 378.
London Pioneer, The, 230.
Loro, El, 212.
Lucha, La, 39, 41, 43, 46, 55, 117, 207, 209, 210, 212, 230, 242, 328, 359, 384.
Lucifer, 54.
Luna, La, 318.
Luz del Porvenir, La, 46, 112.
- Madeja Política, La*, 34, 37, 48.
Madre de Familia, La, 320, 321, 322.
Madre y el Niño, La, 320.
Magazin des Modes Nouvelles, Le, 325.
Mallorquín, El, 240.
Manifiesto, El, 175.
Mañana, La, 90, 156, 175.
Mariana, La, 316.
Mariposa, La, 318, 319, 322.
Margarita, La, 319.
Marsellesa, La, [Barcelona], 44, 45, 48, 49, 52, 212.
Marsellesa, La, [Tarragona], 44, 45.
Mensajero de la Moda, El, 320, 327.
- Mensajero de las Modas, El*, 319.
Mentor de las Familias, El, 318.
Mercantil Catalán, El, 76.
Mercantil Valenciano, El, 90, 139, 145, 175, 346.
Mercure des Salons, Le, 325.
Mesa Moderna, La, 320.
Mestre Tites, Lo, 377.
Messenger du Midi, 175.
Messenger du Nimes, 175.
Messenger des Salons, Le, 325.
Mignon, 320.
Misiones Católicas, Las, 157.
Moda, La/La Moda Elegante, 318.
Moda Elegante Ilustrada, La, 302, 317, 318, 319, 327, 337.
Moda Hispanoamericana, La, 320.
Moda Ilustrada, La, 320.
Moda de París, 320.
Mode, La, 325.
Mode Caprice, 324.
Mode de Paris, La, 324, 326.
Mode Illustrée, La, 322, 325.
Mode Nouvelle, La, 324.
Mode Pour Tous, La, 324.
Mode Universelle, La, 324.
Monde Elegant, Le, 325.
Monitor, El, 158.
Monitor de la Primera Enseñanza, El, 157.
Moniteur de Modes, Le, 328.
Moniteur de la Mode, Le, 324, 325, 327.
Morning Post, The, 175.
Mosca, La, 165, 226, 242.
Mujer, La, 319, 321.
Mujer Cristiana, La, 319.
Mujer Elegante, La, 320.
Mundo Moderno, El, 175.
Mundo Político, El, 36, 175.
Mundo Femenino, El, 320.
Mundo de las Damas, El, 321.
- Nación, La*, 158.
Nacional, El, 234.
Naturaleza, La, 359.
Nature, 359.

- Negocios, Los, 157.*
New York Herald, The, 174, 175, 176, 368.
New York Times, The, 175.
Norodnaya Volya, 117.
Norte de Castilla, El, 36.
Norte de Valladolid, El, 175.
Notaría, La, 157.
Noticias, Las, 47, 76, 230, 235, 242, 238.
Noticiero, El, 145, 157, 231, 357, 365.
Noticiero Dertosense, El, 41, 46, 68, 69, 175.
Novedad, La, 320.
Noy de la Mare, Lo, 378.
Nouveante, La, 325.
Nueva Prensa, La, 36.
Nuevo Avisador, El, 103.
Nunci, Lo, 34, 37, 48, 49, 50, 52, 57, 79, 157, 161, 172, 251, 296, 339, 377.

Obrero, El, 157.
Observateur de la Mode, L', 325.
Observateur des Modes, 316.
Opini3n, La, 41, 45, 68, 69, 114, 175.
Opinion des Femmes, L', 325.
Or i Grana, 323.
Oriflame des Modes, L', 325.
Overlan Monthly, 282.

Pabell3n Nacional, El, 36, 340.
Padre de Familia, El, 321.
Pa3s, El, 90, 175.
Palad3n de las Damas, El, 319.
Palma, La, 240.
Papallona, La, 157.
Papillon, Le, 325.
Paraula Cristiana, La, 230.
Parthenon, El, 89, 316, 321, 328.
Patria, La, 241.
Patria Catalana, La, 175, 184, 212, 293.
Pecat, Lo, 54.
Pensadora Gaditana, La, 318.
Pensament Catal3, Lo, 152.
Pensamiento del Bello Sexo, El, 318.
Pensil Gaditano, El, 319.

Pensil del Bello Sexo, El, 318.
Peri3dico de las Damas, 318.
Peri3dico de Catalunya, El, 231.
Peri3dico de las Damas, Le, 316.
Petit Courrier des Dames, Le, 328.
Petit Eclair, Le, 175.
Petit Journal, Le, 231, 232.
Petit Parisien, Le, 24, 71.
Poble Catal3, El, 231, 235, 236, 242.
Pol Mall Gazette, 175.
Pol3tica, La, 55.
Pont3n, El, 347.
Popolo Romano, Il, 175.
Porvenir, El, 105.
Porvenir de la Ind3stria, El, 175.
Preg3, Lo, 202.
Presse, La, 230, 234.
Progr3s Republicaine du Midi, 175.
Progreso, El, 48, 76, 220, 353.
Protector del Pueblo, El, 76.
Protesta, La, 63.
Provincias, Las, 156, 175.
Primor Femenil, El/La Ultima Moda, 321.
Protector de la Infancia, El, 321.
Psiquis, La, 318.
Pubilla, La, 242, 378.
Publicidad, La, 44, 49, 50, 51, 52, 61, 63, 66, 67, 76, 101, 103, 139, 143, 145, 146, 153, 154, 157, 158, 160, 161, 169, 175, 200, 202, 203, 207, 209, 212, 220, 231, 233, 242, 243, 344, 346, 347, 353, 359, 365, 366, 377.
Pueblo Espa3ol, El, 40, 55.

Quijote, El, 104.
Quinzena de Sant Isidre, La, 57.
Quinzena del Pag3s, La, 89.

Rambla, La, 378.
Rayo Anunciador, El, 202.
Raza Latina, La, 63.
Raz3n de la Sinraz3n, La, 377.
Rector de Vallfogona, Lo, 377.
Regionalista, Lo, 152.

- Renaixement, Lo*, 38, 39, 107, 378.
Renaixença, La, 38, 39, 74, 76, 78, 82, 83, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 113, 114, 150, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 169, 172, 173, 186, 198, 199, 200, 207, 211, 212, 221, 225, 226, 227, 230, 235, 236, 237, 238, 242, 243, 255, 256, 263, 279, 291, 293, 295, 305, 317, 339, 341, 343, 344, 346, 347, 349, 356, 361, 363, 366, 373, 374, 375, 376, 378, 380, 381, 379, 383.
Republique Française, La, 175.
Restaurador Farmaceutico, El, 157.
Revista Bibliográfica, 157.
Revista Blanca, 306.
Revista Catalana, 38, 39, 48, 52, 102, 103, 305, 317, 378.
Revista Catalana de Literatura, Ciencias y Arts, 38, 107.
Revista Literaria, 378.
Revista Manresana, 103.
Revista Olotense, 34, 42, 175.
Revista Popular, La, 210.
Revista Social, La, 157.
Revista de Cataluña, 317.
Revista de Ciencias Históricas, 244.
Revista de Lérida, 210.
Revista de Modas, 328, 319.
Revista de Modas y Salones, 319, 321.
Revista de las Hijas de María, 321.
Revue de Deux Mondes, 282.
Riqueza del Hogar, La, 320.
Romanso, Lo, 50, 52, 346.
Rondalla, La, 173, 378.
Rondalla del Dijous, La, 317.
Rossinyol del Ter, Lo, 43, 52, 89, 346, 343.

Sacerdocio de la Mujer, El, 321.
Salón de la Moda, El, 320, 321.
Sancho Panza, 44, 50, 104.
Santa Teresa de Jesús, 321.
Sardana, La, 51, 378.
Saturday Review, 175.
Semanario de Manresa, El, 43, 67.

Semanario de las Familias, 320.
Serpis, 175.
Siècle, Le, 232, 234.
Sílfide, La, 318.
Siglo Futuro, El, 59, 170, 216, 384.
Siglo del Bello Sexo, El, 321.
Somatent, Lo (Barcelona), 242, 377.
Somatent, Lo (Reus), 78, 103.
Standard, The, 175, 176, 177.
Suplemento, El, 158.

Te de las Damas, El, 318.
Teléfono Catalán, 64, 65, 89, 90, 114, 175, 209, 210, 211, 212, 219, 310, 315, 327.
Telégrafo, El, 39, 103.
Temps, Le, 40, 230.
Tesoro de las Familias, 321.
Teula, La, 50, 51, 52, 57, 58, 346, 350, 377, 384.
Teula Barcelonina, La, 50, 51.
Tiempo, El, 359.
Tierra y Libertad, 306.
Times, The, 40, 175, 177.
Tocador, El, 318, 319.
Tono, El, 318.
Tomasa, La, 234.
Trovador del Ebro, El, 319.
Tramuntana, La, 23, 50, 51, 52, 57, 58, 158, 175, 212, 218, 225, 347, 377.
Tribuno, El, 39, 348.
Trona, La, 40, 56, 230.
Tronada, La, 158.
Tros de Paper, Lo, 378.
Tupé, El, 226.

Ultimo Figurín, El, 319.
Ultima Hora, La, 76.
Ultima Moda, La, 320.
Unión, La, 36, 39, 55, 175, 348, 349.
Unión Escolar, La, 210.

Vergel de Andalucía, El, 318.
Violeta, La, 319.
Vallense, El, 104.

- Vanguardia, La*, 76, 157, 158, 161, 165, 168, 230, 231, 235, 242, 347, 238, 366.
Vapor, El, 55, 316, 377.
Verdad, La, 69.
Verdader Català, Lo, 220.
Vespa, La, 55, 377.
Veïllada, La, 197, 210, 224, 383, 384, 385.
Veu de Catalunya, La (1899), 78, 95, 103, 104, 167, 168, 378.
Veu de Catalunya, La (1891), 159.
Veu del Centre Català, La, 159.
Veu del Montserrat, La, 59, 79, 89, 94, 95, 97, 157, 159, 161, 210, 212, 219, 226, 317, 343, 346, 347, 374, 376, 377, 378, 381, 383, 384.
Voix des Femmes, La, 325.
Vossische Zeitung, 175.
Voz de las Afueras, La, 157.
Voz del Comercio, La, 202.
Weekly Californian, 281.

ÍNDIX DE TAULES

1. *Disposicions legislatives sobre premsa (1875-1879)*, 28.
2. *Disposicions legislatives sobre premsa (1879-1881)*, 29.
3. *Publicacions afectades per la repressió*, 37.
4. *Actuacions dels fiscals d'impremta i dels batlles entre gener de 1879 i desembre de 1881 a Catalunya (comarques) en delictes de premsa*, 41.
5. *Actuacions dels fiscals d'impremta i dels batlles entre gener de 1879 i desembre de 1881 a Barcelona en delictes de premsa*, 46.
6. *Denúncies a la premsa en llengua catalana (1879-1881)*, 52.
7. *Tipologia dels articles denunciats*, 52.
8. *Distribució lingüística dels sermons el 1868 a Barcelona*, 56.
9. *Capçaleres existents a Madrid (1877-1883)*, 71.
10. *Periòdics denunciats durant la Restauració*, 72.
11. *Publicacions aparegudes i autoritzacions atorgades a Barcelona (1881-1890)*, 73.
12. *Publicacions aparegudes en cinc ciutats catalanes classificades lingüísticament*, 75.
- 12bis. *Diaris publicats a Barcelona al 1879-1881*, 76.
13. *Eco del naixement del «Diari Català» segons la premsa catalana*, 89.
14. *Mostra de títols alternatius*, 103.
15. *Evolució de la capçalera del «Diari Català»*, 111.
16. *Distribució de la paginació del «Diari Català»*, 111.
17. *Distribució anyal dels números editats pel «Diari Català»*, 112.
18. *Textos al «Diari Català» sobre nihilisme i la situació políticossocial a Rússia*, 116.
19. *Relació de textos del «Diari Català» sobre el tercer procés*, 136.
20. *Elements d'atracció i consolidació de públic per part del «Diari Català»*, 149.
21. *Relació de bústies del «Diari Català»*, 150.
22. *Ciutats a les quals arriba per subscripció el «Diari Català»*, 155.
23. *Impost del timbre dels anys econòmics 1876-1877, 1877-1878 i 1880-1881*, 157.
24. *Import del pagament dels drets del timbre el 1886 i 1888*, 158.
25. *Tiratge de la premsa barcelonina tramesa a comarques*, 161.
26. *Redaccions i Administracions del «Diari Català»*, 168.
27. *Relació redactors i tiratge a la premsa de Madrid*, 170.

28. *Redactors del «Diari Català»*, 171.
29. *Periòdics dels quals obté informacions el «Diari Català»*, 29.
30. *Relació de corresponsals del «Diari Català»*, 181.
31. *Ciutats en les quals hi ha corresponçal del «Diari Català» i nombre de cròniques publicades*, 188.
32. *Distribució de la procedència de les notícies de Catalunya i exterior de «La Veu de Catalunya»*, 192.
33. *Densitat de la procedència de cròniques de caràcter local del «Diari Català» i títols alternatius*, 193.
34. *Distribució de comarques catalanes segons el nombre de cròniques publicades al «Diari Català»*, 195.
35. *Impremtes del «Diari Català»*, 198.
36. *Relació d'imprentes amb especificitat de títols, numeració i datació*, 198.
37. *Relació de publicitat entre el «Diario de Barcelona» i el «Diari Català»*, 203.
38. *Relació de la superfície ocupada entre text redaccional i publicitat al «Diari Català»*, 204.
39. *Eslògans en la publicitat del «Diari Català»*, 205.
40. *Tarifes de la publicitat en la premsa catalana*, 209.
41. *Exemple de campanya publicitària d'una multinacional de l'època*, 210.
42. *Preu de venda de la premsa periòdica el 1879-1881*, 212.
43. *Preu de venda al públic del «Diari Català»*, 213.
44. *Preu de diversos productes i serveis el 1879-1881*, 214.
45. *Balanç mensual aproximat del «Diari Català» el 1880*, 217.
46. *Relació de subscripcions que promou el «Diari Català»*, 219.
47. *Tipologia dels fulletons i exemples de periòdics que els van utilitzar*, 242.
48. *Producció bibliogràfica catalana el 1879-1881 classificada per gèneres literaris*, 253.
49. *Producció bibliogràfica per llengües (1879-1881)*, 253.
50. *Total de la producció bibliogràfica (1879-1881)*, 254.
51. *Distribució temàtica de la producció editorial catalana (1879-1881)*, 254.
52. *Distribució cronològica de les obres teatrals catalanes escrites, publicades i/o estrenades (1879-1880)*, 256.
53. *Distribució dels fulletons del «Diari Català»*, 262.
54. *Distribució per imprentes i datació dels fulletons publicats*, 263.
55. *Edicions franceses de la Iliada anteriors a 1879 conservats en biblioteques públiques barcelonines*, 266.
56. *Datació dels plecs publicats del fulletó de la Iliada*, 270.
57. *Datació dels plecs publicats del fulletó de Viatje...*, 278.
58. *Datació dels plecs del fulletó de Noveletes escollides*, 284.
59. *Distribució temàtica de les col·laboracions al suplement literari dels dijous*, 290.
60. *Distribució temàtica de les traduccions del suplement literari dels dijous*, 290.
61. *Relació de col·laboradors del suplement literari dels dijous*, 294.
62. *Relació de treballs presentats i publicats al Certamen*, 298.
63. *Relació de treballs presentats al Certamen i no publicats*, 299.
64. *Relació de textos sobre la dona publicats en el període 1879-1881*, 306.
65. *Principals publicacions femenines a l'Estat els segles XVIII i XIX*, 318.

66. *Publicacions femenines del segle XIX a Catalunya*, 321.
67. *Principals publicacions franceses de modes aparegudes abans de 1871*, 327.
68. *Textos al «Diari Català» sobre l'esclavitud*, 340.
69. *Nombre de referències periodístiques del 1r Congrés Catalanista*, 341.
70. *Textos al «Diari Català» sobre la qüestió social*, 351.
71. *Subscripció a favor dels obrers sense treball i damnificats d'inundacions*, 353.
72. *Relació de novetats científiques exposades al «Diari Català»*, 356.
73. *Textos sobre l'electricitat publicats al «Diari Català»*, 359.
74. *Distribució de les seccions del «Diari Català»*, 360.
75. *Distribució del contingut del «Diario de Barcelona»*, 39.
76. *Distribució del contingut del «Diari Català»*, 362.
77. *Distribució del contingut de «La Renaixença»*, 363.
78. *Distribució de continguts del «Diario de Barcelona» i el «Diari Català»*, 364.
79. *Mostra de continguts d'atracció popular al «Diari Català»*, 364.
80. *Exemple de polèmiques del «Diari Català» amb la premsa*, 365.
81. *Distribució ideològica de la premsa catalana segons Canibell*, 377.
82. *Textos catalanistes publicats «Diari Català»*, 387.

APÈNDIX GRÀFIC

El lligall que presentem amb la petició d'autorització consta d'una carpeta de presentació, una quartilla del governador civil de Barcelona adreçada (7-XI-1878) al Subsecretari del Ministeri d'Interior tot dient que:

«Según los informes adquiridos el recurrente es de buena conducta y este Gobierno de provincia no encuentra inconveniente en que se acceda a su solicitud». Aquesta és «para publicar un periódico político con el título de *Diari Català*». La segon quartilla és l'assentament del ministeri amb un resum de la nota anterior i el darrer full és la petició de Bartrina que literalment escriu en paper oficial de diligències:

«Excmo. Sr. D. Joaquín María Bartrina, escritor público, acude á V. E., y con el respeto debido tiene la honra de exponer:

Que desea publicar en Barcelona un periódico que se titule *Diari catalá* cuyo periódico sea político, artístico y científico; pueda salir á luz diariamente, y ser redactado en español, en francés, o en catalan.

Para ello, según la legislación vigente, necesita la superior autorización de V. E.

En la seguridad de que V. E. tan amante de la publica ilustración no ha de negar su sanción á una publicación cuyo ideal será propagar en Cataluña los ultimos adelantos de todas las ciencias,

A V. E. Suplica se digne concederle la indicada autorización para la publicación del periódico cuyo nombre y circunstancias se detallan en el cuerpo de la presente exposición.

Así se atreve a esperarlo de la reconocida justificación e ilustración de V. E.

Barcelona 15 de octubre de 1878

Joaquín M. Bartrina Aixemús

Excmo. Sr. Ministro de la Gobernación del Reyno.»

AHN, Leg. 2201/68.

MINISTERIO DE LA GOBERNACION

Subsecretaria

Nº 54

AÑO DE 1878

NEGOCIADO *Prensa*

Registro general
Nº 447

Registro del Negoc.^{do}
Nº 65

Provincia *Barcelona*

Pueblo *d.*

Excmo. Sr. D. Rov.

OBJETO

Dono Joaquim Maria Bartinas solicita autorizacion para publicar en Barcelona un periodico politico con el titulo de "Diari Catala."

En suyo

L 220/68

78-B-447-2^a de 65.
 1

Subsecretaria
 Sección H.^a
 Neg. de I.^a
 N.º 248.

Excmo. Sr.

Se remite instancia de D. Joaquín M.^{te} Bartina en solicitud de autorización para publicar un periódico político con el título de "Diari Catalá".

Tengo el honor de remitir a V. E. la adjunta instancia de D. Joaquín M.^{te} Bartina en solicitud de autorización para publicar en esta Capital un periódico político titulado "Diari Catalá". Según los informes adquiridos el recurrente es de buena conducta y este Gobierno de provincia no encuentra inconveniente en que se acceda a su solicitud.

Lo que participo a V. E. para la resolución que se sirva dictar

Dios

guarde a' V. E. muchos años
Barcelona 7 Noviembre de 1876.
E. de
Exmo. Sr.

Juanes y Com^{as}

Exmo. Sr. Ministro de la Gobernacion

MINISTERIO DE LA GOBERNACION

SUBSECRETARIA

Seccion 2.^a
Negociado 1.º de Guerra78-98-447 P.^o 2.º J.^o de 65

Barcelona

Con fecha 7 del actual el gobernador de Barcelona remite unas instancias de D. Joaquin Maria Pinafina en solicitud de autorizaciones para publicar en aquella Capital un periódico político con el título de "Diari Catala". El gobernador manifiesta que no encuentra inconveniente en que se acceda a la solicitud. Madrid 12 de Setiembre de 1878.

J. Barón

N. 3. 428. 159

Excmo Sr.

D. Joaquin Maria Bartrina, escritor publico, acude á V. E. y con el respeto debido, tiene la honra de exponer:

Que desea publicar en Barcelona un periódico que se titule - "Diari català", cuyo periódico sea político, artístico y científico; pueda salir á luz diariamente, y ser redactado en español, en francés, ó en catalán.

Para ello, según la legislación vigente, necesita la superior autorización de V. E.

En la seguridad de que V. E. tan amante de la pública ilustración, no ha de negar su sanción á una publicación cuyo ideal sea propagar en Ca-

taluna los últimos adelantos
de todas las ciencias.

A V. E. Suplicas, se dig.
me concederle la indicada auto-
rizacion para la publicacion del
periodico cuyo nombre y circunstan-
cias se detallan en el cuerpo de las
presente exposiciones.

Ahi se atreve a esperarlo de los
reconocidas justificacion e ilustra-
cion de V. E.

Barcelona 15 de octubre de 1848

Sano So.

Joaquin M. Narbonne del Rey

Al Excmo Senor Ministro de la Goberna-
cion del Regno.

DIARI CATALÀ
POLÍTICH Y LITERARI.

LO TIBIDABO
DIARI NO POLÍTICH

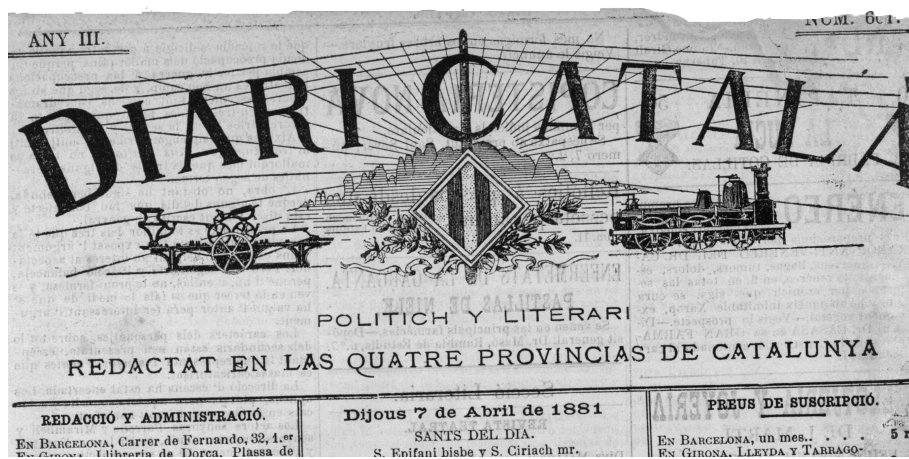
LA VEU DE CATALUNYA
DIARI NO POLÍTICH, PERO CLÀ Y CATALÀ

LO CATALANISTA
DIARI NO POLÍTICH

Capçaleres que va adoptar el «Diari Català» al llarg de la seva existència.

Evolució de la capçalera del periòdic on destaca la claredat del disseny.

deixar-ne que s'arranquen a distanciar del miliari de Montserrat i tanquen per de quaderes un terme. Les vegades així passen al nord: repúblicas, triplicadas, arbes, videns, riuclanclanclan que les podien ser unes per les altres que no volien almen arribar en tal d' aquell desordre, en una paraula, un barriell indisciplinable que téngui una capçal d' especier, feres les anomenat qu' abir se repeticion a la socieda de nos los omes. Sembla que la principal causa d' aqueta desordal fan l' excessiu de costes, que no podien començar la granda extranjerisme que abir va utilitzar la via dels que l' empresa debia preveure i per lo tant, ambir preparat la material necessari, arribant, alfin, que lo passatges se venguen utilitzar a encobrir els alians podien i a venguer com les servidors en fustell.

En Sabadell, Terrasa i altres punts de la linea, se veper la mostra costosa y s' esperen ab los mateixos inconvenients, pero be si malament, demé d' anomenat, tot-hora s' hi va anar a fer... cap a Montserrat falta gran.

Entrades les anomenat moltes ans des que l' empresa ha posat les grandas preparacions perque en los trens d' avuy no s' repetiran aquetes excesses tanmateix. Ho caldrà veure.

Exposició de astronomia.—La societat Astronómica de la seccion valenciana La Real Piedad ha acordat celebrar dintre poch una exposició de astrólogos de valencians il·lustres, acordat en l' actiell rigor, que mes en hagin distingit en la taronja, d' oronja, arts i letters, i també d' aquelles que, anats que són de altres llaços, hagin tingut una influencia directa en l' història del regne de Valencia.

TRENES DEL BIR RATON.—Aqueta matí de se posa en marxa un aqueta matí de comença de viaja a la línia de plata que ten hontes anades ha propoçeritat. E la companyia.

Per la nit està arribant lo esplendíssim drama «Lo fust de vell» de la concepció del pover de manar les simplicas murgueta Ferrera.

TARIFA TELEGRÀFICA INTERNACIONAL.—En la Libreria Espanyola, de D. F. Lopez Bernaldo, s' ha posat a la venda, al preu de 4 rals l' exemplar, una Tarifa Internacional de telegrames, figurant en un sol los escripturas dels començants.

MILITARS I ARTISTES

ARMAMENTO CATALANISTA Y ENCOMENDAS MILITARES.—Fellada històrica.—Avuy d' abir el temps y en lo local que des Amosonó sacce, téngui llaços d' avuy de una numerosa començament, la vallada històrica, que s' ha de anomenat ab motes d' avuy lo d' avuy de Sant Joan, parat de Castella.

Clasi la nitó el president D. Joseph d' Arce, qui ten un discurs en el que s' acordá de la vida, tradició i cult de Sant Joan. La secretaria ayre Sr. Comayre, fagué un detall sobre «La sociedat catalanista» que figuran posada dels senyors Aguiló, Colver, Francesc, Mirera, Blanch y Gual y un quadre de senyors en preses fustas. «Lo darrer guardiá, senyor de D. Francisco Masat Pica, y altre treball de arqueologia, un prove del senyor Tasson.

Tots los treballa fagué fustas espléndid y octubres.

Tornará lo trens de un bon discurs de pover promoció per lo atal Sr. Aguiló.

«Ara yo, Pavia.»—Hontes totos lo misme los del academi periodically quincenal «Art del Pover» que sempre abir avuy y anomena de venguer totos per lo agrícolers.

«Catalonia no son negociants naveros y extraneros.»—E ho publicat lo quincenal d' avuy important publicació, lo qual sempre fan a lo pagosa de.

Torreó y d' un bono Girona.—Los señores Apudolans valeros La España de la Fortuna y La Felicidad, han començat un aliano aliano al malhaver pover Sr. bono Girona. La España publica, a nos del trens del notic, d' una semblança que hontes al llarg del Sr. Madrid, venguer d' avuy lo d' un Girona, y a nos una pover elegida de la D. Comar Ferrer y altre treballa aliano.

La Felicidad, per se par, publica un notable sobre del avuy y lo importancia de la vida que s' en memoria faguera en l' «Ara» Barcelona de Sr. Masera y Sr. Mart.

«Lo avuy.»—Aqueta societat comença qu' avuy de pover Sr. Eduard Arce, y que s' avuy representant de l' avuy avuy en lo venguer Gual, sobre de publicarse, elegiment impoçer, per l' acordada com editorial de Sr. Aguiló Lopez Bernaldo.

BULLETI ASTRONOMIC

[per J. Martí y Toró.] 25 Abril 1878.

ESTRELLAS VISIBLES.—DISTANCIA DELLA LLUNA.—ESTRELLAS VARIABLES.—ECLIPSES.

Las principales observaciones que se hicieron ayer a las seis del día, las siguientes (observadas): Cruz del Norte, Deneb, Capricorn, Casiope, Orión, y Ursa mayor; (observadas): Cáncer, Hydra, Argus, Leo mayor, Leo menor, Serpens, Perseida, Leo menor, Hydra, Capricorn, Boreas, Corvus, Virgo, Començans, Ursa, Escorpión, Sellastrion, Coma Berenice, Serpens, Lira, Lupa, Hércules, Capricorn, Sagittari, Ara, y Lira.

—Hontes des de 4 las och del matí, La Lluna apareix a lo nos pover distanciat a lo Terra d' avuy de avuy, que avuy de nos Tíngui l' història, venguer en el moment de la començació de Lira.

—Estrelas variables.

W Regiomontani.	Milions graneros.
U Comae.	Milions graneros.
Delta.	Milions graneros.

Des de 4 500 avuy a 600.
Lluna: de 4 100 avuy a 600 mateix del Sr.

Secció de Fondo

LO MILENARI DE MONTSERRAT.

Engués que l' nostre company de redacció Sr. Cronista ha aplegat quasi lo la materia, no podem deixar de dedicar l' arde d' avuy al Milenari.

(No es veur que en un hàndame extender lo que passa a lo nostre vici) El anomenat a propoçeritat un per avuy totos los que han estat a Montserrat al treball en tal que s' explica de lo invenció de la Verga de la monnyera, an seguir que de cada cost, notaria una mes responsabilitat propoçeritat que que lo praxer) No direm res de si lo propoçeritat als que no hi han estat. Esteve aquetun, pero fora que de cada mil mil anomenat un que

no propoçeritat en tal. Donchs, aplegat de nos avuy, los iniciadors del Milenari han estat ab la terra y los conquisit feres una bona quant popular. Montserrat y lo pover història són plens de gran, que alguns per començans, altres per distanciat, nos constituiran al rest de la línia.

Y no s' atorga que la començans perque téngui caràcter religiós; no. Anomenat com nos de la libertat, no s' avuy notifica que nos qual lo rest de la monnyera que téngui lo monnyera. Començans que lo gran los religións se començans, y començans als començans en una religió qualvoler l' avuy de si monnyera, si no lo començans. Lo que no anomenat, es que en la nostra terra se començans un gran fet religiós lo invenció d' una Verga.

Anomenat ho ha aguat a l' avuy una gran fusta religiós. Una gran monnyera de pover s' ha vengut en lo monnyera de Montserrat ab motes de anomenat en fundació. Donchs ho; nosotres començans lo fust iniciada y nos començans lo del Milenari.

(Perquè) Perquè s' ha fet avuy s' ha celebrat los de venguer, mancomenada dintre del cavallinista. Del monnyera de Montserrat no va servir una altra que va anomenat per avuy Europa, y que per avuy avuy se indisciplinable. (Perquè) Perquè a l' avuy han celebrat un fet històric, y aquet habent celebrat, una història de la vida del fust. (Perquè) Perquè a l' avuy s' ha parat a lo teologal, y aquet s' parla al teologal.

Valdríam tenir avuy als organizadors del Milenari, per propoçeritat, ja que importantia el avuy del cavallinista la invenció d' una Verga? No volen tal vegada, que si hem de crear lo tradició, nos avuy en la començans anomenat s' hi nos de un avuy total de per cada monnyera hagueren de lo milenari, ja lo monnyera fust) Són nos de mil los venguer avuy, avuy de fer nos d' un milenari cada avuy!

Y advertir, que las d' avuy de los tradicions de la vida del fust, lo treball de lo de Montserrat no presenta un caràcter extraordinari. En lo invenció, sobe hi agueren passat, fusts y venguer celebrat, muntres que en la invenció de moltes altres hi agueren bonos, moltes d' altres quadruplos, que de venguer avuy van a parlar, y que sempre notaria invenció notaria. An tal invenció no notaria nos la pena de Milenari lo venguer de Montserrat. Si motes dels que han pres part en lo Milenari hagueren notaria una avuy, començans de que no s' hontes pover de nos. Si tal hagueren venguer pagueren que avuy a celebrat, no hi hontes pover cap part, al gran al pover.

—Però—no s' avuy s' avuy en lo de monnyera. Lo que començans venguer avuy motes pover celebrat una gran fusta popular, y tal ho es lo del Milenari començans altre qualvoler. An los fusts s' ha posat moltes avuy en avuy, lo circelat lo d' avuy, s' han las mancomenats, s' han posat en venguer d' avuy començans de la nostra terra, y lo resultats han de ser avuy. (Però) lo invenció—avuy algun Milenari venguer, —y que l' avuy s' diable!

Realment, avuy en lo que s' avuy avuy bé sempre en la nostra terra, y avuy avuy en lo que s' ha pover començans fusts.

Exemple de pàgina interior del diari. Destaca el disseny clar, la titulació nítida i com els files, separant les tres columnes, configuren un diari molt entenedor per l'època.

Medalles del primer Congrés Catalanista, iniciativa organitzada pel *Diari Català*.

cens (1879-1881)

Índex de taules

- 1.- Publicacions de Barcelona classificades lingüísticament (1879-1881)
- 2.- Relació de publicacions censades per Aulèstia i Pijoan (1879-1880)
- 3.- Publicacions en llengua catalana censades per Aulèstia i Pijoan (1879-1880)
- 4.- Relació de publicacions diàries editades a Barcelona el 1879-1881
- 5.- Total de diaris editats a Barcelona el període 1879-1881
- 6.- Diaris publicats a Barcelona classificats lingüísticament (1879-1881)
- 7.- Premsa editada en llengua catalana fora del Principat (1879-1881)
- 8.- Ciutats catalanes amb premsa diària (1879-1881)
- 9.- Relació dels primers títols publicats en llengua catalana fora de Barcelona catalanes a finals del segle XIX
- 10.- Relació de publicacions en llengua catalana publicades el període 1879-1881 fora de Barcelona
- 11.- Distribució per periodicitat de la premsa editada fora de Barcelona de Catalunya (1879-1881)
- 12.- Publicacions distribuïdes per fundació i periodicitat editades a les fora de Barcelona de Catalunya (1879-1881)
- 13.- Publicacions distribuïdes segons la llengua i editades fora de Barcelona (1879-1881)
- 14.- Total acumulatiu de publicacions distribuïdes temàticament i editades fora de Barcelona (1879-1881)
- 15.- Distribució geogràfica de les publicacions editades fora de Barcelona (1879-1881)
- 16.- Distribució de la premsa barcelonina en català segons la periodicitat
- 17.- Distribució acumulativa per llengua i periodicitat de la premsa editada a Barcelona (1879-1881)
- 18.- Distribució temàtica acumulativa de la premsa editada a Barcelona (1879-1881)
- 19.- Publicacions editades al Principat de Catalunya classificades lingüísticament (1879-1881)
- 20.- Periodicitat de la premsa editada a Catalunya (1879-1881)

Abreviatures generals:

A: Anual
 adm.: administrativa
 agr.: agrària
 alm.: almanac
 ant.: anterior
 aniv.: aniversari
 art.: article
 As.: Associació
 ass.: associació
 bi/S: Bisetmanal
 bil.: bilingüe
 Bol.: Boletín
 but.: butlletí
 Cat.: Catalunya
 cat.: català
 cast.: castellà
 carl.: carlista
 cat.: catòlic
 cient.: científica
 cons: conservador
 cult.: cultura
 D: Diari
 dem.: demòcrata
 ecl.: eclesiàstic
 eco.: econòmica
 ed.: edició
 ens.: ensenyament
 esc.: escolar
 esp.: especialitzada
 espec.: espectacles
 exc.: excursionisme
 extr.: extraordinari
 fed.: federal
 fot.: fotografia
 fr.: francès
 hum.: humorístic
 hum.: humor
 I: Irregular
 inf.: informació
 inst.: instrucció
 int.: interès
 lib.: liberal
 lit.: literatura
 M: Mensual
 mat.: material
 mèd.: mèdica
 mil.: militar
 misc.: miscel·lània
 monog.: monogràfic
 mor.: moral
 n.: número
 of.: oficial

op.: opinió
 pàg.: pàgina
 period.: periodicitat
 pol.: política
 pop.: popular
 prov.: província
 public.: publicitària
 Q: Quinzenal
 ref.: referència
 rel.: religió
 rev.: revista
 S: Setmanal
 subs.: substitució
 supl.: suplement
 ss.: següent
 s/d: Sense dades
 T: Trimestral
 tèc.: tècnica
 tri/S: Trisetmanal
 V.: Veure
 vol.: volum

Abreujatures ideològiques:

AHCB: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
 BA: Biblioteca Arús
 BPF: Biblioteca Popular de Figueres
 BUG: Biblioteca Girona
 DC: *Diari Català*
 LT: *Lo Tibidabo*
 LC: *Lo Catalanista*
 LVC: *La Veu de Catalunya*
 ML: *Modas y Labors*

Introducció

Arran el cop d'estat militar del 1874 amb la Constitució del 1876 que consolidarà la força dels militars triomfants definitivament el 1875 i l'eliminació del carlisme armat s'enceta un tombant en el qual l'oposició republicana i liberal catalanista haurà de replantejar la seva posició política a la defensiva. La premsa articularà una proposta de divulgació, de formació, de crítica en la qual diverses opcions del catalanisme, des del vigatà amb *La Veu del Montserrat* fins al republicanisme almirallià a *La Imprenta* assoliran una dimensió creixent d'acord amb l'expansió del periodisme com a vehicle d'influència social. Diguem-ho clar, gràcies als mitjans de comunicació escrits gràcies al periodisme, la doctrina catalanista deixarà el cenacles per passar a les masses. No s'entén l'èxit del 1901 de la Lliga sense el pas del setmanari (1891) a diari (1899). Efectivament, *La Veu de Catalunya* serà un diari d'èxit, però com hem explicat a altres llocs, hi ha uns antecedents importants de conèixer. Tanmateix el diari no és garantia d'èxit polític. No ho és per Almirall que tot i el triomf periodístic fracassà políticament ni ho és pel Guimerà amb *La Renaixensa*. L'objectiu de la present obra és contribuir a conèixer i precisament mitjançant dos aspectes desconeguts que poden il·lustrar sobre la incidència del periodisme: a través del cens de les capçaleres només conegudes, i parcialment, gràcies al recull de Joan Givanel i d'un altre aspecte també negligit, com és l'opinió del periodista i la societat sobre el mateix epicentre de la seva activitat informativa i d'opinió, això és, el periodisme. Un periodisme, tanmateix, poc estudiat.

L'objectiu del present treball és senzillament el d'oferir un retrat de la premsa que és fa a la Catalunya de la Restauració en un tall que fem en uns anys, el 1879-1881, precisament el d'inici i final del *Diari Català* d'Almirall i considerem d'interès mostrar-ho atenent l'escàs ímpetu que demostrava el periodisme en llengua catalana durant els anys del sexenni tot i la llibertat política, malgrat l'esclat del periodisme humorístic i polític que ha estudiat Jaume Sobrequés en un conegut episodi de la història, serà gràcies a l'esforç de professionalització en un conjunt de tribunes com contemplarem en el cens que es possibilitarà que a finals del segle i començament del XX puguem parlar d'un ric teixit de setmanaris i diaris que van cobrint tot el territori català, i paulatinament aniran desplaçant les revistes locals en llengua castellana per les fetes en la llengua catalana que es normalitza mentre a Barcelona apareixeran dimensions contraposades en el camp periodístic, uns títols culturals humorístics o infantils tanmateix aniran prenen embranzida mentre altres sectors seran impermeables, el creixement que tindrà el periodisme català durant el primer terç del segle serà només comparable a l'expansió en els que

hi haurà èxit social gràcies al dinamisme de la Mancomunitat (biblioteques, centres acadèmics...). El que succeí un quart de segle abans del 1914 no fou un brot episòdic sinó, al nostre parer, la voluntat de recobriment d'una identitat, ho deixà molt clar des d'una banda Almirall amb els seus escrits teòrics i la direcció del diari i de l'altra Guimerà amb el seu discurs a l'Ateneu i la producció ideològica periodística, tan poc coneguda per cert.

No podem comentar aquests anys com de llibertat. Hem estudiant algun organisme repressiu com el tribunal d'impremta del que hem exhumat sentències referides als diaris avançats¹ i on es detecta l'allau de disposicions repressores de la llei del 1879 de la qual una lectura atenta mostra com un instrument al servei de la ideologia política dominant de la Restauració

La manca d'intervencionisme públic en la política hemerogràfica ha privat de saber valuoses dades. Per exemple, la premsa de Sitges, segons M. Dolors Mirabent en la seva obra *Cent anys de premsa sitgetana 1877-1977*, (esmenta la *Revista Suburense* que és un curiós títol que s'enviava als catalans de les Antilles per informar-los de la vida local; sabem que neix el 4 de febrer de 1877 però, quan desapareix aquest setmanari? Era contemporani del *Diari Català*? I com aquest cas molts d'altres. Aquest desconeixement és crucial per situar la present recerca que, com totes les primeres, tindrà llacunes i errors, mancances i oblits, però hem acudit als principals arxius i biblioteques de Barcelona i també als arxius locals de les ciutats que no han publicat censos i no dubtem que aquesta primera aproximació a la premsa de la Restauració servirà per estimular recerques més aprofundides i exhaustives fetes acudint als arxius particulars i religiosos, seguint, en definitiva, una investigació lenta i generosa que ens permeti de conèixer la premsa de l'època.

La posició de la premsa en llengua catalana és de debilitat quantitativa i qualitativa en relació a la castellana tant a Barcelona com a fora de Barcelona. Malgrat algun títol important com el *Diari Català* al qual vàrem dedicar la tesi doctoral³. Ací volem descriure detalladament per veure si a fora de Barcelona potser és manté una posició més prevalent quantitativament en relació a la premsa feta globalment a Catalunya i també a la ciutat de Barcelona, tradicional exportadora de premsa a tot el Principat. De la visió d'aquesta premsa, centrant-nos en la temàtica, la periodicitat i la llengua, aspectes que són els que ens interessin més, podrem aleshores detectar si el *Diari Català*

¹Josep M. Figueres «Denúncies contra la premsa catalana i liberal» Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999.ps.- .

²Sitges, Biblioteca Popular Santiago Russinyol, 1977.

³*Diari Català*, Barcelona, IEC, 1999.

apareix com a resultat d'un procés general i global o bé si és una iniciativa desarrelada del mercat, on l'aparició de nous títols pot començar a determinar l'aparició d'un públic lector estable o bé, paradoxalment, seran revistes de curta vida, d'especialització cultural i que, tanmateix, els mateixos redactors i col·laboradors eren els consumidors; en definitiva, determinar si el mercat és minoritari i amb el sistema d'autoabastament (són el conjunt de periodistes i escriptors els mateixos lectors), o bé és l'inici d'un procés nou de creixement.

En els censos generals no hem trobat referències a la premsa en llengua castellana. Únicament el cens de Bertran i Pijoan (1931) aplega les publicacions comarcals, en català i castellà, i el de la Generalitat de 1937, arran de l'exposició que es feu a París, també n'aplega. Veurem les que esmenta en una taula sintètica que ens permetrà contemplar el bon nivell, almenys en nombre de capçaleres que no en tiratges absoluts que té la premsa en llengua catalana tot i que es detecta una força molt notable en la tipologia associativa pel que fa a la llengua castellana mentre la catalana presenta una clara bifurcació: apareix una premsa òbviament cultural amb predilecció pel to literari mentre l'arrel popular és detecta també amb empena en els setmanaris satírics il·lustrats.

Taula n. 1
Publicacions de Barcelona classificades lingüísticament
(1879-1881)

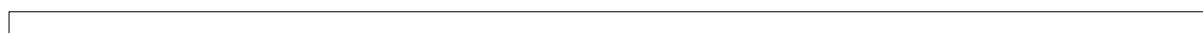
Llengua	1879	1880	1881	total
català	15	13	16	44
castellà	22	19	41	82
francès	--	--	1	1
total	37	32	58	

La presse catalanes depuis 1641 jusqu'a a 1937. Essai d'index par Joan Torrent, avec la collaboration de Francesc Carbonell, Josep Monfort et Rafael Bori, journalistes, Barcelona, Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937, p. 32-34.

No podem prendre aquestes xifres amb valors absoluts; hi ha publicacions que no arriben a aparèixer, com és el cas de *La Colònia* d'Almirall (1881); en altres casos els títols alternatius són considerats publicacions independents -*Lo Tibidabo*-; els canvis d'època igualment són considerats unitàriament (*La Campana de la Unió*, 1880), però en ser l'únic que inclou títols editats en les dues llengües ho prenem en consideració. Més precisió trobem en altres reculls d'època. Aulèstia i Pijoan publicà el 1880 i 1881 uns informes corresponents al moviment literari als quals farem referència també en parlar de l'edició catalana en aquest mateix període. La llei d'impremta del 1881 significà una embranzida com es constata tant per la premsa en llengua catalana com per l'editada en llengua castellana.

Taula n. 2
Relació de publicacions censades per Aulèstia i Pijoan (1879-1880)

1879	1880
Barcelona, setmanal:	
<i>L'Escut de Catalunya</i>	<i>L'As d'Oros</i>
<i>La Campana de Gràcia</i>	<i>La Campana de Gràcia</i>
<i>Lo Nunci</i>	<i>Lo Nunci</i>
<i>L'Avi</i>	<i>L'Avi</i>

Lo Vell
Lo Borinot
La Esquella de la Torratxa
La Marsellesa
Lo Pandero
La Cotorra

Lletras
Lo Borinot
La Esquella de la Torratxa
La Marsellesa
Lo Romano
La Teula
La Teula Barcelonina
La Roja

quinzenal i mensual

	<i>La Il·lustració Catalana</i> (d)
<i>La Renaxensa</i> (Q)	<i>La Renaxensa</i> (Q)
<i>Lo Gay Saber</i> (Q)	<i>Lo Gay Saber</i> (Q)
<i>La Quinsena del Pagés</i> (M)	<i>La Quinsena del Pagés</i> (M)
<i>L'Art del Pagés</i> (Q)	<i>L'Art del Pagés</i> (Q)
<i>L'Excursionista</i> (M)	<i>L'Excursionista</i> (M)
<i>But. de l'Ass. d'Excursions Cat.</i> (M)	<i>But. de l'Ass. d'Excursions Cat.</i>

fora de Barcelona
 setmanals:

<i>Lo Carril de Vilanova</i>	Vilanova i la Geltrú	
<i>La Calandria de la Costa</i>	Vilassar de Mar	
<i>Lo Campanar de Reus</i>	Reus	
<i>La Veu del Montserrat</i>	Vic	<i>La Veu del Montserrat</i>
<i>Las Barras Catalanas</i>	Gràcia	<i>Las Barras Catalanas</i>
<i>L'Ignorància</i>	Ciutat de Palma	<i>L'Ignorància</i>
<i>L'Esparvé</i>	Badalona	<i>L'Esparvé</i>
<i>Teléfono Catalán</i> (bil.)	Girona	<i>Teléfono Catalán</i>
	Girona	<i>Allò</i>
	Girona	<i>Lo Punt de las Donas</i>
	Girona	<i>Lo Rossinyol del Ter</i>
	Manresa	<i>Revista Catalana/</i>
	Manresa	<i>Revista Manresana</i>

Girona *La Unión Escolar* (bil.)

quinzenals: Valls *La Pàtria Catalana*

fora de Catalunya

<i>El Eco de Catalunya</i> (S)	La Habana
<i>La Llumanera de N. Y.</i> (M)	Nova York <i>La Llumanera de N. Y.</i>
<i>L'Aureneta</i> (S)	Buenos Aires <i>L'Aureneta</i>

AULESTIA i PIJOAN, A.: «Lo moviment literari català en 1879», *La Renaixensa*, 1 (15-I-1880), p. 3-27 i «Lo moviment literari català en 1880», *La Renaixensa*, 1

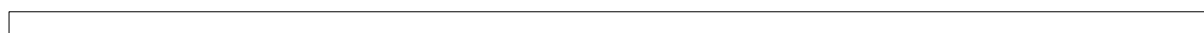

(31-I-1881), p. 20-28.

Taula n. 3
Total de publicacions en llengua catalana censades per Aulèstia i
Pijoan
(1879-1880)

	Barcelona		Països Catalans		Exterior	
	1879	1880	1879	1880	1879	1880
diaris	3	2	-	-	-	-
setmanaris	10	12	8	11	2	1
altres	6	7	-	1	1	1
total	19	21	8	12	3	2

AULESTIA: *Lo moviment...*

Premsa comarcal

Per a l'elaboració d'aquest cens ens hem fixat en primer terme en la bibliografia de caràcter general i també en les monografies de caràcter local. També hem acudit a la mateixa premsa, la qual sovint per notícies o incidències o tanmateix en la secció habitual de premsa d'intercanvi informa de l'existència de determinades capçaleres. Sigui quin sigui el cas sempre indiquem la font.

Anotem les dates d'inici i final, la periodicitat, la temàtica, la llengua, la bibliografia i l'arxiu conservat, cas d'haver-la vist físicament. Els anys que anotem són els de naixement i mort, ara bé la periodicitat és la dels anys de la nostra recerca. Cas de conèixer-la la indiquem en la nota que hi ha per a cada títol. Per exemple el *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Vich* (1855--->) l'indiquem com a quinzenal, però en néixer era desenal. Els canvis de títol els considerem dins la mateixa publicació: *Revista Manresana/Revista Catalana*. Quan hem vist la revista esmentem l'arxiu en el qual es conserva.

Arenys de Mar:

*Las Olas de Arenys de Mar*¹ 1879 s/d cast. s/d

1. *La Llumanera de Nova York*, 51 (juliol 1879). Ni *l'Assaig d'un cens de la premsa catalano-balear*, *Butlletí de la Federació de la Premsa Catalano-Balear*, 5 (juny 1930) p. 29-63 ni BERTRAN i PIJOAN, Lluís: *Premsa de Catalunya*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1931, la citen.

Badalona:

*El Eco de Badalona*¹ 1868-1936 S cast. inf. cons.

*L'Esparvé*² 1879-1881 S cat. hum.

1. GIVANEL, Joan: *Bibliografia Catalana, Premsa*, Barcelona, Institució Patxot, 1931-1937, 3 vols. I, 27 cita només dues èpoques de 1868-69 i 1919-20; TORRENT, Joan i TESIS, Rafael: *Història de la premsa catalana*, Barcelona, Bruguera, 1966, 2 vols., II, 22-23 indiquen la primera amb la represa 6-X-1878; *Assaig*, 2; BERTRAN, 8. El DC en deixa constància en els seus n.: 256 (9-II-1880), 333 (27-IV-1880), 468 (9-X-1880) i 495 (21-XII-1880). També *El Heraldo del Masnou*, 6 (5-X-1879) i *La Llumanera de Nova York*, 68

(desembre 1880). Més informació al capítol: «El setmanari *El Eco de Badalona*» de CUYAS i TOLOSA, Josep: *Història de Badalona*, (Badalona, 1982), vol. II, p. 212-215. V. la fitxa respectiva de GARCIA PONS, Enrique: *Historia de la prensa badalonesa (1868-1939)* (Badalona, s/d), p. 7-29.

2. GIVANEL, I, 28; BERTRAN, 8; *Assaig*, 32; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 26; GARCIA, 30-31. També al *Diari Català*, 311 i 319 (5 i 13-IV-1880) i *Lo Nunci*, 138 (17-IV-1880) se'n faran ressò.

Balaguer:

*El Vígia de Urgel*¹   1879-?   s/d   cast. s/d

1. *Assaig*, 32; BERTRAN, 21; *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana*, 3 (20-I-1879) i *L'Excursionista*, 4 (28-III-1878); MONCASI, Nativitat: *La premsa a la ciutat de Balaguer (1862-1936)*, Barcelona, Departament de Cultura, 1987. A la fitxa n. 2 inclou *El Vígia de Urgel?* (1870) i *El Vígia de Balaguer?* (1880) i constata que no ha pogut veure cap exemplar (p. 47 i ss.).

Berga:

*Semanario Bergadán*¹   1878-1880   S   cast. inf.

*El Bergadán*²   1880-1881?   S   cast. inf.

*El Criterio Bergadán*³   1880-1881   I   cast. inf.

1. SISTACHS, Manuel i MARTIN, José M. de: *La premsa periódica bergadana (1812-1969)*, Berga, 1970; p. 21-22. També DC, 126 (1-X-1879) i *El Heraldo del Masnou*, 6 (5-X-1879).

2. SISTACHS... 23-24; *Assaig*, 33 esmenta el naixement de la primera època el 1876.

3. SISTACHS... 25-26; BERTRAN, 27; DC, 593 (30-III-1881).

Colera:

*La Voz de Colera*¹   1881   s/d   cast. inf.

1. BERTRAN, 43; DC, 593 (30-III-1881); *La Lucha*, 1819; (30-I-1881); esmenta un *El Eco de Culera* (sic) imprès a Figueres. *El Eco del País*, 31 (Girona, 21-III-1881) cita: *La Veu* (sic) *de Colera*.

Figueres:

<i>La Capa</i> ¹	1879		s/d cast.	s/d
<i>El Semanal</i> ²	1879		s/d cast.	s/d
<i>El Ampurdán</i> ³	1879-1880?		S cast.	inf.
<i>El Impenitente</i> ⁴	1879-1880		S cast.	pol.
<i>El Eco Ampurdanés</i> ⁵	1875-1879		S cast.	s/d
<i>Boletín Semanal</i> ⁶	1878-1879		s/d cast.	s/d
<i>El Ampurdanés</i> ⁷	1880-1881		S cast.	pol.
<i>El Faro Ampurdanés</i> ⁸	1880		S cast.	inf.
<i>Bol. de caza y pesca</i> ⁹	1880		Q cast.	esp.
<i>El Trueno</i> ¹⁰	1879?		s/d cast.	s/d
<i>El Eco de Figueras</i> ¹¹	1878-1879	S	cast.	inf.
<i>El Clamor Ampurdanés</i> ¹²	1880		S cast.	inf.
<i>El Boceto</i> ¹³	1881		I cast.	s/d
<i>La Unión</i> ¹⁴	1881-1883		S cast.	s/d

1. *Boletín Semanal*, 24 (30-II-1879).

2. DC, 8 (11-V-1879).

3. *Assaig*, 35; BERTRAN, 47; *La Lucha*, 1.641 i 1.661 (12-XII-1879 i 28-I-1880). BPF.

4. SOLER, M.: «Prensa de Figueras», *Biblioteconomía*, 39 (1954) p. 26-52. BPF.

5. SOLER, 30; *La Lucha*, 1547 (7-V-1879). BPF.

6. SOLER, 31; Es conserva només el n. 24. BPF.

7. SOLER, 31; BERTRAN, 47; *La Lucha*, 1.754 (11-X-1880); DC, 495 (21-XII-1880); DC, 497 (23-XII-1880); *La Tramuntana*, 28 (5-VIII-1881). BPF. És la 4a. èp.

8. *El Impenitente*, 49 (21-III-1880); *La Lucha*, 1.682 (17-III-1880); SOLER, 31. BPF.

9. *El Faro Ampurdanés*, 9 (16-V-1880).

10. BERTRAN, 47; SOLER rep. cita de l'ant..

11. SOLER, 31.

12. SOLER, 31; és la 2a. èp.; BPF.

13. *Assaig*, 35; SOLER, 31; BPF.

14. SOLER, 31; *El Nuevo Ateneo*, 50 (Toledo, 18-XII-1881); PIJOAN, 48.

Girona:

<i>La Lucha</i> ¹	1871-1910	tri-S	cast. inf. pol.
------------------------------	-----------	-------	-----------------

<i>Bol. Of. del Obispado de Gerona</i> ²	1856----	>	M	cast.	rel.
<i>Rev. de Gerona</i> ³	1876-1896		M	cast.	cult.
<i>Bol. Of. de la Prov. de Gerona</i> ⁴	1834----	>	tri-S	cast.	of.
<i>Teléfono Catalán</i> ⁵	1880		S	bil.	inf. cult.
<i>Allò</i> ⁶	1880		1 n.	cat.	cult.
<i>La Bogadera</i> ⁷	1880?-1881?		s/d	cat.	s/d
<i>El Gerundense</i> ⁸	1880-1881		bi-S	cast.	inf.
<i>Bol. de Anuncios</i> ⁹	1880		S	cast.	esp.
<i>Lo Punt de las Donas</i> ¹⁰	1880-1881		S	cat.	sat.
<i>Lo Rossinyol del Ter</i> ¹¹	1880-1881		S	cat.	cult.
<i>La Unión Escolar</i> ¹²	1880		Q	bil.	ens.
<i>El Eco del País</i> ¹³	1881		tri-S	cast.	inf. pol.
<i>El Eco de la Provincia de Gerona</i> ¹⁴	1881-1883		tri-S	cast.	inf.
<i>El Constitucional</i> ¹⁵	1881-1889		tri-S	cast.	inf. pol.
<i>El Demócrata</i> ¹⁶	1881-1887		S	cast.	inf. pol.
<i>La Vetllada</i> ¹⁷	1881		S	cat.	cult.
<i>Bol. de primera enseñanza de la Prov. de Gerona</i> ¹⁸	1875-1894		d	cast.	ens.
<i>Guia Municipal</i> ¹⁹	1878-1879?		s/d	cast.	esp.

1. Assaig, 35; *La Tramuntana*, 8 (2-IV-1881); *Catálogo de la Exposición de prensa periódica gerundense... Prensa local de 1795 a 1949*, (Gerona, 1949) p. 2 indica la data inicial de 4-VII-1871. GIRBAL, Enrique Claudio: «El periodismo en Gerona. Notas histórico-bibliográficas», *Revista de Gerona*, VIII, IX i XI (agost, setembre i novembre de 1894), p. 226-234, 257-266 i 321-329, p. 261 informa que el 1894 seguia. COSTA FERNANDEZ, Lluís: *Història de la premsa a la ciutat de Girona (1787-1939)* Girona, Ajuntament de Girona i Institut d'Estudis Gironins, 1987, p. 101-104. BUG.

2. Assaig, 35; COSTA, 89.

3. GIVANEL, II, 82; *Catálogo*, 2; COSTA, 107; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 202; GIRBAL, 263 (setembre, 1875); Existeix edició facsimil editada per la Diputació de Girona.

4. Assaig, 35; *Catálogo*, 1; COSTA, 86; BUG.

5. Assaig, 36; BERTRAN, 61; GIVANEL, II, 82; *Catálogo*, 2 COSTA, 111; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 205-206; GIRBAL, 265 (del 5-I-1879 al n. 119 27-VI-1881); BUG.

6. Assaig, 36; BERTRAN, 61; GIVANEL, II, 83; COSTA, 112; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 198; GIRBAL, 266; *La Renaixensa*, 5 (15-III-1880); *Revista de Gerona*, 2 (març, 1880).

7. Potser no arribà a aparèixer. Només tenim referències de la seva propera

- sortida per *Lo Rossinyol del Ter*, 20 (19-XII-1880) i DC, 514 (9-I-1881).
8. *Assaig*, 36; BERTRAN, 61; *Catálogo*, 2 del 2-II-1880 al n. 27 3-III-1881; COSTA, 113-114; GIRBAL, 266.
9. *Assaig*, 36; BERTRAN, 61; COSTA, 113; GIRBAL, 266 (26-IX-1880).
10. *Assaig*, 36; BERTRAN, 61; GIVANEL, II, 83; COSTA, 112; GIRBAL, 266 del 13-III al n. 21 31-VII-1881. 2; *Revista de Gerona*, 3 (març 1880); COSTA, 112; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 198; *La Lucha*, 1.681 (14-III-1880); *La Llumanera de Nova York*, 65 (setembre 1880).
11. *Assaig*, 36; BERTRAN, 61; GIVANEL, II, 83; *Catálogo*, 2; COSTA, 112-113; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 203; GIRBAL, 266; *Revista de Gerona*, 8 (agost, 1880) i n. 1 (gener, 1881). Del 7-VIII-1880 al n. 24 16-XII-1881. BUG.
12. *Assaig*, 36; BERTRAN, 61; GIVANEL, II, 63; *Catálogo*, 2 COSTA, 111; GIRBAL, 265-266; del n. 1 (1-I-1880) al n. 4 (15-II-1880). BUG.
13. *Assaig*, 36; *Catálogo*, 2; COSTA, 115; GIRBAL, 321; DC, 613 18-IV-1881; *Revista de Gerona*, (gener, 1881); Del n. 1 18-I-1881 al n. 122 29-X-1881; en serà la continuació *El Eco de la Província de Gerona*. BUG.
14. *Assaig*, 36; BERTRAN, 62; *Catálogo*, 2; COSTA, 117; GIRBAL, 321; 1 novembre 1881. BUG.
15. *Assaig*, 36; BERTRAN, 62; *Catálogo*, 2; *La Llumanera de Nova York*, 73 (maig 1881); *Revista de Gerona*, 4 (abril 1881); COSTA, 115-116; GIRBAL, 322; Des de l'1-IV-1881 fins el n. 1.327 del 22-IX-1899.
16. *Assaig*, 36; BERTRAN, 62; COSTA, 116-117; GIRBAL, 322; *Revista de Gerona*, 4 (abril 1881); DC, 610 (16-IV-1881); Del 10-IV-1881, al n. 466 (10-III-1887). Sobre aquest periòdic pot consultar-se l'article de Josep CLARA: «El delictes periodístic d'Artur Vinardell», *Revista de Gerona*, 121 (IV-V-1987) p. 75-79. Passà la seva periodicitat de setmanal a bisetmanal.
17. *Assaig*, 36; BERTRAN, 62; GIVANEL, II, 83; *Catálogo*, 2; COSTA, 114; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 196; GIRBAL, 321; DC, 507 (2-I-1881); *Revista de Gerona*, 1 (gener 1881); MIQUEL i VERGÉS, Josep M.: *La premsa catalana del vuit-cents*. Barcelona, Barcino, 1937, 2 vols., II, 205-212; De l'1-I-1881 al n. 49 3-XII-1881. BUG.
18. *Assaig*, 36; BERTRAN, 60; COSTA, 106; GIRBAL, 263; 1-XII-1875; BUG.
19. *Gaceta de Madrid*, 290 (17-X-1879). Dins l'estadística de publicacions de l'Estat.

Gràcia:

--

<i>Las Barras Catalanas</i> ¹	1880-1881	Q	cat.	cult.
<i>La Llanterna</i> ²	1880	s/d	s/d	s/d
<i>L'Escut de Gràcia</i> ³	1881	S	cat.	cult.

1. GIVANEL, I 155; DC, 532 (27-I-1881), 468 (9-X-1880) i 337 (1-V-1880); *La Lluanera de Nova York*, 68 (desembre 1880); TORRENT i TÀSIS, *Història*, I, 165; del n. 1 (15-X-1880) al n. 12 (1-IV-1881).

2. DC, 264 (17-II-1880).

3. TORRENT i TÀSIS, *Història*, I, 311; GIVANEL, I, 165 indica també que el 1876 apareix un altre títol idèntic que és la primera èp. tot citant la nota de VALLDEPERAS, M: «La premsa graciensa», a *Mai Enrera*, III, 31 (agost 1927); del n. 1 (23-IV-1881) al n. 28 (29-X-1881).

Igualada:

<i>El Eco del Noya</i> ¹	1877-1880	S	cast.	inf.
<i>La Antorcha</i> ²	1880	S	cast.	s/d
<i>La Colmena de Igualada</i> ³	1880-1882	S	cast.	cult.
<i>El Semanario de Igualada</i> ⁴	1880-1886	S	cast.	inf.
<i>La Serenata de Igualada</i> ⁵	1880-1881	S	cast.	inf.
<i>La Verdad</i> ⁶	1881-1882	S	cast.	inf.

1. BERTRAN, 81; *Assaig*, 37; MIRET i SOLÉ, M. Teresa: *La premsa a Igualada (1808-1982)*, Barcelona, Departament de Cultura, 1983, p. 44-47; TORRES i RIBÉ, Josep M.: *La premsa a Igualada (1808-1982)*, *Anoia*, 1 (3-IX-1982). DC, 257 (10-II-1880) informa de la desaparició: «Sembla que lo setmanari que ab lo titol d'*El Eco del Noya* surtia d'aquí s'ha mort de consunció. Es molt trist que en una localitat de la importancia d'aquesta no puga may arrelarse un petit periòdich, no solzament per falta de suscriptors sino per l'aversion que tenen á ilustrar al públich los que podrian ferho. La indiferencia pera todas las cosas de la patria es tan gran entre 'ls igualadins que molt será si no causa la ruina de la població.»

2. MIRET, 48; BERTRAN, 81; *Assaig*, 37.

3. GIVANEL, II, 130; BERTRAN, 81; *Assaig*, 37; MIRET 49-53; TORRENT i TÀSIS, *Història*, I I, 378-379; DC, 351 (15-V-1880); *La Lluanera de Nova York*, 63 i 68 (agost i desembre 1880).

4. BERTRAN, 81; *Assaig*, 37; MIRET, 54-57; DC, 351 (15-V-1880).

5. BERTRAN, 81; *Assaig*, 37; MIRET, 58-61; GIVANEL, II, 130.

6. BERTRAN, 81; *Assaig*, 37; MIRET, 62-65. És continuació de *La Serenata d'Igualada*.

Lleida:

<i>Revista de Lérida</i> ¹	1875-1879	S	cast.	cult.
<i>El País</i> ²	1879-1936?	D	ast.	inf.
<i>Bol. Of. Ecl. Leridano</i> ³	1852---->	I	cast.	rel.
<i>Bol. Of. Prov. Leridano</i> ⁴	1854---->	triS	cast.	of.
<i>Gaceta de los Ayuntamientos y Juzgados Municipales</i> ⁵	1879	Q	cast.	of.
<i>Gaceta de Inst. Primaria</i> ⁶	1867-1879?	S	cast.	ens.
<i>El Buen Sentido</i> ⁷	1875-1881?	Q	cast.	esp.
<i>El Semanario Administrativo</i> ⁸	1878-1881	S	cast.	of.
<i>El Criterio Católico</i> ⁹	1879-1880?	s/d	cast.	rel.
<i>La Hoja Volante de Propaganda Católica</i> ¹⁰	1871-1880?	s/d	cast.	rel.
<i>La Anunciadora</i> ¹¹	1880	S	cast.	publ.
<i>El Leridano</i> ¹²	1880-1881?	biS	bil.	inf.
<i>La Propaganda</i> ¹³	1880-1883	S	cast.	inf.
<i>El Entreacto</i> ¹⁴	1881	s/d	cast.	s/d
<i>La Propaganda Católica</i> ¹⁵	1881	s/d	cast.	rel.
<i>La Voz del Buen Sentido</i> ¹⁶	1881	s/d	cast.	s/d

1. BERTRAN, 98; SOL CLOT, Roman: *150 años de prensa en Lérida*, Lérida, 1964, p. 425; *Assaig*, 39; DC, 209 (23-XII-1879); GIVANEL, II, 158-159. BUG.

2. BERTRAN, 99; *Assaig*, 39; SOL, 373; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 441; *Revista de Lérida*, 22, 41 i 46 (1-VI, 13-X i 17-XI-1879); DC, 50 (22-VI-1879); LLADONOSA, M.: *Història de la ciutat de Lleida*, Barcelona, Curial, 1980, p. 366; ROSELL i PUJOL, J. A.: *La premsa a Lleida. 1808-1938*, Lleida, Ajuntament, 1987, p. 26 i ss.

3. BERTRAN, 94; *Assaig*, 39; SOL, 98.

4. BERTRAN, 94; *Assaig*, 39; SOL, 100-101; SUANCES TORRES, J.: *Boletín Oficial de la Provincia de Lérida*, Lérida, 1961.

5. *Assaig*, 39; SOL, 233; *Revista de Lérida*, 14 (6-I-1879).

6. BERTRAN, 96; *Assaig*, 39; SOL, 234; DC, 209 (23-XII-1879).

7. BERTRAN, 98; SOL, 109; DC, 209 (23-XII-1879); ROSELL, 25; publicació destinada a combatre l'espíritisme. N. 1: maig 1875, mensual i amb el subtítol: *Ciencias, religión, moral cristiana*; LLADONOSA i PUJOL, Manuel: *Història de Lleida*, Lleida, Dilagro, 1991, vol. IV, p. 783 escriu que visqué del 1875-1880 de la mà del canonge Niceto Alonso.

8. BERTRAN, 99; *Assaig*, 39; SOL, 441; DC, 209 (23-XII-1879); *Revista de Lérida*, 41 (13-X-1878).

9. BERTRAN, 98; *Assaig*, 39; SOL, 166; LC, 35 (19-XI-1880).

10. BERTRAN, 97; *Assaig*, 39; SOL, 256; els dos primers citen una edició del 1880.
11. BERTRAN, 99; *Assaig*, 39; SOL, 25; DC, 634 (10-V-1881); ROSELL, 27.
12. BERTRAN, 99; *Assaig*, 39; SOL, 309; DC, 637 i 641 (14 i 18-V-1881). ROSELL, 27.
13. BERTRAN, 99; *Assaig*, 39; SOL, 396.
14. BERTRAN, 99; *Assaig*, 39; ROSELL, 27 esmenta *El Intermedio*, una publicació que es repartia en el descans de les funcions del teatre dels Camps Elisis.
15. BERTRAN, 99; *Assaig*, 39; SOL, 397.
16. DC, 514 (9-I-1881). Segurament devia titular-se *El Buen Sentido*, la redacció del *Diari Català* no era massa ortodoxa, com totes les redaccions de l'època, en les transcripcions. (V. nota n. 1 de la ciutat de Colera, etc.). En la revista *La Anunciadora* el mateix DC catalanitza el títol apostrofant-lo. No existeixen referències bibliogràfiques. Caldrà considerar aquest títol amb reserves. ROSELL, 25 esmenta *El Sentido Común* i *El Buen Sentido* indicant només que foren dues publicacions dedicades a combatre l'espiritisme.

Manresa:

El Eco del Cardoner/

El Cardoner/Las Avenidas

*del Cardoner/El Cardoner*¹ 1877-1879 s/d cast. inf.

*El Semanario de Manresa*² 1878-1884 S cast. inf.

*Revista Manresana*³ 1880 1 n. cat. cult.

*Revista Catalana*⁴ 1880-1882 Q cat. cult.

*La Montaña*⁵ 1880-1896 S cast. inf.

*La Primavera*⁶ 1881 Q cast. inf.

El Criterio de la Montaña/

*El Eco de la Montaña*⁷ 1881 s/d cast. inf

1. *Assaig*, 42; BERTRAN, 126; *Revista de Lérida*, 31 (3-VIII-1879).

2. BALAGUER, Anna M.: «Aproximació a la premsa manresana del segle XIX», *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, 3 (Manresa, 1984) p. 133-145.

3. *Assaig*, 42; TORRENT i TÀSIS, *Història*, I I, 398; GIVANEL, II, 191; DC, 327 (17-IV-1880); MIQUEL i VERGÉS, II, 163-170.

4. TORRENT, Joan: «Una revista manresana del pasado siglo: *Revista Manresana*», *Bages*, 107 (gener 1962); *Assaig*, 42; BERTRAN, 127; GIVANEL, II, 191; DC, 432, 502 i 554 (3-IX i 28-XII-1880 i 22-II-1881).

5. *Assaig*, 42; BERTRAN, 127; GIVANEL, II, 191; DC, 550 (15-II-1881); El propietari Vicens Martús i Cabanes, pare de Josep Martús director, de la *Revista Manresana* edita un únic número, el qual donà pas a la *Revista*

Catalana; BALAGUER, 137-145.
6. *Assaig*, 42; BERTRAN, 127.
7. *Assaig*, 42.

El Masnou:

<i>El Eco del Heraldo</i> ¹	1878-1881?	s/d	cast. inf.
<i>El Heraldo del Masnou</i> ²	1878?-1879	S	cast. inf.
<i>El Pampero</i> ³	1878?-1879?	S	cast. inf.
<i>El Escudo del Masnou</i> ⁴	1879	S	cast. inf.

1. BERTRAN, 141; DC, 514 (9-I-1881).
2. BERTRAN, 141; Arxiu privat de l'autor, n.: 3 (14-IX-1879), 6 (5-X-1879) i 12 (16-XI-1879). DC, 188 (2-XII-1879) indica que deixa de publicar-se.
3. BERTRAN, 141.
4. BERTRAN, 141; DC, 38 (10-VI-1879) escriu que ha vist la llum pública un nou setmanari. Arxiu privat de l'autor el n. 3 (22-VI-1879); DC, 188 informa també que deixa de publicar-se. Els quatre setmanaris apareixen en castellà però el DC, 37 (9-VI-1879) diu que tracta de publicarse dintre pochs dies en lo Masnou un periódich literari escrit en llengua de la terra.

Mataró:

<i>El Mataronés</i> ¹	1876-1887	S	cast. pol. cons.
<i>El Clamor de la Marina</i> ²	1879-1883	S-Q	cast. pol. lib.
<i>Bol. del Colegio Valldemia</i> ³	1868-1888	I	cast. esc. cat.
<i>Bol. Médico Farmaceutico del Litoral</i> ⁴	1879	s/d	cast. esp.
<i>El Colegio</i> ⁵	1880-1881	S-Q	cast. ens.
<i>El Anunciador de la Costa</i> ⁶	1879-1880	S	cast. pol. fed.
<i>La Verdad</i> ⁷	1880-1881	S	cast. pol. fed.
<i>El Ideal Moderno</i> ⁸	1881-1883	S	cast. pol. fed.
<i>El Cap de Bou</i> ⁹	1881?	s/d	cat. s/d
<i>Mataró Ilustrat</i> ¹⁰	s/d	1 n ^o	cat. s/d

1. BERTRAN, 144; COSTA i OLLER, Francesc: *La premsa a Mataró (1820-1980)*, Barcelona, Dalmau, 1982, p. 70-75; *Assaig*, 44.
2. BERTRAN, 144; COSTA, 77-79; *Assaig*, 43.
3. BERTRAN, 142; COSTA, 52-53; *Assaig*, 44.

4. BERTRAN, 144; *Assaig*, 44.
 5. BERTRAN, 144; COSTA, 82; *Assaig*, 44; revista manuscrita.
 6. BERTRAN, 144; COSTA, 79-80; *Assaig*, 44; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 60.
 7. BERTRAN, 144; COSTA, 80-81; *Assaig*, 44; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 60; GIVANEL, II, 215.
 8. BERTRAN, 145; COSTA, 82-84; *Assaig*, 44.
 9. BERTRAN, 144; COSTA, 76-77; *Assaig*, 44 indica 1881; GIVANEL, II, 215.
 10. BERTRAN, 144; COSTA, 76; *Assaig*, 44; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 60. No es conserva cap exemplar. 1876?, 1877?.
-

Olot:

<i>Revista Olotense</i> ¹	1877-1879	S	cast. cult.
<i>El Deber</i> ²	1879-1936	S	cast. inf.
<i>La Locomotora</i> ³	1879	S	cast. inf.
<i>El Olotense</i> ⁴	1881-1883	S	cast. inf.

1. BERTRAN, 165; DANÉS i TORRAS, Joaquim: *Pretèrits Olotins*, Olot, 1950. 2a. ed. p. 266; Exposició bibliogràfica de la premsa olotina, Olot, 1914, p. 10; *Exposición conmemorativa del centenario de la prensa local olotense (1859-1959)*, Olot, 1959, p. 5-6; *El Heraldo del Masnou*, 6 (5-X-1879); DANÉS, Joaquim: *Història d'Olot*, Olot, Ajuntament d'Olot, 1977, X, 1.724; *Assaig*, 46.

2. Exposición, 8-9.

3. Exposición, 6; GIVANEL, II, 256 indica el naixement el 1878; segurament és un error tipogràfic, coincideix en la resta de dades d'inici i final amb altres autors: 17-IV i 3-VIII però de 1879; BERTRAN, 165; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 182-183; *Assaig*, 46; DANÉS: *Història...*, 1724-1725; DANÉS, 265; *Exposició*, 11.

4. *Exposición*, 6; *Exposició*, 12; DANÉS, 266; BERTRAN, 165; DANÉS: *Història*, 1725; DC, 564 (1-III-1881); *La Tramuntana*, 28 (5-VIII-1881).

Palafrugell:

<i>El Palafrugellense</i> ¹	1881?	s/d	cast.	inf.
--	-------	-----	-------	------

1. BERTRAN, 172 i a l'addenda, p. 335, afirma que aparegué el 1881; *Assaig*, 46.

Portbou:

*El Eco de Port-bou*¹ 1880-1881 S cast. inf.

1. BERTRAN, 177; DC, 405 i 486 (8-VII i 12-XII-1880); *La Vetllada*, 7 (12-II-1881); *Revista de Gerona*, 9 (setembre 1881).

Puigcerdà:

*La Voz del Pirineo*¹ 1879-1882 s/d cast. inf.

1. *Assaig*, 47; *La Lucha*, 1661 (18-I-1880); DC, 121 (26-IX-1879).

Reus:

*Las Circunstancias*¹ 1874-1936 D cast. inf.

*Diario de Reus de Avisos y Noticias*² 1859-1881? D cast. inf. cons.

*El Eco del Centro de Lectura*³ 1877-1883 I cast. cult

*Lo Campanar de Reus*⁴ 1879 S cat. hum.

*La Pau*⁵ 1879 I cat. hum.

*La Guita*⁶ 1879 1 n. cat. hum.

*Lo Bombeig*⁷ 1881 I cat. hum.

*El Fomento Reusense*⁸ 1881 Q cast. inf.

*Crónica de Reus*⁹ 1881 S cast. pol. cons.

1. BERTRAN, 183; *170 anys de premsa a Reus (1813-1983)*, Reus, 1983, p. 3; DC, 504, 585 i 687 (30-XII-1880, 22-III i 25-VI-1881); *Assaig*, 47; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 300; La bibliografia de la premsa de Reus s'ha enriquit amb els treballs clàssics de GRAS i ELIAS, Francesc: *El periodismo en Reus desde 1813 hasta nuestros días*, Reus, 1904 i ANGERA, Pere i CABRÉ, Rosa: *Ideologia i història dels diaris reusencs en català*, Reus, 1979; GRAS i ELIES, Francesc: *El periodismo en Reus desde 1813 hasta nuestros días* (1904), Reus, Publicacions de la Revsista del Centre de Lectura, 1973, 2a. ed., p. 34.

2. BERTRAN, 180; *Assaig*, 47; GRAS i ELIES, 27-28; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 300; HERRERA i NAVARRO, Javier: «Prensa de Tarragona y provincial conservada en la Biblioteca Provincial de Tarragona (1897-1936) Inventario», a *Universitas Tarraconensis*, III (1979-1980) p. 55-80, ref. a p. 59; *170 anys*, 2; *La Lluanera de Nova York*, 68 (desembre de 1880). La publicació havia tingut una primera època a partir del 1844.

3. BERTRAN, 183; GIVANEL, II, 323-324; GRAS i ELIES, 28-30; TORRENT i

---

TASIS, *Història*, I I, 305-306; ANGUERA, Pere: *El Centre de Lectura de Reus*, Barcelona, Edicions 62, 1977, p. 63; és la tercera època del butlletí que neix el 1859.

4. BERTRAN, 184; GIVANEL, II, 324; GRAS i ELIES, 3; *Assaig*, 47; TORRENT i TASIS, *Història*, I I, 311-12; 170 anys, 3; DC, 29 (1-VI-1879); *La Llumanera de Nova York*, 53 (setembre de 1879).

5. BERTRAN, 184; *Assaig*, 47; GIVANEL, II, 324 recull una nota de *La Renaixensa* (1879, p. 239) que també serà citada per TORRENT i TASIS, *Història*, I I, 320 tot i que cap d'aquests autors ha vist físicament la revista.

6. BERTRAN, 183; GRAS i ELIES, 36; GIVANEL, II, 324-325; GRAS i ELIES, 26-3; *Assaig*, 47; TORRENT i TASIS, *Història*, I I, 312; 170 anys, 3; n. únic --19-VII-1879-- que substituï a *Lo Campanar de Reus*.

7. BERTRAN, 184; GIVANEL, II, 326 cita *La Renaixensa* (1881, p. 39) en una nota la qual reproduï TORRENT i TASIS, *Història*, I I, 320; *Assaig*, 47; Publicació no vista per cap dels autor citats.

8. BERTRAN, 184; *Assaig*, 47; 170 anys, 3.

9. BERTRAN, 184. GRAS i ELIES, 37 diu que nasqué l'1-X-1882. D'altra banda en aquest cens només recollim, òbviament, les publicacions vistes o les que els estudiosos han pogut censar fefaentment. Els títols que s'anuncien de propera aparició, sistemàticament els hem rebutjats. Així, no hem considerat la revista *La Disfressa* de la qual el DC indica -n. 496 (22-XII-1880)- al respecte: «Nova publicació en Reus. En aquella important població, se publicarà dintre poch temps, un setmanari català il·lustrat per un jove dibuixant ja conegut en aquesta ciutat y fill d'aquella. Sembla que tal publicació se titularà *La Disfressa*.»

Ripoll:

*El Ripollès*¹ 1881 M cast. inf.

1. BERTRAN, 199; GIVANEL, II, 354; TORRENT i TASIS, *Història*, I I, 366; *Assaig*, 49; *Revista de Gerona*, 9 (setembre de 1881); PALOMERA i COSTA, M. Mercè: «Cent anys de premsa ripollesa», *El 9 Nou*, 4-XII-1981) i *Cent anys de premsa a Ripoll (1881-1980)*, Barcelona, Departament de Cultura, 1982, p. 43-45.

Rubí:

El Adalid (1) 1879 S cast. inf.

1. Ni BERTRAN ni l'*Assaig* en recullen cap dada. En censos locals hem trobat referències a: SERRA i ROSELLO, Josep: «Periódicos rubinenses», *Rubricata*,

500 (25-XII-1961) i del mateix autor: «Anales de periodismo local», *Rubricata*, 11 i 43 (20-XI-1949 i 4-III-1951); «Seixanta anys de premsa rubinenca (1879-1939)», *El Full. Agrupació d'Estudis Rubinencs Rivo Rubeo*, 2 (abril 1985) p. 5; Hem trobat només dues referències en premsa: *Diario de Valls*, 85 (15-VII-1879) i *Revista de Lérida*, 30 (17-VII-1879). *El Adalid* tingué una vida molt curta: del n. 1 de 29 de juny al n. 6 del 3 d'agost de 1879.

Sabadell:

<i>La Voz del Pueblo</i> ¹	1879	S	cast.	pol.
<i>Los Ecos del Vallés</i> ²	1879-1881	D	cast.	inf.
<i>Diario de Sabadell</i> ³	1879	D	cast.	inf.
<i>El Eco de la Instrucción</i> ⁴	1880-1885?	s/d	cast.	ens.
<i>Panorama Fot. de Sabadell</i> ⁵	1881	M	cast.	esp.
<i>Diario de Sabadell</i> ⁶	1881-1886	D	cast.	inf.
<i>Los Deshererados</i> ⁷	1881	S	cast.	pol.
<i>La Correspondencia de'n Nyoca/ L'Eco de'n Nyoca</i> ⁸	1880	s/d	cat?	s/d
<i>Romansos de Sabadell</i> ⁹	s/d	s/d	s/d	s/d

1. BERTRAN, 207; PUIG PUJOL, Joan: *86 anys de premsa local. Sabadell. 1853-1938*, Sabadell, 1972; *Assaig*, 49; *La premsa i el llibre. Portaveu de la (sic) Exposició retrospectiva del periòdic i el llibre sabadellenc*, Sabadell. (29-VI-1928), p. 2; *VI Congrés de la Premsa Catalano-Balear*, Sabadell, 1928, p. 197.

2. BERTRAN, 207; *Assaig*, 49; PUIG, 13; *La premsa*, 2; a l'Arxiu Històric de Sabadell hi ha tres vols. de la publicació que visqué de l'1-I-1880 al 16-VI-1881 essent el seu successor el *Diario de Sabadell*; DC, 335 (29-IV-1880).

3. BERTRAN, 207; *Assaig*, 49; PUIG, 13; *La premsa*, 2; *VI Congrés*, 197; La bibliotecària Montserrat SALVADOR ens indica (1-XII-1982) haver vist un exemplar (el n. 18 corresponent al 23-VIII-1879) a la Biblioteca del Museu d'Història de Sabadell i una referència en el llibre (n. 36) d'Acords Municipals de 1879 (27-II-1879). *El Diario Vallense*, 93 (8-IV-1879) indica que deixa de publicar-se.

4. PUIG, 14-15 indica que es publicat entre el 1880 i el 1885 sense haver-ne vist, però cap exemplar.

5. BERTRAN, 207; *Assaig*, 49; *La premsa*, 2; PUIG, 15 informa de l'aparició de 13 quaderns mensuals des del maig de 1881 al juny de 1882 amb una luxosa col·lecció de fotografies locals.

6. BERTRAN, 207; *Assaig*, 49; *La premsa*, 2; PUIG, 15; a l'AHS es conserven 2 n. l'11 (VII-1881) i el 292 (X-1882). Ref. de Montserrat SALVADOR.

7. BERTRAN, 207; *Assaig*, 49; *La premsa*, 2; PUIG, 15 informa que aparegué el 6-V-1882 i fins el 1886 tingué diverses èpoques amb canvis de format, etc.

8. PUIG, 14. No vista. PUIG indica que la segona fou clandestina.

9. PUIG, 14. No vista. Es desconeix si va arribar a aparèixer.

Sallent:

*La Veu Sallentina*¹ 1881-1882 S cat. inf.

1. BERTRAN, 227; GIVANEL, II, 396-397; *L'Excursionista*, 36 (31-X-1881); *La Vetllada*, 42 (15-X-1881); GIVANEL parla només dels n. 15 al 45 ambdós inclusivament del 21-I-1882 al 26-VIII-1882. Per les referències sobre el naixement pensem que aquest es produí l'octubre de 1881. TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 413-414 reproduïxen les dades de GIVANEL.

Sant Feliu de Guíxols:

*El Eco Guixolense*¹ 1878-1884 S cast. inf.

*El Guixolense*² 1880-1881 S cast. inf.

1. BERTRAN, 231; GIVANEL, II, 404; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 170-171; *Assaig*, 52; Hem vist el n. 1 (29-IX-1878), per la qual cosa ratifiquem les dades de GIVANEL, mentre les de TORRENT i TESIS són errònies; GRUART, J.: «Moviment literari i periodístic guixolenc», *Ancora*, 1116 (13-XI-1969); GAZIEL: *Sant Feliu de la Costa Brava*, Barcelona, Aedos, 1963, p. 222; ESTEVA i CRUAÑAS, Lluís i ESTEVA i MASSAGUER, Elena: «Inventari de la premsa guixolenc (1878-1979)», *Estudis sobre temes guixolencs*, 2 (1980), p. 135-138, ref. a p. 59-60. Final n. 301 (27-VII-1884).

2. GIVANEL, II, 404; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 170-171; GRUART; ESTEVA, 61-63; *Revista de Gerona*, 9 (setembre 1881); del n. 1 (11-IV-1880) al n. 84 (4-IX-1881). *El Guixolense* neix del conflicte entre la propietat i els redactors d'*El Eco Guixolense*.

Sant Andreu:

*El Faro Andresense*¹ s/d-1879 s/d cast. s/d

1. DC, 15 (9-VIII-1879) informa de la seva desaparició.

Sant Martí de Provençals:

<i>El Martinense</i> ¹	1878-1880	S	cast.	inf.
<i>El Pueblo Martinense</i> ²	1879-1880	S	cast.	inf.
<i>La Antigua Unión</i> ³	1880-1886	S	cast.	inf.
<i>El Eco de la Alianza</i> ⁴	1875?-1883?	M	cast.	inf.
<i>El Pueblo Nuevo</i> ⁵	1878-1879	S	cast.	inf.
<i>El Vigilante</i> ⁶	1873-1879	S	cast.	inf.

1. *L'Excursionista*, 4 (28-II-1878). Vista a l'AHCB, n. 1 (1880), n. 80. (1880); del 21-IX-1879 al n. 28 de març de 1880 té una pausa en la qual serà substituït per *El Pueblo Martinense*. La represa serà el n. 63 (4-IV-1880).

2. *El Heraldo del Masnou*, del n. 1 (5-X-1879). Vista a l'AHCB, n. 1 (21-IX-1879), n. 27 (28-III-1880). Del n. 1 fins el 14 el 1879 i del 15 al 27 el 1880.

3. DC, 527 (22-I-1887). *La Correspondencia de Cataluña*, (4-V-1880) Vista a l'AHCB.

4. TORRENT i TÀSIS, *Història*, I, 332 fundada el 1878. Vist el n. 14 (on consta any VIII) en una recent edició facsímil. L'any VIII era el 1883 i per tant podia haver estat fundada perfectament el 1875.

5. N. 1 (1-XII-1878), n. 42, final, és un full de comiat, setembre de 1879. Vista a l'AHCB, (R. 1878 fol.).

6. *El Pueblo Nuevo*, 33 i 35 (juliol 1879) conservats a l'AHCB.

Sant Boi de Llobregat:

<i>La Razón de la Sinrazón</i> ¹	1879-1882	Q	cast. esp.	
---	-----------	---	------------	--

1. Vista. BUG. N. 1 (1-IV-1879), n. 60 (1-III-1882). En morir el director la revista passa, el març de 1881, de setmanal a quinzenal, de l'1-V-1881 a l'1-III-1882.

Sants:

<i>El Progreso</i> ¹	1879-1880	s/d	cast.	s/d
<i>La Teula</i> ²	1880-1881	S	cat.	pol.

<i>El Porvenir de Sans</i> ³	1879	s/d	cast.	inf.
<i>El Noticiero de Sants</i> ⁴	1880-1897	S	cast.	inf.
1. <i>La Razón de la Sinrazón</i> , 25 (1-IV-1880); <i>El Heraldo del Masnou</i> , 3 (14-IX-1879).				
2. GIVANEL, I, 156 i TORRENT i TESIS, <i>Història</i> , I I, 253 indiquen el n. 1 (23-X-1880) i el n. 8 (10-XII-1880), CADENA, 70; DC, 473 (14-X-1880). Vista a la BA i AHCB.				
3. Es conserva només un full del n. corresponent al 5-I-1879 a l' AHCB, (R. 4art. Varia XXI).				
4. AHCB, (R. 1880 6 fol.).				

Santa Coloma de Farnés:

<i>El Eco Farnense</i> ¹	1880	Q	cast.	inf.
1. DC, 237 (21-I-1880) informa del naixement; <i>La Lucha</i> , 1.682 (17-III-1880) de la mort. <i>La Lucha</i> , 1.662 (30-I-1880) deixa notícia de la seva existència.				

Solsona:

<i>Bol. Of. Ecl. de la Diocesis de Solsona</i> ¹	1866-->	Q	cast.	rel.
1. <i>Assaig</i> , 53; BERTRAN, 247.				

Tarragona:

<i>Bol. Of. de la Prov. de Tarragona</i> ¹	1834---->	D	cast.	of.
<i>Bol. Of. Ecl. del Ob. de Tarragona</i> ²	1865?---->	s/d	cast.	rel.
<i>Diario de Tarragona de Avisos y Noticias</i> ³	1853-1938	D	cast.	inf.
<i>Revista Comercial</i> ⁴	1865-1896	Q	cast.	s/d
<i>El Rojo</i> ⁵	1869-1879	S	cast.	pol. fed.
<i>El Instructor</i> ⁶	1875-1882	d	cast.	ens.
<i>La Opinión</i> ⁷	1875-1904	D	cast.	pol. lib.
<i>La Provincia</i> ⁸	1879-1882	D	cast.	pol. lib.
<i>La Oposición</i> ⁹	1879	S	cast.	pol. lib.
<i>La Unión</i> ¹⁰	1879	S	cast.	s/d
<i>La Capa</i> ¹¹	1879	s/d	cast.	hum.

- El Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera*¹² 1879-1896 M cast. ass. cult.
- La Marsellesa*¹³ 1880 S cast. pol. dem.
- La Semana*¹⁴ 1880 S cast. cult.
- El Látigo*¹⁵ 1881 d cast. s/d
- El Demócrata*¹⁶ 1881 D cast. inf.
- Diario Democrático de Tarragona*¹⁷ 1881 D cast. pol. lib.
1. BERTRAN, 251; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 293; *Assaig*, 53.
  2. *Assaig*, 53.
  3. BERTRAN, 252 (indica 1852); TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 280-282; DC, 616, 618 i 688 (22 i 24-IV-1881 i 26-VI-1881); *La Lucha*, 1722 (18-VI-1880).
  4. BERTRAN, 255 (indica 1873 i que apareix dos cops per setmana); VIRGILI i SANROMA, Josep P.: *Tarragona i la seva premsa, 1900-1980*, Tarragona, Hemeroteca de la Caixa de Tarragona, 1982, inclou, al segon vol., una relació de publicacions tarragonines del segle XIX, diu que fou quinzenal i que nasqué el 1865 (II, 211); *Assaig*, 53.
  5. BERTRAN, 253; *Assaig*, 53; VIRGILI, II, 211; del 14-II-1869 al 25-VII-1879.
  6. *Assaig*, 53; VIRGILI, II, 208; DC, 622 (28-IV-1881); del 15-VIII-1879 al febrer de 1882.
  7. BERTRAN, 255; *Assaig*, 53; DC, 590, 616, 618 i 688 (27-III, 22 i 24-IV i 26-VI-1881); *La Lucha*, 1722 (18-VI-1880); HERRERA, 70 cita a del ARCO, Angel: «El periodismo en Tarragona. Ensayo histórico-bibliográfico», *Boletín Arqueológico*, VIII (1908) p. 42 que defineix a *La Opinión* com a defensora del partit monàrquico-liberal de Sagasta.
  8. BERTRAN, 252 indica que nasqué el 1864; *Assaig*, 53 cita una *La Província de Tarragona* del 1877; VIRGILI, II, 210 informa que es fusiona amb el *Diario de Tarragona*; del 3-IV-1879 al IX-1882.
  9. BERTRAN, 255; *Assaig*, 53; VIRGILI, II, 209 indica que substituï *La Opinión* suspena; inici: febrer del 1879.
  10. BERTRAN, 255; *Assaig*, 53; VIRGILI, II, 212; de l'1-I-1879 a l'abril de 1879.
  11. BERTRAN, 255; *Assaig*, 53; VIRGILI, II, 206; inici: 16-II-1869.
  12. BERTRAN, 255; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 294-295; *Assaig*, 53; VIRGILI, II, 205; GIVANEL, II, 448; DC, 30 (2-VI-1879); inici: 18-V-1879 i final: juny 1896?
  13. BERTRAN, 255; *Assaig*, 54.
  14. BERTRAN, 255; *Assaig*, 54; VIRGILI, II, 211.
  15. BERTRAN, 255; *Assaig*, 54; VIRGILI, II, 211; *La Lluanera de Nova York*, 60 (abril 1880); del març al maig de 1880.
  16. BERTRAN, 255 indica que fou desenal; *Assaig*, 54; VIRGILI, II, 207 remarca la periodicitat diària.

17. BERTRAN, 255; *Assaig*, 54; VIRGILI, II, 207; DC, 684 i 688 (22 i 26-VI-1881); inici: 5-VI-1881.

Terrassa:

*La Revista Tarrasense*¹ 1877-1895 biS cast. esp.

La Indústria Lanera

*Española*² 1880-1882 Q cast. esp.

*El Cronista*³ 1881 S cast. s/d

1. BERTRAN, 274 indica 1875; C., R. [COMORERA, Ramon?]: «Aproximació a la història de la premsa terrassenca. Les principals publicacions terrassenques (1868-1982)», *El Vent*, 50 (abril 1982) p. 31-35, ref. p. 33; COLL, Maria: «Publicacions periòdiques de Terrassa» dins *Aportació per a una bibliografia terrassenca*, Terrassa, F. Soler, 1976, p. 285-358, p. 336.

2. BERTRAN, 274; COLL, 324; *Aproximació*, 33.

3. BERTRAN, 274; COLL, 324; *Aproximació*, 33; *La Sardana*, 16 (14-IV-1882).

Tortosa:

*Bol. Of. Ecl. del Ob. de Tortosa*¹ 1857----> M cast. rel.

*El Noticiero Dertosenense*² 1878-1881 biS cast. inf.

*Revista Teresiana*³ 1879 s/d cast. rel.

*El Correo de las Familias*⁴ 1879 S cast. s/d

*La Gaceta de Tortosa*⁵ 1879 biS cast. inf.

*La Verdad*⁶ 1880 S cast. inf.

*El Semanario de Tortosa*⁷ 1880 S cast. inf.

*La Aurora*⁸ 1881 Q cast. inf.

1. BERTRAN, 285 indica 1859 com a inici; *Assaig*, 57; a l'AHCT hi ha la col·lecció de 1857 a 1900.

2. BERTRAN, 287; *Assaig*, 57; MASSIP, J.: «La tradició periodística de Tortosa. La premsa de l'avantguerra», *Premsa Tortosina*, 22-V-1979, p. 11 indica una segona èp. el 22-VI-1879; *El Heraldo del Masnou*, 6 (5-X-1879); DC, 578 i 589 (15 i 26-III-1881).

3. BERTRAN, 287; *Assaig*, 57.

4. BERTRAN, 287 indica 1877; *Assaig*, 57; MASSIP, 11; *La Lluanera de Nova York*, 68 (desembre 1880).

5. BERTRAN, 287; *Assaig*, 57; MASSIP, 11; *Diario de Valls*, 89 (24-VII-1879);

DC, 37 i 80 (9-VI i 22-VII-1879).

6. BERTRAN, 287 indica 1881 i que fou diari: *Assaig*, 57; vist el n. 8 corresponent al 17-X-1880.

7. BERTRAN, 287; *Assaig*, 57; MASSIP, 11 indica 1882.

8. *El Eco del Centro de Lectura*, 34 (21-VIII-1881). No existeix cap altra referència.

Valls:

<i>Diario de Valls</i> ¹	1878-1879	triS	cast.	inf.
<i>Diario Vallense</i> ²	1878	D	cast.	inf.
<i>El Vallense</i> ³	1879	triS	cast.	inf.
<i>La Pàtria Catalana</i> ⁴	1880-1881	Q	cat.	cult.

1. BERTRAN, 297; *Assaig*, 58; COSTAS i JOVÉ, Francesc: «Premsa vallenca del segle XIX: *Diario de Valls* i *Diario Vallense* (1878-1879)», *Quaderns de Vilaniu*, 8 (novembre 1985), p. 63-94. ref. p. 62; BALLESTER i CASTELLÓ, Francesc: «La premsa a Valls», *Valls Documental*, (1934) p. 51-55, ref. p. 51. Aquesta publicació nasqué el 31-X-1878 i acabà el 13-XII-1878 essent diària. La segona època, com a trisetmanal, fou del 19-XII-1878 al 4-XI-1879; DC, 41 (13-VI-1879). Vist el n. 8 (5-I-1879) on l'article «Aclaraciones» explica que reapareix atesa l'aparició del *Diario Vallense*; VIVES, Joana: *La premsa de Valls al segle XIX*, Valls, Institut d'Estudis Vallencs, 1987, p. 53-59.

2. BERTRAN, 298; COSTAS, 62 indica inici el 18-XII-1878 i final 8-VI-1879, el 1879 passa de diari a trisetmanal; BALLESTER, 51; VIVES, 61-65.

3. BERTRAN, 298; *Assaig*, 58; COSTAS, 64; fou la continuació del *Diario Vallense*; inici: 7-VI-1879 i final 16-XII-1879.

4. BERTRAN, 298 diu que era mensual; *Assaig*, 58; BALLESTER, 52; GIVANEL, II, 555; MIQUEL i VERGÉS, II, 171-178; PUIGJANER, Francesc: *Historia de la vila de Valls*, Valls, 1881, p. 433-436; TORRENT i TISIS, *Història*, I I, 224; VIVES, 67-73; Inici: 21-X-1880, final el n. 27 però en realitat el 33, ja que el 1881 torna a començar la numeració per 1 i no per 7; correspondria el 7-VIII-1881. Existeix amb el mateix títol que la revista, edició facsímil a Valls, Institut d'Estudis Vallencs, 1988 amb introducció de FIGUERES, Josep M.: «*La Pàtria Catalana*. Primera revista vallenca en català (1880-1881)», p. 5-9.

Vic:

<i>Bol. Of. Ecl. del Obispado de Vic</i> ¹	1855---->	Q	cast.	rel.
<i>La Comarca</i> ²	1869-1880?	S	cast.	pol. carl.

<i>Revista Franciscana</i> ³	1873-1935	Q cast. rel.
<i>La Veu del Montserrat</i> ⁴	1878-1902	S cat. cult.
<i>Calendari Català per l'any 1881</i> ⁵	1881	A cat. misc.

1. *Assaig*, 59 indica 1858; MIRALPEIX i BALLUS, Concepció: *La premsa de la ciutat de Vic al segle XIX*, Barcelona, Departament de Cultura, 1981, p. 88-91; BERTRAN, 308.

2. TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 351; GIVANEL, II, 565; MIRALPEIX no l'esmenta.

3. *Assaig*, 59 indica 1872; MIRALPEIX, 154-156; BERTRAN, 311.

4. *Assaig*, 59; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 345-346 GIVANEL, II, 566; MIRALPEIX, 165-174; BERTRAN, 311; MIQUEL i VERGÉS, II, 59-77; *Diccionari de Literatura Catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1979, p. 733; TORRENT, Joan: «Una revista vigatana: *La Veu del Montserrat*», *Ausa*, IV (1961-1963), p. 147-149.

5. TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 349; GIVANEL, II, 566; MIRALPEIX no l'esmenta però GIVANEL el va veure (fitxa n. 2.971).

Vilafranca del Penedès:

<i>El Labriego</i> ¹	1876-1880?	Q cast. esp.
---------------------------------	------------	--------------

1. *Assaig*, 59; BERTRAN, 317; *La Lluanera de Nova York*, 68 (XII-1880); *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana*, 3 (20-I-1879); LC, 12 (27-X-1880).

Vilanova i la Geltrú:

<i>Diario de Villanueva y Geltrú</i> ¹	1850-1935	D cast. inf.
<i>Lo Carril de Vilanova</i> ²	1879	S cat. cult.
<i>Lo Xiulet del Carri</i> ³	1881	S cat. cult.
<i>Romanso de Vilanova</i> ⁴	1881	1 n. cat. misc.

1. *Assaig*, 60; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 267; BERTRAN, 321; DC, 32 (4-VI-1879).

2. *Assaig*, 60; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 254; BERTRAN, 323; inici: 15-VI-1879, final: 31-VIII-1879. DC, 88 (24-VII-1879) indica que es suspès per ordre governativa.

3. *Assaig*, 60; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 254; BERTRAN, 323; inici: 19-III-1881, n. 4 (1881).

4. TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 254; BERTRAN, 323; n. únic.

Vilassar de Mar:

*La Calandria de la Costa*¹ 1879 Q cat. cult.

1. *Assaig*, 61 indica 1897 per error tipogràfic; TORRENT i TÀSIS, *Història*, I I, 85; BERTRAN, 323; GIVANEL, II, 607-608; DC, 29 (1-VI-1879); CASANOVAS, Joan: «Periódicos y revistas vilarasenses», *Mataró*, 840 (13-I-1956).

Premsa de Barcelona. Premsa diària

Ens fixarem en els diaris publicats en el període de referència per aplegar tot seguit en unes taules sintètiques els valors més rellevants, els quals ens facilitaran les conclusions a les quals arribarem sobre la premsa diària. Pel que fa a la premsa periòdica l'hem censada també amb voluntat exhaustiva aplegant-la finalment en taules segons llengua, periodicitat... per tal de poder valorar les dades numèriques obtingudes.

Taula n. 4
Publicacions diàries editades a Barcelona el 1879-1881

títol	període
<i>Bol. Oficial de la Provincia</i> ¹	1833---->
<i>Corona de Aragón</i> ²	1854-1886
<i>El Diluvio</i> ³ /[La Imprenta]	1858-1939
<i>El Teléfono</i> [El Diluvio] ³	1878-1879
<i>Diario de Avisos de Barcelona</i> ⁴	1871-1887
<i>El Correo Catalán</i> ⁵	1876-1985
<i>La Correspondencia de Barcelona</i> ⁶	1876-1891
<i>La Publicidad</i> ⁷ /[El Anunciador Catalán]	1878-1939
<i>Gaceta de Cataluña</i> ⁸	1878-1883
<i>Diari Català</i> ⁹	1879-1881
<i>Gaceta Comercial Fabril y Agrícola</i> ¹⁰	1879-1881
<i>Las Noticias</i> ¹¹	1879
<i>Diario de Barcelona</i> ¹²	1792->
<i>La Ultima Hora</i> ¹³	1879-1885
<i>Crónica de Cataluña</i> ¹⁴	1854-1886
<i>Lo Sigle XIX</i> ¹⁵	1879 1 n.
<i>El Progreso</i> ¹⁶	1879-1880?
<i>Correspondencia de Cataluña</i> ¹⁷	1876-1880?
<i>El Protector del Pueblo</i> ¹⁸	1869-1879
Amb canvi de nom o títol alternatiu:	
<i>Lo Tibidabo</i> [DC] ¹⁹	1879
<i>El Diario</i> ²⁰	1880
<i>El Gobierno</i> ²¹	1880-1881

<i>El Diario Liberal</i> ²²	1880
<i>Lo Catalanista</i> [DC] ²³	1880
<i>La Veu de Catalunya</i> [DC] ²⁴	1880
<i>La Gacetilla</i> [<i>Gaceta de Cataluña</i>] ²⁵	1880
<i>El Eco del Milenario</i> [<i>Correo Catalán</i>] ²⁶	1880
<i>El Noticiero</i> [<i>Correo Catalán</i>] ²⁷	1880
<i>El Principado</i> [<i>El Diluvio</i>] ²⁸	1880
<i>La Renaixensa</i> ²⁹	1881-1905
<i>La Vanguardia</i> ³⁰	1881---->
<i>El Constitucional</i> ³¹	1881
<i>El Mercantil Catalán</i> ³²	1881-1882
<i>Diari de Sant Francisco</i> (sic) ³³	1881 1 n.

1. AHCB.

2. AHCB.

3. AHCB. Inici: 10-II-1858, final: 25-I-1939; TORRENT i TÀSIS, *Història*, I, 116-122; el periòdic canvia sovint de nom, el 1866 era *El Telégrafo* i el 10-II-1879 fou *La Imprenta*, *El Diluvio* el 27-VIII-1879, *El Teléfono* (de l'1-XII-1878 a 5-I-1879) i el 1880 *El Principado*; AMETLLA, Claudi: «*El Diluvio*» dins *Memòries polítiques, 1890-1917*, Barcelona, Pòrtic, 1963; BATOR, Juan Pedro: *El Diluvio: estudio monográfico de una leyenda periodística*, Barcelona, Escuela de Periodismo de la Iglesia, 1971, 66 pàgs.; CADENA, Josep M.: «*El Diluvio*», A *Gran Enciclopèdia Catalana*, VI, 274; CABALLÉ i CLOS, T.: «El primer n. d'*El Diluvio*», *El Diluvio*, 21-IX-1935; CLARAMUNT, Jaume: «El cincuentenario de *El Diluvio*», *El Diluvio*, n. ext. 10-II-1929; CULLA, J. B. i DUARTE, Angel: «*El Diluvio*», dins *La premsa republicana*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1990; *El Diluvio*: N. extr., *El Diluvio* 10-II-1929; Id., id. 1-XI-1933; MONTANER, Jordi: «*El Diluvio*, centenari no celebrat», *L'Avenç*, 18 (juliol-agost 1979); PUJOL, Fèlix: *El Diluvio* frente a *La Vanguardia* en septiembre de 1923, Barcelona, EOP, 1973, 214 pàgs.; TORRENT i TÀSIS, «Un diari que canvia sovint de nom: *El Telégrafo*», *Història*, I, 116-122; TORRENT, Joan: «Un periódico barcelonés: *El Telégrafo*», *Destino*, 1.107 (25-X-1964); «La genealogía de *El Diluvio*», *El Diluvio*, (10-II-1929); N. extr. del 50 i del 75 aniversari corresponents a 10-II-1929 i 1-XI-1933.

4. AHCB, (falta).

5. AHCB; TORRENT i TÀSIS, *Història*, I, 137-139; El 1880 tingué dues suspensions i aparegué amb els nom d'*El Noticiero* i *El Eco del Milenario*; BARCON, Joan: *El Correo Catalán i la qüestió religiosa durant la II República: 1931-1936*, Bellaterra, Fac. Ciències de la Comunicació, UAB, 1983. 198 pàgs.; BENACH, Joan Anton: «Epitafi per a un diari convers i màrtir», *Annals del Periodisme Català*, 7-8 (1986) p. 52-61; BONET, Joan i MARTÍ, Casimir:

«Torras i Bages, censor d'*El Correo Catalán*, Noves batutes entre *El Correo Catalán* i el pare Llanas», dins *L'integrisme a Catalunya*, Barcelona, Vicens Vives. 1990; BURCH i VENTOS, José: *Datos para la historia del Tradicionalismo político durante la revolución*, Barcelona, 1909; BUSQUETS MOLAS, Esteve: «Aproximació a la història d'*El Correo Catalán*», *Annals del Periodisme Català*, 7-8 (1986) p. 8-19; Id: «*El Correo Catalán*» dins *Quaranta anys de periodisme barceloní*, Barcelona, Pòrtic, 1976. p. 137-157 i 167-171; CASASÚS, Josep M.: «L'evolució d'*El Correo Catalán*», *L'Avenç*, 18 (VII-VIII-1979) p. 40-42; COMORERA, Ramon: «*El Correo Catalán*, crònica d'una mort anunciada», *Annals del periodisme català*, 7-8 (1986) p. 34-49; EL CORREO CATALAN: *El Correo Catalán en la intimidad*, Barcelona, La Hormiga de Oro, 1905; Id: «La última suspensión. Historia de lealtad y sacrificios», *El Correo Catalán*, 19-VI-1934. Rep. a *Annals del Periodisme Català*, VIII (1934) p. 443-447; Id: n. extr. (16-XII-1951); GACETA DE LA PRENSA ESPAÑOLA: «*El Correo Catalán* cumple setenta y cinco años», *Gaceta de la Prensa Española*, 47 (gener 1952) p. 48-49; JANER i MILA de la ROCA, Angeles de: *Biografia de Manuel Milà de la Roca, Biografia leida en el Palau de la Música Catalana de Barcelona el 27-III-1927*; MANENT, Albert: «Una censura de la Santa Seu contra *El Correo Catalán* (1884)», dins *Contribució a la història de l'Església catalana*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983, p. 219-236; RADUA, José M.: *El Correo Catalán*, Madrid, EOP, 1960, 40 pàgs.; REIXACH, Jaume: «L'enterrament d'un diari quasi de llegenda», *El Món*, 225 (15-VIII-1986); Id.: «Les xacres d'un vell carlí dit *El Correu*», *El Món*, 225 (15-VIII-1927); ROCA i PONSÀ, J.: *El Correo Catalán*, Barcelona, Fomento de la Prensa Tradicionalista, 1927. [Sermón predicado en la solemnidad religiosa con motivo de las bodas de oro,]; TARIN IGLESIAS, Josep: *Vivir para contar*, Barcelona, Planeta, 1983; TORRENT i TÀSIS, «El tradicionalisme català: *El Correo Catalán*», I, 137-139; VIADA i LLUCH, Carlos: *Biografia de Luis M. de Llauder, Biografia leida en el Palau de la Música Catalana de Barcelona el 27-III-1927*, Barcelona, Fomento de la Prensa tradicionalista, 1927; VILLALONGA, María Isabel: *El Correo Catalán: estudio monográfico*, Madrid, Escuela Periodismo de la Iglesia, 1969.

6. AHCB, (col. inc.). El catàleg cronològic indica 1876-1891 mentre *Guia-catàleg de l'Institut Municipal d'Història*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1983, p. 100, hi consta 1877-1891.

7. AHCB. En néixer fou *El Anunciador Catalán* i adoptà aquest títol el 2-IV-1878; ALIER, Roger: *La Publicidad i La Publicitat*, Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona, vol. XII. p. 154 i 155 resp.; BERNADES, Vicenç: «De *La Publicitat* republicana a *La Publicitat* catalana», *Avui*, 12-IX-1976; CADENA, Josep M.: «Cinquanta anys de *La Publicitat*», *Serra d'Or*, 152 (maig 1972); CAMPILLO, M., Esther: *La Publicitat* dins *Barcelona i la seva premsa*, Barcelona, Centre d'Estudis d'Història Contemporània i La Gaya Ciència, 1979, p. 188-189; CAPDEVILA, Carles: «La creació i la vida de *La Publicitat*», *La Publicitat*, (1-X-1935); FEBRÉS, Xavier: [Pla a *La Publicitat*] dins *Josep Pla: biografia de l'homenot*, Barcelona, Plaza & Janes, 1990; HURTADO, Amadeu:

Quaranta anys d'advocat, Mèxic, 1956, p. 253 i ss.; MORAGAS, Rafael: «La vella *Publicidad*» dins *Annals del Periodisme Català*, 18 (octubre 1935); PUBLICITAT, La: «*La Publicidad* i els seus col·laboradors», *La Publicidad*, 1-X-1935; SOLÀ, Lluís: «*La Publicidad*» dins *Història dels diaris en català*, Barcelona, Edhasa, 1979, p. 52-60, Rep. d'Avui, 12-IX-1976; TORRENT i TÀSIS, *La Publicidad* i *La Publicidad*, I, 133-136 i 472-476.

8. AHCB i BA; Inici: 1-VIII-1878, final 31-X-1883. En suspendre's l'edició serà *La Gacetilla* (1880). Nasqué com *Gaceta de Barcelona* i adoptà posteriorment el títol després de diversos canvis: *La Gacetilla* (19-VI-1880); *Gaceta de Catalunya* (24-VII-1880); *La Gacetilla* (4-VIII-1881) i *Gaceta de Catalunya* (3-IX-1881).

9. FIGUERES, Josep M.: «Introducció» a *Articles polítics. Diari Català, (1879-1881)*, Barcelona, La Magrana i Diputació de Barcelona, 1984, col. Biblioteca dels Clàssics del Nacionalisme Català, 7, p. IV-XL; Id: «Introducció» a *Cultura i societat*, Barcelona, Edicions 62, 1985, col. L'Alzina, 5, p. 5-18; Id. El «*Diari Català*» dins *El primer Congrés Catalanista i Valentí Almirall*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1985, p. 17-40; Id: «El *Diari Català* (1870-1881): plataforma d'exposició del pensament catalanista», dins *Catalanisme. Història, política i cultura*, Barcelona, L'Avenc, 1986, col. Clio, 7, p. 73-98; Id: «Literatura catalana al *Diari Català, (1879-1881)*» dins *Actes del Setè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986, p. 69-89; Id: El *Diari Català* dins *V. Almirall, forjador del catalanisme polític*, Barcelona, Publicacions de la Generalitat de Catalunya, 1990, col. Textos i documents, 8, p. 85-100; FONT, Melcior: «Almirall, periodista», dins «V. Almirall», *Anuari dels Catalans*, Barcelona, Imp. López Llausàs, 1926, p. 149-155; GIVANEL, Joan: *Diari Català*, I, 142-143; MACIA, Enric: «El primer diari en català, fa cent anys», *Canigó*, 604-605 (1979); MARTELL, Martí: «Diaris Catalans», *La Veu de Catalunya*, 13-I-1927; MIQUEL i VERGÉS, J. M.: *Diari Català, Mirador* (12-IV-1934); Id: *Diari Català*, II, 103-126; PAMIES, Josep M.: «La premsa diària en català té un segle d'existència», *El Correo Catalán*, 7-IV-1979; SOLÀ i DACHS, Lluís: *Diari Català, Avui*, 9-V-1976, Rep. i ampl. a *Història dels diaris en català, (Barcelona, 1879-1976)*, Barcelona, Edhasa, 1978; Id: «*Diari Català* i el seu pensament», *Avui*, 6-V-1979; TORRENT i TÀSIS: «Un diari polític catalanista: *Diari Català*», *Història*, I, 147-153; TRIADÚ, Joan: «Centenari d'un diari català», *Serra d'Or*, abril de 1981, p. 267; TRIAS VEJARANO, Juan J.: «Las primeras actuaciones: obstáculos y concesiones», dins *Almirall y los orígenes del catalanismo*, Madrid, Siglo XXI, 1975, p. 278-321; VALENTÍ i FIOL, Eduard: El *Diari Català*, dins *El primer modernismo literario catalán y sus fundamentos ideológicos*, Barcelona, Ariel, 1973, 127-145. AHCB, BA, BAB, BC i BPB; Inici: 4-V-1879 i final 30-VI-1881.

10. AHCB, (col. inc.) Malgrat no ser al catàleg cronològic hi consta 1879-1881, mentre que a la *Guia-catàleg* (p. 102) hi figura només 1881, any que també recull GIVANEL, Joan: *Materials per a la bibliografia de la premsa barcelonesa (1881-1890)*, Barcelona, La Revista, 1933, p. 19, tot dient que fou autoritzada

el 5-VII-1881; El *Diari Català* indica que, segons el prospecte anunciador, s'anuncia el 6-VII-1881 (DC, 688 26-VI-1881) i que tingué una curta vida.

11. AHCB, (col. inc.). També a la *Guia-catàleg*, 104.

12. AHCB; Inici: 1-X-1792. A: «Al Diari de Barcelona», DC, 14-II-1880; ALBERTI, Santiago: «Brusi i Ferrer», «Brusi i Mataró» i «Brusi i Mirabent» dins *Diccionari Biogràfic Albertí*, Barcelona, Albertí, 1966, vol. I, p. 356-357; ALMIRALL, Valentí: «Jesuites i mossos de la Esquadra, Al senyor Mañé i Flaquer», (I) DC, 25-V-1880; ALVAREZ CALVO, Joaquim: *Diario de Barcelona. Su fundación e historia, (1792-1938)*, Barcelona, col. Periodismo, 1940; AMICH DE CADA FESTA, L' [V. ALMIRALL]: «Quis ut ego? Al senyor Mañé y Flaquer», DC, 30-V-1880; AJENJO, Antonio: *Diario de Barcelona, (1792-1929)* Madrid, Imp. Municipal, 1929; L'AVENÇ: «Amoïnos d'en Mañé», *L'Avenç*, 9 (2a. èp.) -15-V-1893-, p. 143-144; L'AVENÇ: «El regionalisme d'en Mañé», *L'Avenç*, 13-14 (2a. èp.) -15/-31-VII-1893- p. 220-221; BURGADA, Juan: «*Diario de Barcelona y sus ciento cincuenta años de existencia*», *Gaceta de la Prensa Española*, 5 (1942), p. 281-284; Id.: «Historia del Diario y su director preeminente», *Diario de Barcelona*, 1-X-1942; BRUSI, Antonio: *Memorias*, [Inèdites], manuscrit, AHCB; CADENA, Josep M.: «175 años de prensa diaria en Barcelona», *Diario de Barcelona*, 15-X-1967; Id: «*Diario de Barcelona*», Gran Enciclopèdia Catalana, VI, 237; Id: «Precursor de noves tècniques», *Diari de Barcelona*, 14-III-1987; CANALS, Josep: «Joan Mañé i Flaquer, (1823-1901) Un conservador davant la primera República», *L'Avenç*, 27 (maig 1980); CARRERA i PUJAL, J.: *La Barcelona del segle XVIII*, Barcelona, Bosch, 1955, vol. II. p. 134 i ss.; CASTERAS, Ramon: *Juan Mañé y Flaquer y el Diario de Barcelona, Actitudes de los sectores catalanes en la coyuntura de los años 1880*, Barcelona, Anthropos, 1985, p. 191-198; COMPANY, Miquel: «Notes de documents inèdits sobre el Brusi», *El Matí*, 7-VI-1936; COROMINAS, Eusebio: «Juan Mañé y Flaquer. Biografia», dins *Vida de periodistas ilustres*, Barcelona, Asociación de la Prensa Diaria de Barcelona, 1923, vol. II p. 47-69; CORTADA [i SERRA], A. [lexandre]: «Les idees noves en el Brusi», *L'Avenç*, 5 (2a. èp.) -15-III-1983- p. 76-79; COTTA, R.: «Ciento setenta y cinco años del *Diario de Barcelona*», *Gaceta de la Prensa Española*, 196 (1967); DALMASES, Javier de: *El Diario de Barcelona en su primer año de existencia*, Barcelona, 1971, Tesina, Escuela de Periodismo de la Iglesia, 57 pàgs.; DIARIO DE BARCELONA: «El hombre de los Brusi», *Diario de Barcelona*, 4, 11, 18 i 25-VII-1970; DIVERSOS: «*Diario de Barcelona*», n. extr., 1-X-1942; Id: *Diario de Barcelona*, n. extr., 15-X-1967; Id: DIARIO DE BARCELONA, «Nació hace 150 años: Mañé y Flaquer», *Diario de Barcelona*, 14-X-1973, Documentos del *Diario de Barcelona*; Id: [vol. antològic sobre Mañé i Flaquer], Torredembarra, Ajuntament, 1978, Conté reproduccions d'articles publicats a la premsa diària de BARGALLO, Josep; CAROD ROVIRA, Josep Lluís; LÓPEZ, Carlos M.; MADUPELL, Alvar; POTAU, Juan; VENTURA, Jordi i ABEL ORI [GERHARD, F.]; ESPASA-CALPE: «Juan Mañé y Flaquer», a Enciclopedia Espasa-Calpe, Madrid, Espasa-Calpe, 1916, vol. XXXII, p. 1.118-1.121; ESTEVE, Amador: «El satèl·lit d'en Mañé», *L'Avenç*, 11 30-X-1891; [X. F.]

FÀBREGAS, Xavier: «Antoni Brusi i Ferrer» i «Antoni Brusi i Mataró» dins *Diccionari de Literatura Catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1979, p. 111-112; FABIE, Antoni: «Historia del *Diario de Barcelona*», *Gaceta de la Prensa Española*, 5 (octubre 1942) p. 259-280; FAULÍ, Josep: «Influencia de J. Mañé y Flaquer en su época», dins el vol. anual dedicat a J. Mañé i Flaquer Premio Nacional de Periodismo, Torredembarra, Ajuntament de Torredembarra, 1970, (*El hombre de los Brusi*, p. 15-30); Id: «Cinquanta-dos protagonistas de 195 anys d'història», *Diari de Barcelona*, 14-III-1987; Id.: «Mañé i Flaquer, historiador del Brusi», *Serra d'Or*, 350 (gener 1989); FIGUERES, Josep M.: «El *Diari de Barcelona* (1792-1992) Bicentenari del diari viu més antic del continent», *Cultura*, 38, octubre de 1992; Id: *El Diario de Barcelona*, Barcelona, Dalmau, 1992, Episodis de la Història, 293; Id: «Esclaus i comerç i un nou diari», *Diari de Barcelona*, 4-VII-1992; GIVANEL, Joan: *Diario de Barcelona*, I, 69-70; GÓMEZ APARICIO, Pedro: Fundació del *Diario de Barcelona*, i Los dos *Diario de Barcelona*, dins *Historia del Periodismo Español*, Madrid, Editora Nacional, 1967, vol. I, p. 48-50 i 67-69; GUILLAMET, Jaume: «Les històries d'El *Diario de Barcelona*», *Gazeta*, 1, actes de les primeres Jornades d'Història de la Premsa, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació, 1992; GRAELL, Guillermo: *Juan Mañé y Flaquer*, Barcelona, Tip. Casanovas, 1903; GUERRERO MARTIN, José: *Nacimiento y vida del segundo diario más antiguo del mundo o ayer y hoy del Diario de Barcelona, 1792-1967*, Barcelona, Escuela de Periodismo de la Iglesia, 1967, 50 pàgs.; [M. J.] JORBA, Manuel: *Diario de Barcelona* dins *Diccionari de Literatura Catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1979, p. 203; LAGUNA, Antonio; MARTÍNEZ GALLEGÓ, F. A. i RIUS SANCHIS, I.: «Razones de un nacimiento: el *Diario de Barcelona*», *Gazeta*, 1 (1992), actes de les Primeres Jornades d'Història de la Premsa, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació; LLORENS PASCUAL, Fernando: *Evolución política a lo largo de la historia del Diario de Barcelona*, Barcelona, EOP, 1960, 50 pàgs.; LA LLUMANERA DE NOVA YORK: «N'Antoni Brusi y Ferrer», *La Lluanera de Nova York*, 46 (febrer 1979); M. J.: «*Diario de Barcelona*», dins *Diccionari de Literatura Catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1979, p. 203; M. R.: «Bresi: guerra oberta contra el franquisme», *Canigó*, 526 (1977); MAÑÉ y FLAQUER, J.: «*Diario de Barcelona*: apuntes històrics», *Diario de Barcelona*, 16, 23 i 30 d'octubre; 6, 13, 20 i 27 de novembre; 4, 11, 18 i 25 de desembre de 1892; 1, 8, 15, 22 i 29 de gener; 5 de febrer i 12 de març de 1893; Id.: «La informació», *Diario de Barcelona*, 10-X-1884; Id.: «Apuntes històrics del *Diario de Barcelona*», *Diario de Barcelona*, 30-X-1892; Id: «Un aniversari», *Diario de Barcelona*, 1-X-1892; MANYÉ, Josep: «El *Times* i el *Diari de Barcelona*», *Diario de Barcelona*, 14-III-1987; MARAGALL, Joan: «Joan Mañé i Flaquer», dins *Obres completes*, Barcelona, Editorial Selecta, 1981, vol. I, p. 883-908; Id.: «Conversa amb don Joan Mañé», p. dins *Obres completes*, Barcelona, Editorial Selecta, 1981, vol. I. 908-916; MERIDA, María: *Monografía del Diario de Barcelona*, Barcelona, EOP, 1955, 28 pàgs.; MOLIST POL, Esteban: *El Diario de Barcelona, (1792-1963) Su historia, sus hombres y su proyección pública*, Madrid, Editora Nacional, 1964; NADAL, J.

M. de: *Vuitanta anys de sinceritats i de silencis*, Barcelona, 1965; POTAU, Juan: «Mañé y Flaquer, una imagen de La Catalunya Gran», dins *Mañé y Flaquer en el regionalisme*, Torredembarra, Ajuntament de Torredembarra, 1974; PUJOL FERNANDEZ, José: Antonio Brusi y Ferrer, *La Academia*, 7 (febrer 1879); QUINTANA TRIAS, Lluís: «Joan Maragall i el *Diari de Barcelona*», *L'Avenç*, 145 (febrer 1991); REIG, P.: *El Diario de Barcelona y La España en sus relaciones con el ateísmo ó sea: el moderantismo español y el ateísmo*, Gerona, Tip. M. Llarch, 1877; SARDA, Joan: Necrologia de D. Pablo? [amb inf. Mañé] (s/d); Id: «*El Diario de Barcelona*», *La Vanguardia*, 2-X-1892; S., J.: [Sobre la carta de Maragall a Roure] *D'Ací, D'Allà*, (octubre 1925); SOLER MESTRES, Pau: Memorias [Inèdites]; TORRENT i TESIS: «*El Diario de Barcelona* o el diari dels Brusi», I, 106-115; TORRENT, Joan: «Un periódico curioso: parodia de un *Diario de Barcelona*», *Destino*, (12-IX-1955); VALLÈS, J. M.: «Mañé y Flaquer ante la cuestión religiosa, (1875-1877)» a *J. Mañé y Flaquer*, Premio Nacional de Periodismo, Torredembarra, Ajuntament de Torredembarra, 1970; VARELA HERVIAS, E.: «Prolegómenos del *Diario de Barcelona*», *Diario de Barcelona*, 1-X-1942 (n. monog. del 150 aniv.); VILA, Jesús A: «Bicentenari del Brusi. Dos-cents anys després del permís reial», *Diari de Barcelona*, 6-IV-1992; VICENS VIVES, Jaume: «La premsa burgesa a Catalunya», A «Els grups socials nous», dins *Industrials i polítics al segle XIX*, Barcelona, Vicens Vives, 1961, p. 138-142; VOLART, Guillem: «El Brusi al segle XX», *L'Avenç*, 18 (juliol-agost 1979), p. 35-37; WIRTH, Rafael: «Adios *Diario de Barcelona*», *Destino*, (agost 1979).

13. AHCB; (col. inc.); hi figura un periòdic del 1883-1884 amb idèntic títol.

14. AHCB, (col. inc.); indica l'inici el 1854 mentre hem vist l'inici el 13-V-1868 i el final el 30-IV-1886.

15. AHCB; Només un n. (15-XI-1879). GIVANEL, I, 146; TORRENT i TESIS, *Història*, I, I, 321; *Publicacions*, 6.

16. AHCB, només consta 1879; *Guia-catàleg*, 104; trobem, no obstant, dades de la seva existència el 1880: *La Razón de la sinrazón*, 25 (1-I-1880).

17. El març de 1880 manté una polèmica amb el *Diari Català*. DC, 334 (28-IV-1880).

18. AHCB; *Guia-catàleg*, 105.

19. AHCB; Nom adoptat pel *Diari Català*. V. la nota n. 9.

20. AHCB, (col. inc.).

21. AHCB, (col. inc.). Aquest diari canovista apareix sovint citat al *Diari Català* (n. 493 del 19-XII-1880; n. 528 del 23-I-1881...).

22. AHCB, (col. inc.). D'aquest periòdic sagastí n'informa el *Diari Català* també en diverses avinenteses: DC, 402 i 494 (6-VII i 20-XII-1880).

23. AHCB Títol adoptat pel *Diari Català*. V. la nota n. 9.

24. Id. nota ant.

25. BA; Títol adoptat per la Gaceta de Cataluña; inici: 19-VI-1880, final el n. 35 23-VII-1880.

26. Títol adoptat per *El Correo Catalán*; inici: 23-IV-1880, final: 2-V-1880; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 138.

27. AHCB; (col. inc.). Títol adoptat per *El Correo Catalán*; inici: 14-X-1880, final: 27-XI-1880; TORRENT i TÀSIS, *Història*, I, 138.
28. Títol adoptat per *El Diluvio*.
29. AHCB, BA; inici: 1-I-1881, final 9-V-1905. ANGUERA, Pere i CABRÉ, Rosa: *Ideologia i història dels diaris reusencs en català*, Reus, Centre de Lectura, 1979; ALTAMIRA, A.: «La casa de *La Renaixensa*, al carrer de Xuclà», *Última Hora*, 15-I-1938; CADENA, Josep M.: «Guimerà. Periodista y político», *Diario de Barcelona*, 14-VII-1974; FIGUERES, Josep M.: «*La Renaixensa*», *Avui*, 2-I-1981; Id: «*La Renaixensa*, enciclopèdia del pensament català en els camps científic i literari», *Avui*, 23-IV-1986, Suplement especial Sant Jordi, p. 21-22; Id: *La Renaixensa. Diari de Catalunya, (1881-1905)*, Barcelona, Dalmau, 1981; Id. «Contribució documental a l'estudi de *La Renaixensa, (1871-1905)*», Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985, Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit, vol. III, p. 195-22, dins *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, XI; Id: «*La Renaixensa*», dins *Nadala de la Fundació Jaume I*, Barcelona, 1981; Id: *La Renaixensa, L'Avenç*, 35 febrer de 1981; JORBA i JORBA, Manuel: «El periodisme i l'Assaig», A *Història de la Literatura Catalana*, Barcelona, Ariel, 1986, vol. VII. p. 675 i ss.; GIVANEL, Joan: «*La Renaxensa i La Renaixensa*», II, 106-7 i 157-8; MIQUEL i VERGÉS, J. M.: I, 237-252 i vol. II, 179-204; MIRACLE, Josep: *Guimerà*, Barcelona, Aedos, 1958; Id: «Guimerà i Aldavert, creadors del periòdic», *Avui*, 16-V-1976; OLLER, Narcís: *Memòries literàries. Història dels meus llibres*, Barcelona, Aedos, 1962; PI de CABANYES, Oriol: *La Renaixença*, Barcelona, Dopesa, 1979; SOLÀ, Lluís: *La Renaixensa, Avui*, 16-V-1976, Rep. a *Història dels diaris en català...* p. 20-28; TOMAS, Margalida: *La Renaixensa a Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. XII, p. 467; Id: *La Renaixensa a Diccionari de Literatura Catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1979; TORRENT, Joan: «Un periòdic barcelonés: *La Renaixensa*», *Destino*, 4-IV-1959; Id. *La Renaixensa, A Història de la premsa catalana...*, vol. I, p. 123-132; VALLS, M.: «*La Renaixensa, diari de Catalunya*», *El Matí*, 70-VI-1936.
30. AHCB, (col. inc.). inici: 1-II-1881. ALTABELLA, José: *La Vanguardia Española*, Gran Enciclopedia Rialp, vol. 23 (1975), p. 271-272; CAMPILLO, Maria i CENTELLES, Esther: *La Vanguardia, a La premsa a Barcelona (1936-1939)*, Barcelona, Centre d'Estudis d'Història Contemporània, 1979, p. 234-235; CASASÚS, Josep M.: La vida de un gran diario europeo, *La Vanguardia (1881-1991) Historia y Vida*, 156 (III-1981); FAULÍ, Josep: «Els diaris de Barcelona: *La Vanguardia* i els altres», *L'Avenç*, 18 (juliol-agost 1979); CALVET, Agustí: *Història de La Vanguardia (1884-1936)*, París, Edicions Catalanes de París, 1971; HUERTAS, Josep M.: «*La Vanguardia, el diari més llegit*», *L'Avenç*, 18 (juliol-agost 1979); JARDÍ, Enric: *1000 famílies catalanes*, Barcelona, Dopesa, 1977; MUÑOZ, Miguel: *Los ochenta y seis años de La Vanguardia*; Madrid, EOP, 1970, 94 pàgs.; PIQUER i JOVER, Joan Josep: «Periodista de *La Vanguardia*», a *El periodista Ramon Pomés i el seu temps*, Barcelona, Dalmau, 1977, p. 35-46; PLA, Josep: «El senyor Godó i *La Vanguardia (1864-1931)*» dins *Homenots. Quarta sèrie*, Barcelona, *Destino*,

1975, XXIX, 279-318; SÁNCHEZ de las CASAS, Modesto: «Recuerdos de los albores. Las horas cruciales de *La Vanguardia*», *La Vanguardia*, 13-XII-1981; SENTÍS, Carlos: «Cien años de Barcelona. Espejo en el largo camino», *La Vanguardia*, 1-II-1981; SOLÀ i DACHS, Lluís: «Cent anys de diaris barcelonins en català», *L'Avenç*, 18 (juliol-agost 1979); TORRENT i TÀSIS: «Un diari conservador i apolític: *La Vanguardia*», I, 140-146.

31. *Materials*, 110.

32. AHCB; *Materials*, 20-21; inici: 8-X-1881, final: 1882.

33. AHCB. Un sol n.: 29-I-1881; GIVANEL, I, 161; TORRENT i TÀSIS, *Història*, I, 279; *Materials*, 15. No és un diari informatiu. El considerem a efectes hemerogràfics.

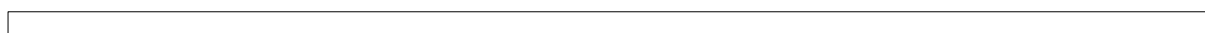
Taula n. 5
Total dels diaris editats a Barcelona el període 1879-1881

Títol	1879	1880	1881
<i>Bol. Of. de la Provincia</i> ¹	*	*	*
<i>Corona de Aragón</i> ²	*	*	*
<i>El Diluvio</i> ³ /[<i>La Imprenta</i>]	*	*	*
<i>Diario de Avisos de Barcelona</i> ⁴	*	*	*
<i>El Correo Catalán</i> ⁵	*	*	*
<i>La Correspondencia de Barcelona</i> ⁶	*	*	*
<i>La Publicidad</i> ⁷ /[<i>El Anunciador Catalán</i>]	*	*	*
<i>Gaceta de Cataluña</i> ⁸	*	*	*
<i>Diari Català</i> ⁹	*	*	*
<i>Gaceta Comercial...</i> ¹⁰	*	*	*
<i>Las Noticias</i> ¹¹	*		
<i>Diario de Barcelona</i> ¹²	*	*	*
<i>La Ultima Hora</i> ¹³	*	*	*
<i>Crónica de Cataluña</i> ¹⁴	*	*	*
<i>El Progreso</i> ¹⁶		*	*
<i>Correspondencia de Cataluña</i> ¹⁷		*	*
<i>El Protector del Pueblo</i> ¹⁸			*
<i>El Diario</i> ²⁰			*
<i>El Gobierno</i> ²¹		*	*
<i>El Diario Liberal</i> ²²			*
<i>La Renaixensa</i> ²⁹			*
<i>La Vanguardia</i> ³⁰			*
<i>El Constitucional</i> ³¹			*
<i>El Mercantil Catalán</i> ³²			*
total	17	18	18

No considerem títols alternatius ni diaris que només van publicar un sol n.

Taula n. 6
Divisió lingüística dels diaris publicats a Barcelona (1879-1881)

	1879	1880	1881
cat.	1	1	2
cast.	16	17	16
total	17	18	18

Premsa en català

En aquest cens només indiquem dades vistes, per aquesta raó el total de números publicats és tan escàs ja que l'única obra que els indica té diversos errors, com hem comprovat profusament en els títols que hem estudiat amb una certa cura -*Diari Català*, *La Renaixensa*, *Cuca Fera* i *Pàtria Catalana*-; en els quatre, TORRENT i TESIS, seguint GIVANEL, s'erren a vegades d'un sol número, de vegades de pocs: de *Cuca Fera* diuen que en publicà 17 i va publicar-ne realment 18; *La Pàtria Catalana* diuen 27 i va publicar-ne 33 fins a quantitats més altes en el cas dels diaris com ara el mateix *Diari Català*. Pel que fa a l'ortografia només normalitzem els accents -*Allò* en lloc d'*Alló*, *La Pàtria Catalana*, etc.- i respectem els títols segons la grafia de l'època. Finalment, no anotem les dades exhaustives de cada títol en no ser aquest l'objectiu del treball, pretenem només mostrar una panoràmica de la situació periodística els anys 1879-1881 per situar i entendre el *Diari Català*.

<i>L'As d'Oros</i> ¹	1880 11 n. S pol.
<i>L'Avi</i> ²	1878-1880 S pop.
<i>L'Apagallums</i> ³	?-1880 A alm.
<i>Almanach de Lo Nunci per...</i> ⁴	1879-1888 A alm.
<i>Almanach dels Troneras</i> ⁵	1880 A alm.
<i>Almanach de La Esquella</i> ⁶	1874-1925 A alm.
<i>Almanach de La Campana</i> ⁷	1874-1926 A alm.
<i>L'Art del Pagés</i> ⁸	1877-1920 Q agr.
<i>Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana</i> ⁹	1881-1882 A exc.
<i>L'Avens</i> ¹⁰	1881-1893 M cult.
<i>Lo Burinot</i> ¹¹	1879-1882 S hum.
<i>But. de l'Associació d'Excursions Catalana</i> ¹²	1878-1890 M exc.
<i>La Cotorra</i> ¹³	1879 6 n. S hum.
<i>La Campana de Gràcia</i> ¹⁴	1870-1934 S hum.
<i>La Campana de la Unió</i> ¹⁵	1878-1880 S hum.
<i>La Campana</i> ¹⁶	1880 16 n. S hum.
<i>El Clown</i> ¹⁷	1879 1 n. s/d s/d
<i>Calendari Català...</i> ¹⁸	1865-1882 A cult.
<i>Calendari del Pagés</i> ¹⁹	1856----> A agr.
<i>Calendari dels pagesos per l'any...</i> ²⁰	1861----> A agr.
<i>Lo dir de la gent</i> ²¹	1881 s/d s/d
<i>L'Excursionista</i> ²²	1878-90 146n.M exc.

<i>L'Esquella de la Torratxa</i> ²³	1879-1938	S	hum.
<i>L'Embustero</i> ²⁴	s/d	s/d	s/d
<i>L'Escut de Catalunya</i> ²⁵	1879-1880	S	cult.
<i>La Festa Major de Barcelona</i> ²⁶	1879	1 n.?	s/d s/d
<i>Lo Gay Saber</i> ²⁷	1868-1882	Q	cult.
<i>Galeria d'Esquixos Literaris</i> ²⁸	1881	biM	lit.
<i>La Il·lustració Catalana</i> ²⁹	1880-1894	325 n.	d cult.
<i>Lucifer</i> ³⁰	1879	s/d	hum.
<i>Lo Llengut</i> ³¹	1881	13 n.	Q lit.
<i>Lletras</i> ³²	1880	1 n. ?	s/d lit.
<i>Lo Llonguet</i> ³³	1879	A	alm.
<i>Modas y Labors</i> ³⁴	1880	supl.	Q modes
<i>La Marsellesa</i> ³⁵	1879-1880	S	hum.
<i>Lo Nunci</i> ³⁶	1877-1883	S	hum.
<i>Lo Niu Guerrer</i> ³⁷	1879	1 n.	s/d s/d
<i>Lo Pandero</i> ³⁸	1879	S	hum.
<i>La Pescatera</i> ³⁹		1881	23 n. S
hum. <i>Lo Pecat</i> ⁴⁰		1880	1 n.
s/d s/d			
<i>Lo Pregó</i> ⁴¹	1880	1 n.	S public.
<i>La Quinzena del Pagés</i> ⁴²	1878-1883	Q	agr.
<i>Lo Quinzena de Sant Isidre</i> ⁴³	1879	s/d	s/d
<i>La Renaixensa</i> ⁴⁴	1871-1903	Q	cult.
<i>Lo Renaixement</i> ⁴⁵	1879	5 n.	Q cult.
<i>La Roja</i> ⁴⁶	1881	6 n.	S cult.
<i>Lo Safreig</i> ⁴⁷	1880	1 n.?	s/d s/d
<i>Lo Romanço de Barcelona</i> ⁴⁸	1880	12 n.	S hum.
<i>Lo Senyó Mariano</i> ⁴⁹	1881	1 n.	Q hum.
<i>Senyor Rosquillas</i> ⁵⁰	1881	S	hum.
<i>Lo Sach de Gemechs</i> ⁵¹	1881	3 n.	S hum.
<i>La Sardana</i> ⁵²	1881-1882	S	pol.
<i>Lo Senyor Canons</i> ⁵³	1881	3 n.	S hum.
<i>La Tramuntana</i> ⁵⁴	1881-1903	717 n.	S pol.
<i>La Teula/</i>	1880	S	hum.
<i>La Teula Barcelonina</i> ⁵⁵	1880-1881	S	pol.
<i>Toni-Grice</i> ⁵⁶	1879	1 n.	esp.
<i>La Tómbola</i> ⁵⁷	1879	1 n.	misc.
<i>Lo Velografo</i> ⁵⁸	1881	1 n.	cult.

1. GIVANEL, I, 152; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 278; CADENA, Josep M.: *Periodismo humorístico barcelonés en el siglo XIX*, a Premio Nacional de periodismo Juan Mañé y Flaquer, Torredembarra, Ajuntament, 1972, p. 31-132; ref. p. 70; n. 1 (31-VII-1880), n. 11 (17-X-1880), a continuació serà *La Teula*, n. 1 (23-X-1880) a n. 8 (10-XII-1880) en la seva primera èp. i del n. 1 (24-XII-1880) fins al final (21-I-1881) en la segona. BA (col. comp.), AHCB, (col. inc.).
2. GIVANEL, I, 136; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 274; DC, 100 (5-X-1879); CADENA, 70; *La Sardana*, 16 (14-IV-1882); *La Llumanera de Nova York*, 53 i 54 del setembre i octubre de 1879; del n. 1, (29-IX-1878) al n. 34, (14-IX-1879) i GIVANEL, I, 146 del n. 35 (14-XII-1879) al n. 39, (18-I-1880) en la seva segona època; AHCB.
3. GIVANEL, I, 156; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 79; CADENA, 70; TORRENT, Joan: «Almanagues barceloneses ochocentistas», *Destino*, 1011 (22-XII-1956). AHCB, (col. comp.).
4. GIVANEL, I, 138; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 276 i 294; DC, 283 (7-III-1880) BA, AHCB.
5. TORRENT i TASIS, *Història*, I, 294; CADENA, 70; AHCB, (col. comp.).
6. GIVANEL, I, 194; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 266.
7. GIVANEL, I, 112; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 240-241; DC, 496 (22-XII-1880); BA: 1874 a 1885 i AHCB: 1874-1925.
8. GIVANEL, I, 125-126; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 314; *La Renaixensa*, setembre 1879; *La Llumanera de Nova York*, 31 (novembre 1877); DC, 331, 500 i 548 (25-IV, 26-XII-1880 i 13-II-1881); AHCB, (1877-1920).
9. TORRENT i TASIS, *Història*, I, 309; AHCB, col. comp.
10. GIVANEL, I, 165-166; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 199-202; *Materials*, 19; FONT, Melcior: «Els primers temps de l'Avenç», *Revista de Catalunya*, 23 (maig 1926); MASSÓ i TORRENTS, Jaume: *Cinquanta anys de vida literària*, Barcelona, 1934, p. 10-11; AHCB, i BA col. comp. del n. 1 (3-VII-1881) al n. 10 (4-XII-1881) en impressió velografiada. El 1882, imprès a La Academia té nova numeració, del n. 1, gener de 1882, al n. 33 el desembre de 1884, V. també CAPDEVILA, Maria i ILLA, Maria Carme: *Índexs de la revista L'Avenç*, Barcelona, Barcino, 1990.
11. GIVANEL, I, 140-141; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 276; CADENA, 70; *La Campana de Gràcia*, 517 (12-VI-1879); AHCB.
12. GIVANEL, I, 131-132; TORRENT i TASIS, *Història*, I, 306-307; *La Llumanera de Nova York*, 45 i 68 gener 1879 i desembre 1880; AHCB, col. comp. BUG (1878-1887). Del n. 1 (20-XI-1878) al final el desembre de 1890.
13. GIVANEL, I, 126 esmenta l'autorització de 1877 i GIVANEL, I, 277 indica dates d'aparició del n. 1 al n. 5 del 4-IX al 2-XI-1879; DC, 100 (5-IX-1879); *La Llumanera de Nova York*, 54, octubre de 1879; AHCB.

14. GIVANEL, I, 100-101 i 119-120; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 232-241; També els n. ext. 1.000 (21-VII-18881) i 2.000 (7-IX-1907); *La Lluanera de Nova York*, 46 i 68 (febrer 1879 i desembre 1880); BA i AHCB.
15. GIVANEL, I, 134-135 i 148-149; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 251-252; CADENA, 70; la primera èp. té 13 n. (5-IX a 8-VII-1880), la segona va del n. 14 al 30 (18-III al 8-VII-1880) i després d'una suspensió segueix del n. 31 al 37 (25-IX al 9-XI-1880); *Diari Català* critica la igualtat de capçaleres amb *La Campana de Gràcia*, DC, 301 (25-III-1880); també a DC, 391 (24-VI-1880); AHCB, (col. inc.).
16. GIVANEL, I, 150-152; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 252-253; Substitueix a *La Campana de la Unió* condemnada a 25 setmanes de suspensió. Del n. 1 al n. 8 (15-VII a 31-VIII-1880), arran del n. 8 la publicació és condemnada a 30 setmanes de suspensió.
17. No vista. GIVANEL, I, 142; *L'Escut de Catalunya*, 5-VII-1879; DC, 53 (25-VI-1879) n'esmenten la proximitat en l'aparició.
18. GIVANEL, I, 83-84; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 92-94.
19. GIVANEL, I, 77-78; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 74; LC, 4 (19-X-1880); AHCB.
20. GIVANEL, I, 81-83; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 74-75; AHCB.
21. No vista. GIVANEL, I, 163; *Materials*, 16; Només l'esmenta *La Renaixensa*, 2 (febrer 1881) que n'anuncia la sortida.
22. GIVANEL, I, 131; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 307-308; *La Lluanera*, 46 i 68 (febrer 1879 i desembre 1880); n. 1 a n. 146 (30-IX-1878 a 31-XII-1890). AHCB i BUG.
23. GIVANEL, I, 108-110, 118-119, 124 i 138-140; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 258-268; CADENA, 70; BA.
24. s/d. Segurament és la del 1866; GIVANEL, I, 87-88. Pensem que el període 1879-1880 no va existir.
25. GIVANEL, I, 140; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 190-191; *La Lluanera de Nova York*, 50 (juny 1879); DC, 70 (13-VII-1879); del n. 1 (5-IV-1879) al n. 40 (març 1880).
26. No vista; GIVANEL, I, 145.
27. GIVANEL, I, 93-94; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 95-98; TARIN IGLESIAS, José: «Lo Gay Saber, vehículo de nuestro renacimiento,» *El Correo Catalán*, 15-III-1955; RIBÉ, Maria Carme: *Index de Lo Gay Saber* (Barcelona, 1868-1869, 1878-1883), Barcelona, Barcino, 1988; Després de la primera època, I-III-1868 a 10-XII-1869, té una segona que va de l'1-I-1878 al 20-V-1883. Quinzenal i a partir del n. 31 setmanal. BA.
28. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 256; CADENA, 70.
29. GIVANEL, I, 149-150; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 192-198; DC, 509, 518 i 528 (4, 13 i 23-I-1881); TORRENT, Joan: «La Il·lustració Catalana», *Destino*, (10-IX-1960); BERTRAN i PIJOAN, Lluís: «El mig segle d'Il·lustració Catalana», *La Paraula Cristiana*, 63 (març 1930); del n. 1 (10-VII-188) al n. 325 (31-III-1894), primer desenal i posteriorment setmanal; AHCB, col.

comp. i BA del n. 1 al n. 319.

30. GIVANEL, I, 140; CADENA, 70. No vista. Només autorització.

31. GIVANEL, I, 159-161; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 279; CADENA, 70; *Materials*, 14-15; del n. 1 al n. 13 (16-I a 8-IX-1881). AHCB, (col. inc.).

32. GIVANEL, I, 154; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 278-279; CADENA, 70; DC, 449 (20-IX-1880) 1 n. (19-IX-1880); AHCB, (col. inc.).

33. GIVANEL, I, 138; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 79; CADENA, 70; AHCB.

34. Suplement del DC, veure el capítol VI.

35. GIVANEL, I, 146-147; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 251; CADENA, 70; DC, 483 (9-XII-1880); del n. 1 (24-XII-1879) al n. 34 (19-XII-1880); AHCB.

36. 1a. èp.: GIVANEL, I, 127-128; 2a. èp.: GIVANEL, I, 133-134; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 275-276; CADENA, 70; DC, 490 (16-XII-1880); del n. 1 (21-X-1877) al n. 300 (9-VI-1883); AHCB i BUG.

37. No vista. El DC, 18 (21-V-1879) n'anuncia l'aparició; GIVANEL, I, 180 només indica la revista del mateix títol que va existir el 1884.

38. GIVANEL, I, 143; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 276-277; CADENA, 70; *L'Escut de Catalunya*, 26-VII-1879 informa de la desaparició; DC, 32 (4-VI-1879). Apareix només dos mesos. n. 1 (3-VI-1879); AHCB.

39. GIVANEL, I, 161; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 279; CADENA, 70; *Materials*, 15; n. 1 (gener de 1881), n. 23 (agost 1881); AHCB; col. inc.

40. S'anuncia la propera aparició a LVC, 14 (12-VIII-1880).

41. GIVANEL, I, 148; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 321; n. 1 (gener 1880).

42. GIVANEL, I, 132; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 315-316; n. 1 (15-I-1878), n. final (15-IX-1883); AHCB i BUG.

43. *La Campana de Gràcia*, 497 (2-II-1879).

44. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 106-107 i 123-127; *Materials*, 13; DC, 479 (5-XII-1880); AHCB.

45. GIVANEL, I, 137; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 127; n. 1 (31-I-1879), n. 5 (15-III-1879); El 1878 apareix un n. únic amb el mateix títol; en ambdós casos es tracta de substitucions arran de suspensions de *La Renaixensa*. (V. la bibliografia del diari en la nota 29 dels diaris de Barcelona el 1881; AHCB.

46. GIVANEL, I, 159; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 256-257; *Materials*, 14; DC, 506, 521, 535 i 548 (1, 16 i 30-I, 13-II-1881); n. 1 (8-I-1881), n. 6 (12-II-1881); AHCB.

47. GIVANEL, I, 153-154; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 278; CADENA, 70; DC, 447 (18-IX-1880); n. 1 (setembre 1880), n. 12 (novembre 1880); AHCB, (col. inc.).

48. *La Publicidad* (20-XI-1880) anuncia l'aparició però LC, 37 (21-XI-1880) ho dubta. GIVANEL, I, 153-154 no només en dóna dades sinó que, a més, reproduïx en facsimil una portada.

49. No vista, citada en la seva autorització i en dades dels dos impressors que tingué per GIVANEL, I, 166; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 280; CADENA, 70; *Materials*, 21.

50. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 279; CADENA, 71; el n. 30 era suplement de *La Pescatera*; AHCB, (col. inc.).

51. GIVANEL, I, 165; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 280; CADENA, 70; *Materials*, 18; Només aparegueren 3 n.; n. 1 (1-V-1881); AHCB, (col. inc.).
52. GIVANEL, I, 166-167; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 280-281; CADENA, 70; *Materials*, 21-22; n. 1 (16-XII-1881), n. 19 (4-V-1882); BA i AHCB.
53. GIVANEL, I, 163; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 279; CADENA, 70; *Materials*, 17; DC, 575 i 583 (12 i 20-III-1881); n. 1 (11-III-1881), n. 3 (25-III-1881); AHCB.
54. GIVANEL, I, 162-163; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 253-254; CADENA, 71; *Materials*, 16; DC, 337 (1-V-1880); OLIVE SERRET, Enric: «El catalanisme popular de *La Tramuntana*», *La Vanguardia*, (8-X-1984); Id: «El nacionalisme de Josep Lluas i *La Tramuntana*, periòdic vermell», *L'Avens*, 94 (juny 1985); n. 1 (16-II-1881), n. 717 (12-VI-1895); AHCB, (col. inc.).
55. GIVANEL, I, 156; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 253; Les publicacions de Josep Lluas foren: *La Teula*, *La Teula Barcelonina*, *La Tramuntana* i *La Sardana*, que aparegueren a mesura que era suspès el títol que tenia en curs; n. 1 (24-XII-1880), n. 5 (21-I-1881); AHCB.
56. GIVANEL, I, 144; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 301-302; CADENA, 70; n. únic 16-IX-1879; És el programa d'un festival de pallassos o clowns; per tant no caldria considerar-la publicació periòdica ni per la periodicitat -apareix un sol cop- ni pel contingut, però el fet de dur el subtítol de periòdic depenent... ha estat motiu que els hemerògrafs la recopilassin; nosaltres també ho fem però amb reserves. AHCB.
57. GIVANEL, I, 148; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 332; DC, 189 i 205 (3 i 19-XII-1879); *L'Escut de Catalunya*, (27-XII-1879); n. únic; AHCB.
58. GIVANEL, I, 159; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 199; *Materials*, 13; 1 n. 3-I-1881; AHCB.
59. GIVANEL, I, 145; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 277; CADENA, 70; l'evolució de la capçalera és la següent: del n. 1 al 13 té el nom de *L'Avi* (29-XI-1878 a 14-XI-1879); també del n. 1 al 13 *Lo Vell* (20-IX-1879 a 6-XII-1879) i amb *L'Avi* (2a. èp.) del n. 35 al 39 (14-XII-1879 a 18-I-1880); AHCB.
60. GIVANEL, I, 156; TORRENT i TESIS, *Història*, I, 253; CADENA, 70; del n. 1 al n. 8 (23-X a 10-XII-1880); posteriorment serà *La Teula Barcelonina* del n. 1 al 5 (24-XII-1880 a 21-I-1881).

Prensa en castellà

<i>La Aura Catalana</i> ¹	1880?	s/d s/d
<i>Asociación de Propietarios de Fincas</i> ²	1876-1883	s/d esp.
<i>La Academia</i> ³	1877-1879	S cult.
<i>El Acta</i> ⁴	1879?	s/d pol.
<i>Alm. de los Amigos del Papa</i> ⁵	1872-1928	A alm. rel.
<i>Alm. de El Loro para...</i> ⁶	1881-1882	A alm. hum.
<i>Alm. Perpetuo del pescador</i> ⁷	1880?	A alm.
<i>Alm. El Topógrafo para el año 1881</i> ⁸	1880	A alm.
<i>Alm. de los maridos</i> ⁹	1878-1881	A hum.
<i>Alm. del Diario de Barcelona</i> ¹⁰	1855-1920	A misc.
<i>El Amigo</i> ¹¹	1879?	s/d s/d
<i>El Amigo de las almas del purgatorio</i> ¹²	1868-1930	M rel.
<i>Anales de Nuestra Sra. del Sagrado Corazón</i> ¹³	1871?	M rel.
<i>Anales de Nuestra Sra. de Lourdes</i> ¹⁴	1879-1880	M rel.
<i>La Antorcha</i> ¹⁵	s/d	s/d s/d
<i>Ateneo Mercantil</i> ¹⁶	1879	s/d s/d
<i>Archivos de Medicina Homeopática</i> ¹⁷	1878-1880	s/d mèd.
<i>El Arte</i> ¹⁸	1881	S s/d
<i>El Arte Musical</i> ¹⁹	1880	s/d musical
<i>El Avisador de Barcelona</i> ²⁰	1877?	s/d s/d
<i>El Azote</i> ²¹	1880	s/d s/d
<i>Bol. de la Unión Fabril y Mercantil de Barcelona</i> ²²	1879-1880	s/d eco.
<i>Bol. de la Academia de Historia</i> ²³	1881	s/d cult.
<i>Bol. de Beneficiencia</i> ²⁴	1880	s/d s/d
<i>Bol. de la Integridad</i> ²⁵	1881	M s/d
<i>Bol. de la Sociedad Tipográfica</i> ²⁶	1880-1882	s/d ass.
<i>Bol. Of. Ecl. del Ob. de Barcelona</i> ²⁷	1857----->	Q rel.
<i>Bol. de la As. de Aficionados a la caza y pesca de Cat.</i> ²⁸	1878-1882	s/d ass.
<i>Bol. de la Juventud Católica</i> ²⁹	1878-1881	M rel.
<i>Bol. de la As. de Ingenieros Industriales</i> ³⁰	1878-1936	M ass.
<i>Bol. Farmacéutico</i> ³¹	1873-1903	M ass.

<i>Bol. de Anuncios</i> ³²	1864-1888	s/d	s/d
<i>Bol. de la Sociedad Económica</i> ³³	1853-1884	s/d	ass.
<i>Bol. del Colegio de Farmaceuticos</i> ³⁴	1877-1879	s/d	ass.
<i>Bol. del Ateneo Barcelonés</i> ³⁵	1879-1883	I	cult.
<i>La Bomba</i> ³⁶	2a. èp. 1875-1881	S	hum.
<i>La Bordadora</i> ³⁷	1879-1880?		s/d
modes			
<i>La Broma</i> ³⁸	1881-1887	S	hum.
<i>Calendario arreglado al santoral</i> ³⁹	1806-1936	A	alm. rel.
<i>Cal. para el Principado de Cataluña</i> ⁴⁰	1858-1881	A	alm.
<i>Cal. Josefino</i> ⁴¹	1879-1936	A	alm.
<i>Cal. Fray Ramon Ermitaño</i> ⁴²	1876---->	A	alm.
<i>Calendario...</i> ⁴³	1880-1896	A	alm.
<i>El Calzado de los niños</i> ⁴⁴	1881	S	tèc.
<i>La Caridad</i> [But. de la Junta de la Casa de Caritat] ⁴⁵	1879-1880	s/d	esp.
<i>El Clamor del Magisterio</i> ⁴⁶	1866-1918	S	esp.
<i>La Clientela</i> ⁴⁷	1881	M	s/d
<i>El Coliseo</i> ⁴⁸	1881	M	s/d
<i>El Coliseo Barcelonés</i> ⁴⁹	1879	s/d	s/d
<i>La Colmena</i> ⁵⁰	1877	s/d	s/d
<i>El Comercio Español</i> ⁵¹	1879	s/d	s/d
<i>El Compas</i> ⁵²	1879		s/d recreativa
<i>La Confianza</i> ⁵³	1879		s/d tèc.
<i>Congregación de la Inmaculada Virgen...</i> ⁵⁴	1879	s/d	rel.
<i>El Consulado Español</i> ⁵⁵	1878	s/d	s/d
<i>El Consultor Financiero</i> ⁵⁶	1881-1888	S	eco.
<i>El Consultor Comercial</i> ⁵⁷	1881	s/d	eco.
<i>El Consultor Doméstico</i> ⁵⁸	1881	s/d	s/d
<i>El Correo de los Teatros</i> ⁵⁹	1875?	s/d	cult.
<i>El Correo Tipográfico</i> ⁶⁰	1877-1909	M	ass.
<i>La Correspondencia Ibérica</i> ⁶¹	1880	s/d	s/d
<i>El Corsario</i> ⁶²	1880-1881	Q	s/d
<i>El Criterio Católico</i> ⁶³	1880	s/d	rel.
<i>La Crítica</i> ⁶⁴	1877-1916	S	s/d
<i>Crónica Científica</i> ⁶⁵	1878-1892	s/d	esp. cult.
<i>Crónica de la Indústria</i> ⁶⁶	1879		s/d eco.

<i>La Democracia</i> ⁶⁷	1879	s/d s/d
<i>Dietario</i> ⁶⁸	1880-1895	A s/d
<i>La Discusión</i> ⁶⁹	1879	s/d s/d
<i>Eco de Barcino</i> ⁷⁰	1872-1883	s/d musical
<i>El Eco de la Producción</i> ⁷¹	1880-1888	M eco.
<i>Eco de la enseñanza laica</i> ⁷²	1881-1882	s/d ens. cult.
<i>Eco de Euterpe</i> ⁷³	1859-1955	s/d musical
<i>Ecos de París-Múrcia</i> ⁷⁴	1879	nº únic misc.
<i>Ecos del amor a la Immaculada Virgen y los Santos Angeles</i> ⁷⁵	1867-1886	Q rel.
<i>El Eco del Heraldo</i> ⁷⁶	1881?	s/d s/d
<i>El Eco de la Prensa Estrangera</i> ^{76a}	1879?	S s/d
<i>El Eco de la Verdad</i> ⁷⁷	s/d	s/d s/d
<i>El Ensanche Ilustrado</i> ⁷⁸	1878?	s/d s/d
<i>La Estrella de Gracia</i> ⁷⁹	1878?	s/d s/d
<i>El Esclavo Moderno</i> ⁸⁰	1881-1895	s/d pol.
<i>El Expositor</i> ⁸¹	1878-1879	s/d s/d
<i>La Família Cristiana</i> ⁸²	1876-1877?	S rel.
<i>El Figaro</i> ⁸³	1880	s/d hum.
<i>El Fomento de la Construcción</i> ⁸⁴	1876-1878?	s/d tèc.
<i>Fomento de la Producción Nacional</i> ⁸⁵	1869-1879	S ass.
<i>Fray Gerundio</i> ⁸⁶	1879	s/d hum.
<i>La Gaceta Universal</i> ⁸⁷	1862-1892	S s/d
<i>La Gaceta Agrícola</i> ⁸⁸	1876-1894	S s/d
<i>Gaceta Médica Catalana</i> ⁸⁹	1881-1921	Q mèd.
<i>Gaceta Médica de Cataluña</i> ⁹⁰	1878-1908	Q mèd.
<i>La Gaceta de la Indústria e Invenciones</i> ⁹¹	1881-1883	S tèc.
<i>El Gallo</i> ⁹²	1881	s/d hum.
<i>Granizada</i> ⁹³	1880	M s/d
<i>Gratis</i> ⁹⁴	1880	I s/d
<i>El Grito del Pueblo</i> ⁹⁵	1881-1885	s/d s/d
<i>Guia consultiva</i> ⁹⁶	1872-1909	A s/d
<i>Guia Forense... Audiencia de Barcelona</i> ⁹⁷	1872-1903	A s/d
<i>La Guirnalda y la Bordadora</i> ⁹⁸	1867-1911	M s/d
<i>La Higiene para todos</i> ⁹⁹	1881	S mèd.
<i>La Iberia</i> ¹⁰⁰	1879	s/d s/d

<i>La Ilustración</i> ¹⁰¹	1880-1891	S	misc.
<i>La Ilustración Universal</i> ¹⁰²	1879-1880	s/d	s/d
<i>La Independencia</i> ¹⁰³	1881	s/d	s/d
<i>La Independencia Médica</i> ¹⁰⁴	1865-1877	I	mèd.
<i>El Indicador</i> ¹⁰⁵	1880	s/d	s/d
<i>La Instructor</i> ¹⁰⁶	1879	s/d	s/d
<i>El Juicio Crítico de la Crítica</i> ¹⁰⁷	1881	biS	s/d
<i>El Látigo</i> ¹⁰⁸	1879	s/d	hum.
<i>La Libertad</i> ¹⁰⁹	1881	S	s/d
<i>Lista de Abogados del Colegio</i> ¹¹⁰	1833-1962	A	ass.
<i>Lista de Procuradores del Colegio</i> ¹¹¹	1851-1925	A	ass.
<i>El Loro</i> ¹¹²	1879-1884	S	hum.
<i>La Luz del Porvenir</i> ¹¹³	1878-1936	M	rel.
<i>El Magisterio Español</i> ¹¹⁴	1879	s/d	ens.
<i>El Mallete</i> ¹¹⁵	1881-1883	s/d	masoneria
<i>El Manifiesto</i> ¹¹⁶	1879	s/d	s/d
<i>El Mensajero de la Moda</i> ¹¹⁷	1879	s/d	moda
<i>El Mensajero del Sagrado Corazón</i> ¹¹⁸	1866-1882	M	rel.
<i>Las Misiones Católicas</i> ¹¹⁹	1880	Q	rel.
<i>La Moda Española Ilustrada</i> ¹²⁰	1877-1880?	s/d	s/d
<i>El Monitor Comercial</i> ¹²¹	1881	Q	s/d
<i>El Monitor de la primera enseñanza</i> ¹²²	1859-1928	Q	ens.
<i>El Monitor de la Salud</i> ¹²³	1880-1881?	Q	mèd.
<i>La Mosca</i> ¹²⁴	1881-1884	S	hum.
<i>El Mosquito</i> ¹²⁵	1877-1881	S	hum.
<i>El Mundo Ilustrado</i> ¹²⁶	1879-1880	S	hum.
<i>El Municipio</i> ¹²⁷	1881	I	adm.
<i>El Municipio Libre</i> ¹²⁸	1879-1881	s/d	socialista
<i>La Notaría</i> ¹²⁹	1858-1948	S	ass.
<i>Los Negocios</i> ¹³⁰	1880-1928	M	eco.
<i>El Obrero</i> ¹³¹	1880-1881	S	socialista
<i>Paladion</i> ¹³²	1880-1881	s/d	cient.
<i>Los Parias</i> ¹³³	1881-1885	s/d	anarquista
<i>El Parthenon</i> ¹³⁴	1879-1880	Q	cult.
<i>La Paz y la Tregua. Periód. de los somatenes de Cataluña</i> ¹³⁵	1877-1935	M	s/d
<i>Pepe-Hillo</i> ¹³⁶	1874-1879	S	s/d

<i>El Pobre</i> ¹³⁷	1881	S	hum.
<i>La Porra</i> ¹³⁸	1881	S	hum.
<i>El Porvenir de la Indústria</i> ¹³⁹	1875-1898	S	eco.
<i>El Plumero</i> ¹⁴⁰	1881	S	s/d
<i>El Propagador de la Devoción de San José</i> ¹⁴¹	1866-1882	M	rel.
<i>El Propagandista</i> ¹⁴²	1881	S	s/d
<i>La Propiedad</i> ¹⁴³	1881-1882	S	s/d
<i>El Proteccionista</i> ¹⁴⁴	1881	S	s/d
<i>Quién es Dios?</i> ¹⁴⁵	1881	S	rel.
<i>La Raza Española</i> ¹⁴⁶	1879	s/d	s/d
<i>Raza Latina</i> ¹⁴⁷	1880	biS	cult.
<i>La Reforma</i> ¹⁴⁸	1881	M	ass.
<i>Reforma del Notariado</i> ¹⁴⁹	1878-1880	Q	ass.
<i>El Restaurador Farmaceutico</i> ¹⁵⁰	1844-1936	Q	ass.
<i>La Revista</i> ¹⁵¹	1879-1881	I	espec
<i>Revista Administrativa</i> ¹⁵²	1881	s/d	esp.
<i>Revista Carmelitana</i> ¹⁵³	1876-1892	M	rel.
<i>Revista Católica de Barcelona</i> ¹⁵⁴	1881	M	rel.
<i>Revista del Centro Agronómico Catalán</i> ¹⁵⁵	1879-1884	M	agr.
<i>Revista de las Ciencias Históricas</i> ¹⁵⁶	1880-1887	s/d	cult.
<i>Revista de Ciencias Médicas</i> ¹⁵⁷	1875-1902	M	mèd.
<i>Revista Científico Militar</i> ¹⁵⁸	2a. èp. 1875-1902	Q	mil.
<i>Revista Comercial de la Plaza de Barcelona</i> ¹⁵⁹	1876-1879	I	s/d
<i>Revista del Derecho y del Notariado</i> ¹⁶⁰	1879-1880?	s/d	ass.
<i>Revista de Estudios Psicológicos</i> ¹⁶¹	1869-1876	M	mèd.
<i>Revista Frenopática de Barcelona</i> ¹⁶²	1881-1912	M	mèd.
<i>Revista Geográfica y de Estadística</i> ¹⁶³	1878-1880	Q	cult.
<i>Revista de Hacienda</i> ¹⁶⁴	1879	s/d	s/d
<i>Revista de las Hijas de María</i> ¹⁶⁵	1880-1929	M	rel.
<i>La Revista Hortícola</i> ¹⁶⁶	1879	s/d	s/d
<i>Revista del Instituto Agrícola Catalán</i> ¹⁶⁷	1852-1936	M	agr.

<i>Revista de los Juzgados Municipales</i> ¹⁶⁸	1879	s/d	adm.
<i>La Revista Marítima</i> ¹⁶⁹	1879-1880	s/d	esp.
<i>Revista Mercantil</i> ¹⁷⁰	1876-1910	I	eco.
<i>La Revista Popular</i> ¹⁷¹	1871-1928	S	s/d
<i>Revista Social</i> ¹⁷²	1872-1881	s/d	s/d
<i>Revista Tecnológica-Industrial</i> ¹⁷³	1878-1936	M	cient.
<i>Revista Zoofilia Barcelonesa</i> ¹⁷⁴	2a. èp. 1879-1880	s/d	cient.
<i>Romea</i> ¹⁷⁵	1874-1886	I	s/d
<i>El Rosario</i> ¹⁷⁶	1871-1888	M	rel.
<i>Sancho Panza</i> ¹⁷⁷	1880	S	hum.
<i>Santa Teresa de Jesús</i> ¹⁷⁸	1872-1911	M	rel.
<i>Los Santos Angeles</i> ¹⁷⁹	1873-1880	M	rel.
<i>Semanario Familiar Pintoresco</i> ¹⁸⁰	1879-1881	S	misc.
<i>El Sentido Católico de las Ciencias Médicas</i> ¹⁸¹	1879-1888	S	s/d
<i>La Sopa Boba</i> ¹⁸²	1881	S	hum.
<i>El Tribuno</i> ¹⁸³	1879	s/d	s/d
<i>La Tarántula</i> ¹⁸⁴	1879	s/d	hum.
<i>La Tempestad</i> ¹⁸⁵	1879	s/d	hum.
<i>El Tupé</i> ¹⁸⁶	1881-1882	S	hum.
<i>La Unión</i> ¹⁸⁷	1879-1883	S	s/d
<i>La Unión de los Contribuyentes</i> ¹⁸⁸	1881-1898	S	s/d
<i>La Unión del Magisterio</i> ¹⁸⁹	1880	s/d	s/d
<i>La Verdad</i> ¹⁹⁰	1881	S	s/d
<i>El Viajero Ilustrado</i> ¹⁹¹	1818-1881	Q	viatges
<i>La Viña</i> ¹⁹²	1881	s/d	s/d
<i>La Vivora</i> ¹⁹³	1881	bi-S	hum.
<i>La Voz de las Afueras</i> ¹⁹⁴	1880	s/d	s/d
<i>La Voz de los Municipios</i> ¹⁹⁵	1880	S	adm.
<i>La Voz Pública</i> ¹⁹⁶	1880	s/d	s/d
<i>La Zapatería Moderna</i> ¹⁹⁷	1879-1881	Q	ass.
<i>La Zapatería Ilustrada</i> ¹⁹⁸	1880-1906	Q	ass.
<i>El Zookeryx</i> ¹⁹⁹	1876-1879	S	s/d

No considerem les publicacions que inclou una estadística de la *Gaceta de Madrid* en merèixer poca fiabilitat. Es possible que els set títols que relacionem tot seguit hagin desaparegut el 1879 (a), no haguessin aparegut,

només existís el permís (e) o bé que siguin simples programes teatrals (b, c):

a) <i>El Debate</i>	St. Martí de Provençals	5-III-1876
b) <i>Dia Festival</i>	Barcelona	11-VI-1879
c) <i>Gauro-Tauro</i>	Barcelona	s/d
d) <i>Guia Municipal</i>	Girona	I-1878
e) <i>Lo Pregoner</i>	Barcelona	2-VIII-1878
f) <i>Revista Franciscana</i>	Barcelona	4-I-1873
g) <i>El Trapero</i>	Barcelona	31-VII-1879

Gaceta de Madrid, 284 (16-X-1879).

1. AHCB, (col. inc.).
2. AHCB.
3. AHCB i BUG.
4. DC, 13 (16-V-1879); AHCB.
5. GIVANEL, I, 157; AHCB.
6. AHCB.
7. AHCB.
8. BA.
9. AHCB, (col. inc.).
10. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 113; AHCB.
11. s/d.
12. AHCB, (col. inc.).
13. AHCB, (col. inc.).
14. AHCB.
15. s/d.
16. s/d.
17. *La Razón de la sinrazón*, 25 (1-IV-1880); *La Llumenera de Nova York*, 33 (gener 1878).
18. *La Llumenera de Nova York*, 71 (març 1881); *Materials*, 14.
19. s/d.
20. *La Llumenera de Nova York*, 31 (novembre 1877).
21. CADENA, 70.
22. *La Llumenera de Nova York*, 68 (desembre 1880); DC, 172 (16-XI-1879).
23. s/d.
24. *La Razón de la sinrazón*, 25 (1-IV-1880).
25. *Materials*, 21.
26. DC, 258, 310 i 515 (11-II, 4-IV-1880 i 10-I-1881); AHCB.
27. AHCB.
28. *La Llumenera de Nova York*, 69 (gener 1881); LVC, 9 (7-VIII-1880); *La Lucha*, 1683 (19-III-1880); AHCB.
29. AHCB.

30. *But. de l'Ass. d'Excursions Cat.*, 8 (30-VI-1879); AHCB.
31. AHCB.
32. AHCB, (col. inc.).
33. AHCB, (col. inc.).
34. AHCB.
35. LVC, 24 (22-VIII-1880); *La Lucha*, 1671 (20-II-1880); AHCB, BA.
36. CADENA, 70; BA, BUG i AHCB.
37. DC, 402 (6-VII-1880); *La Lucha*, 1671 (20-II-1880); *La Lluanera de Nova York*, 52 (agost 1879).
38. AHCB.
39. AHCB.
40. AHCB.
41. AHCB.
42. AHCB, (col. inc.).
43. AHCB.
44. *Materials*, 18.
45. DC, 317 i 324 (11 i 18-IV-188); *But. de l'Ass. d'Excursions Cat.*, 8 (30-VI-1879).
46. *La Lluanera de Nova York*, 30 (octubre 1877); AHCB.
47. *Materials*, 18.
48. *La Lluanera de Nova York*, 52 (agost 1879); *Materials*, 16.
49. *La Lluanera de Nova York*, 52 (agost 1879).
50. *La Lluanera de Nova York*, 22 i 23 (febrer i març de 1877).
51. s/d.
52. *Diario Vallense*, 116 (6-V-1879); *La Lluanera de Nova York*, 53 (setembre 1879).
53. DC, 118 (23-IX-1879).
54. AHCB.
55. *La Lluanera de Nova York*, 43 (novembre 1878).
56. *Materials*, 20.
57. *La Tramuntana*, 39 (21-X-1881).
58. *Materials*, 21.
59. *La Lluanera de Nova York*, 11 (setembre 1879).
60. *La Lluanera de Nova York*, 32 i 42 (desembre 1877 i octubre 1878).
61. DC, 480 (6-XII-1880).
62. DC, 500 (26-XII-1880); *La Lluanera de Nova York*, 71 (març 1881), LVC, 4 (3-VIII-1880).
63. LC, 35 (19-XI-1880).
64. AHCB, (col. inc.).
65. *La Lluanera de Nova York*, 36 (abril 1878); AHCB.
66. s/d.
67. s/d.
68. AHCB.
69. s/d.
70. GIVANEL, I, 111; AHCB, (col. inc.).

71. *La Lluanera de Nova York*, 61 (maig 1881); AHCB.
72. *Materials*, 20; *La Tramuntana* 35(23-IX-1881); AHCB.
73. AHCB.
74. AHCB.
75. *Materials*, 16; AHCB, (col. inc.).
76. *La Lluanera de Nova York*, 69; (gener 1881).
- 76a. DC, 144 (19-X-1879) indica la seva reparició en una segona època en el número 33.
77. *El Parthenon*, s-n (s/d) p. 47.
78. *La Lluanera de Nova York*, 39 (juliol 1878).
79. *La Lluanera de Nova York*, 33 (gener 1878).
80. ESCOBAR de la SERNA, Luis: La prensa obrera en España durante el siglo XIX, *Estudios de Información*, 5 (I-II-1968), p. 55-88.
81. *La Razón de la sinrazón*, 25 (1-IV-1880); AHCB, (col. inc.).
82. *La Lluanera de Nova York*, 21 i 23 (gener i març de 1877); AHCB.
83. CADENA, 70.
84. *La Lluanera de Nova York*, 17, 23 i 34 (octubre 1876, març 1877 i febrer 1878).
85. *La Lluanera de Nova York*, 17 i 23 (octubre 1876 i març 1877).
86. CADENA, 70; AHCB.
87. *La Lluanera de Nova York*, 31 i 68 (novembre 1877 i desembre 1880).
88. BUG.
89. *Materials*, 14; DC, 521, 540 i 643 (16-I, 4-II i 20-V-1881).
90. BA, BUG i AHCB.
91. *Materials*, 13; *La Lluanera de Nova York*, 70 (febrer 1881); DC, 507, 521 i 579 (2 i 16-I i 16-III-1881), AHCB.
92. CADENA, 70; AHCB, (col. inc.).
93. AHCB.
94. AHCB, (col. inc.).
95. ESCOBAR, 82-83.
96. AHCB.
97. AHCB.
98. AHCB (col. inc.).
99. *Materials*, 16; DC, 579 i 643 (16-III i 20-V-1881).
100. s/d.
101. BA, BUG i AHCB.
102. s/d.
103. DC, 643 (20-V-1881).
104. DC, 594 (31-III-1881); AHCB.
105. DC, 295 (19-III-1880).
106. s/d.
107. *Materials*, 15.
108. CADENA, 70.
109. *Materials*, 17.
110. AHCB.

111. AHCB, (col. inc.).
112. CADENA, 70; DC 673 (11-VI-1881); AHCB.
113. *L'Ignorància*, 71 (23-X-1880); DC, 26 (29-V-1879); AHCB.
114. s/d.
115. BA.
116. DC, 142 (17-X-1879).
117. *El Parthenon*, s-n (s/d) p. 112.
118. AHCB.
119. AHCB.
120. *La Lluanera de Nova York*, 23, 43 i 68 (març 1877, novembre 1878 i desembre 1880).
121. *Materials*, 21.
122. DC, 188 (2-XII-1879); *El Nuevo Ateneo*, 50 (Toledo, 18-XII-1881).
123. DC, 352, 477, 526 i 643 (16-V i 3-XII-1880, 21-I i 20-V-1881).
124. CADENA, 70; *Materials*, 17-18; AHCB i BA.
125. *El Heraldo del Masnou*, 6 (5-X-1879).
126. AHCB.
127. DC, 527 (22-I-1881); *Materials*, 15; AHCB.
128. ESCOBAR, 82; AHCB.
129. AHCB.
130. DC, 492 (18-XII-1880).
131. *Materials*, 22.
132. DC, 477 i 518 (3-XII-1880 i 13-I-1881); AHCB, (col. inc.).
133. ESCOBAR, 82.
134. *La Lucha*, 1664 (4-II-1880); BUG i AHCB.
135. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 323; *La Lucha*, 1682 (17-III-1880).
136. AHCB, (col. inc.).
137. CADENA, 70; *Materials*, 19; AHCB, (col. inc.).
138. CADENA, 70; *Materials*, 19; AHCB.
139. LC, 20 (4-XI-1880); DC, 378, 387, 447, 485, 500, 521, 544 i 548 (11 i 20-VI, 18-XI, 11 i 26-XII-1880, 16-I i 3-II-1881).
140. CADENA, 70; *Materials*, 21.
141. AHCB.
142. *Materials*, 22.
143. *Materials*, 20; AHCB.
144. *Materials*, 17.
145. *Materials*, 14.
146. s/d.
147. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 332-331; GIVANEL, I, 153; DC, 447 (18-IX-1880).
148. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 317; *La Renaixensa*, (19-III-1881); *La Il·lustració Catalana*, (13-I-1881); *La Lluanera de Nova York*, 72 (abril 1881); DC, 554 (19-II-1881).
149. AHCB, (col. inc.).
150. BUG, AHCB.

151. *Materials*, 17.
152. DC, 530 (25-I-1881).
153. BA, AHCB.
154. *Materials*, 18.
155. DC, 330, 477 i 548 (24-IV, 3-XII-1880 i 13-II-1881); AHCB.
156. DC, 283, 315 i 337 (7-III, 9-IV i 1-V-1880); AHCB.
157. *La Razón de la sinrazón*, 25 (1-IV-1880); DC, 20-V-1881).
158. BA i AHCB (col. inc.).
159. AHCB, (col. inc.).
160. *Almanaque del Diario de Barcelona para 1880*, Barcelona, 1879; *Boletín del Ateneo Barcelonés*, (1879) p. 412.
161. AHCB.
162. *Materials*, 14; DC, 505, 509 i 636 (31-XII-1880, 4-I i 12-V-1881); AHCB, (col. inc.).
163. AHCB, (col. inc.).
164. s/d.
165. AHCB, (col. inc.).
166. *El Heraldo del Masnou*, 6 (5-X-1879).
167. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 101-102; BUG i AHCB.
168. s/d.
169. DC, 373 (6-VI-188); *La Lluanera de Nova York*, 54 (octubre 1879).
170. AHCB, (col. inc.).
171. AHCB.
172. DC, 206 (20-XII-1879); AHCB.
173. TORRENT i TESIS, *Història*, I, 317; LC, 22 (6-XI-1880); DC, 490 i 518 (22-XII-1880 i 13-I-1881).
174. DC, 247 (31-I-1880); *La Lluanera de Nova York*, 47 (març 1879).
175. AHCB, (col. inc.).
176. AHCB.
177. CADENA, 70; AHCB, (col. inc.).
178. AHCB (col. inc.).
179. *La Razón de la sinrazón*, 25 (1-IV-1880). AHCB, (col. inc.).
180. *La Lluanera de Nova York*, 52 (agost 1879); *La Lucha*, 1659 (23-I-1880); DC, 338, 479, 521, 535 i 548 (2-V i 5-XII-1880, 16 i 30-I i 13-II-1881).
181. AHCB.
182. CADENA, 71; *Materials*, 18; DC, 628 (4-V-1881); AHCB, (col. inc.).
183. s/d.
184. CADENA, 70.
185. CADENA, 70; DC, 179 (23-XI-1879).
186. *Materials*, 21; CADENA, 71; AHCB.
187. *Materials*, 15; DC, 502 (28-XII-1880); AHCB.
188. *Materials*, 22.
189. s/d.
190. *Materials*, 19.

191. *La Lucha*, 1659 (23-I-1880); DC, 249 i 420 (2-II i 23-VII-1880); *La Llumanera de Nova York*, 71 (març 1881).
192. DC, 382 (15-VI-1881).
193. CADENA, 71; *Materials*, 20.
194. *La Llumanera de Nova York*, 68 (desembre 1880).
195. DC, 317 (11-IV-1880).
196. DC, 480 (5-XII-1880).
197. *La Lucha*, 1526 (19-III-1879); DC, 530 (25-I-181).
198. AHCB, (col. inc.).
199. s/d.

Premsa catalana fora del Principat

La premsa feta en llengua catalana fora del Principat és molt escassa, només vuit publicacions com podem observar en la següent taula:

Taula n. 7
Premsa editada en llengua catalana fora del Principat
(1879-1881)

Títol	Ciutat	Vida	Period.	Temàtica
<i>L'Aureneta</i> (1)	Buenos Aires	1878-1880	S	cult.
<i>La Llumanera...</i> (2)	Nova York	1874-1881	M	misc.
<i>L'Ignorància</i> (3)	Palma	1879-1881	M	cult.
<i>El Doctor Cudol</i> (4)	València	1880	S	2 n. hum.
<i>Lo Rat Penat</i> (5)	id	1875-1884	A	alm.
<i>Eco de Catalunya</i> (6)	L'Habana	1881	S	cult.
<i>L'Atlàntida</i> (7)	id	1881	s/d	s/d
<i>Lo Missatger Cat.</i> (8)	id	1881	s/d	s/d

Total: 8 publicacions.

- GIVANEL, I, 17-18; TORRENT i TESIS, *Història*, II, 621-622; *La Il·lustració Catalana*, 5 (20-VII-1880). BA.
- GIVANEL, II, 254-255; TORRENT i TESIS, *Història*, II, 635-637; FORASTÉ, Manuel: «L'aventura periodística d'uns catalans a l'Amèrica del segle XIX», *El Món*, 305 (25-II-1888); TORRENT, Joan: «Un periódico catalán en los Estados Unidos», *Destino*, 976 (21-IV-1956); DC, 387 i 507 (20-VI-1880 i 2-I-1881). Existeix edició facsímil a cura de Lluís URPINELL (Barcelona, Edicions Anglo-Catalanes, 1987) amb pròlegs de Joaquim MOLAS i Joan MATABOSCH respectivament. BA.
- GIVANEL, II, 288-289; TORRENT i TESIS, *Història*, II, 499-500; Edició facsímil a cura de Lluís RIPOLL (Palma, 1970, 4 vols.).
- Només 2 n. (4 i 11-XII-1880); NAVARRO CABANES, J.: *Premsa valenciana*, València, Editorial Diario de Valencia, 1928; SOLER GODES, Enric: *Els primers periòdics valencians*, (València, Succ. de Vives Mora, 1961); GIVANEL, I, 5-6; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 548.
- GIVANEL, II, 504; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 530-531; BA.
- GIVANEL, II, 123; TORRENT i TESIS, *Història*, I I, 630 citen com a referència *La Renaixensa*, octubre de 1880 (vol. VII, p. 191). DC, 252, 319 i 335 (5-II, 13 i 29-IV-1880) indica que la revista neix amb voluntat de defensar els

interessos dels naturals de Catalunya, -n. 1- i que vol passar de bilingüe a només catalana -n. 5- però que per les lleys vigents no pot fer-ho -n. 6-. El *Diari Català* escriu: No sembla sinó que en la isla de Cuba visquin encara a l'any 1867 (29-IV-1880); BALCELLS, Josep M.: *Revistes dels catalans a les Amèriques*, Barcelona, Comissió Catalana del Cinquè Centenari del Descobriment d'Amèrica, Barcelona, 1988, p. 45.

7. DC, 617 (23-IV-1881) escriu és bilingüe i setmanal; GIVANEL, II, 123 i TORRENT i TÀSIS, *Història*, I I, 630 citen a *La Renaixensa*, novembre de 1881 (vol. I, p. 160) i *Lo Gay Saber* (1881, p. 10).

8. GIVANEL, II, 123 cita *La Renaixensa*, novembre 1881 (vol. I, p. 160) i TORRENT i TÀSIS, *Història*, II, 634 ho repeteix indicant que no l'han vista ni tenen cap més referència; BALCELLS, 67 tampoc afegeix res més de nou.

Valoració i conclusions. Premsa editada a Catalunya

En relació a la premsa comarcal tabulem les dades obtingudes en unes taules, les quals ens possibiliten una millor visió de conjunt i facilitaran les conclusions que extreiem de l'anàlisi de la documentació anterior.

En primer terme ens fixarem en la premsa diària existent a fora de Barcelona, on detectem un important nombre de diaris, però alhora hom detalla la fragilitat dels mateixos, són comptades les ciutats que tindran un diari estable com Lleida amb *El País*. A Girona *La Lucha*, per exemple, és trisetmanal i tret de Tarragona i Reus, les altres ciutats censades disposen d'una estructura de premsa informativa diària inexistente o inestable. Per tant és difícil d'afirmar una tradició en el consum de premsa diària, atenent les dificultats de recepció de la premsa diària barcelonina, que arribava -i amb el retard crònic de correus i amb inexistència de serveis de distribució propis- a una minoria de caràcter cultural, econòmic, polític i religiós, els quatre grans sectors lectors il·lustrats de fora de Barcelona.

La segona conclusió que es deriva de la visió de la premsa diària comarcal és la manca de publicacions diàries a ciutats importants periodísticament parlant, com Tortosa, Olot, Mataró, Figueres, Manresa que cobreixen el buit amb setmanaris o, en algun cas, amb publicacions bisetmanals o trisetmanals.

Finalment, detectem una situació de conjunt de formació de mercat més que de consolidació, per tant, ens trobem amb una situació de mercat lector en etapa inicial i no pas consolidada; ho corroborarà l'estudi, més avall, de la premsa barcelonina, on trobarem també xifres baixes per a la premsa en llengua catalana i també una situació temàtica ben curiosa: si a fora de Barcelona comença a existir una premsa informativa en castellà aquest no serà el cas de la premsa catalana, que tindrà una dimensió més cultural i especialitzada que no pas periodística i d'abast general. Vegem-ho detalladament:

Taula n. 8
Ciutats catalanes amb premsa diària (1879-1881)

	1879	1880	1881
Sabadell	2	1	2
Vilanova i la Geltrú	1	1	1
Valls	1	0	0
Tarragona	4	4	6
Lleida	1	1	1
Reus	2	2	2
total	11	9	12

Les publicacions són les existents, sumem les nascudes l'any en qüestió i restem, naturalment, les desaparegudes.

Taula n. 9
Relació dels primers títols publicats en llengua catalana a fora de Barcelona catalanes a finals del segle XIX

Títol	Ciutat	N. editats	Període
<i>Lo Garbell</i>	Lleida	17	14-X-1883/10-II-1884
<i>La Pàtria Catalana</i>	Valls	33	21-X-1880/7-VIII-1881
<i>L'Escut Igualadí</i>	Igualada	54	23-VIII-1882/15-VII-1883
<i>Revista Manresana/</i> <i>Revista Catalana</i>	Manresa	43?	4-VII-1880/15-XI-1882
<i>Lo que pasa</i>	Tarragona	20?	1869 (No vista)
<i>Lo Campanar de Reus</i>	Reus	16	22-III/13-VII-1879
<i>Lo Carril de Vilanova</i>	Vilanova	12	15-VI/31-VIII-1879
<i>L'Olotí</i>	Olot	463	5-I-1890/25-XII-1898
<i>Lo Barret</i>	Terrassa	1	4-IV-1886
<i>El Cap de Bou</i>	Mataró	1	1872? (No vista)
<i>Lo Tap de Suro</i>	Figueres	1	1876 (No vista)
<i>Allò</i>	Girona	1	28-II-80 (No vista)
<i>Cassino de Granollers</i>	Granollers	1	22-VI-1884
<i>Sense Nom</i>	Ripoll	1	Carnestoltes 1907
<i>La Veu del Montserrat</i>	Vic	1.216	2-II-1878/24-XII-1902
<i>L'Esparvé</i>	Badalona	76	4-X-1879/30-IV-1881

No prenem en consideració els escassos títols del període napoleònic: Figueres, Igualada, Girona...

Taula n. 10
Relació de publicacions en llengua catalana publicades el període
1879-1881 a fora de Barcelona

Títol	ciutat	temàtica periodíc.	
<i>L'Esparvé</i>	Badalona	hum.	S
<i>La Pàtria Catalana</i>	Valls	cult.	Q
<i>Lo Punt de las Donas</i>	Girona	hum. S	
<i>Lo Rossinyol del Ter</i>	Girona	cult.	S
<i>La Vetllada</i>	Girona	cult.	S
<i>Allò</i>	Girona	cult.	1 n.
<i>La Bogadera</i>	Girona	s/d	s/d
<i>Las Barras Catalanas</i>	Gràcia	cult.	Q
<i>L'Escut de Gràcia</i>	Gràcia	cult.	S
<i>Revista Manresana</i>	Manresa	cult.	1 n.
<i>Revista Catalana</i>	Manresa	cult.	Q
<i>El Cap de Bou</i>	Mataró	s/d	s/d
<i>Mataró Il·lustrat</i>	Mataró	s/d	1 n.
<i>Lo Campanar de Reus</i>	Reus	hum.	S
<i>La Pau</i>	Reus	hum.	I
<i>La Guita</i>	Reus	hum.	1 n.
<i>Lo Bombeig</i>	Reus	hum.	I
<i>La Veu Sallentina</i>	Sallent	cult.	S
<i>La Teula</i>	Sants	inf.	S
<i>La Veu del Montserrat</i>	Vic	cult.	S
<i>Calendari Català...</i>	Vic	misc.	A
<i>Lo Carril de Vilanova</i>	Vilanova i G.	cult.	S
<i>Lo Xiulet del Carril</i>	Vilanova i G.	cult.	S
<i>Romanso de Vilanova</i>	Vilanova i G.	misc.	1 n.
<i>La Calàndria de la Costa</i>	Vilassar	cult.	Q
<i>L'Eco de'n Nyoca</i>	Sabadell	s/d	s/d

Total 26 publicacions

Aquestes 26 publicacions tenen una vida molt fràgil, trobem 5 números únics i 5 més sense dades o irregulars en la periodicitat, la qual cosa indica també la poca incidència que tenien. És més fàcil trobar avui referències o col·leccions

de *La Veu del Montserrat* que de *Lo Bombeig*, com és evident. També cal assenyalar que diverses publicacions són continuació una d'altra o bé que en morir un títol un altre pren el relleu -cas de Manresa i Vilanova-, la qual cosa encara redueix més la xifra. Ho veiem més clarament en la taula global i acumulativa següent, en la qual detectem 35 publicacions en llengua catalana, la qual cosa expressa que els 26 títols anteriors si fossin simultanis i estables haurien de ser, per tres anys, 78 i són només 35, aproximadament la meitat. Per tant, la premsa en llengua catalana no esdevé una plataforma de caràcter empresarial correcte atenent la periodicitat. Fixant-nos també en la temàtica detectem 13 títols de caràcter cultural, 6 d'humorístics i 1 d'informatiu. Cal dir que la premsa cultural sovint era també d'opinió, bé que no informativa, però dins l'opinió podia haver-hi accés a determinades qüestions de caràcter puntual informatiu, si bé és obvi que no és el mateix model que el tradicional setmanari de caràcter informatiu, més seguit pels lectors que no l'especialitzat cultural.

En conjunt, per tant, és conforma un model de caràcter especialitzat amb predomini de tendències culturals i només l'apartat humorístic pot esdevenir l'inici d'una sòlida plataforma d'incidència popular. Quan analitzem detalladament aquesta i veiem que dels 4 títols pràcticament només un viu tres anys i els altres tenen una vida mitja de mesos, acabarem d'arrodonir el panorama de la impossibilitat del model estable de premsa catalana a fora de Barcelona. Repetim que és una etapa de naixement i no pas de consolidació, que és una fase, a fora de Barcelona, on l'abundor, relativa, de publicacions en català a Barcelona, no ens ha fer prendre conclusions errònies almenys fins que apareguin estudis que analitzin la influència quantitativa de la premsa barcelonina a tot el territori català. És, doncs, un creixement en català tardà però que serà constant en l'augment de capçaleres i d'aquest increment se'n derivarà la possibilitat que determinats títols puguin arribar a tenir una continuïtat, estabilitat i influència. Aquestes capçaleres, però, seran minoritàries. Calculant els coeficients, fàcils de determinar segons la taula n. 34 de nombre de setmanaris en castellà per nombre de diaris existents en la mateixa llengua, podem observar com podien existir diaris en llengua catalana atenent les proporcions, fixant-nos només en nombre de capçaleres, descartant aspectes legals, de mercat i de tiratges. Podem aleshores concloure que pel nombre de capçaleres s'havia produït la inflexió entre unes poques capçaleres culturals i el creixement del marc periodístic. El factor clau per determinar la manca de diaris en català, ultra, és clar, la legislació, serà que la major de setmanaris apareguts en català són culturals i de vida breu en lloc d'informatius i de vida més dilatada. Aquest fet ajuda també a explicar el retard en l'aparició d'un diari en llengua catalana fins el 1879.

Taula n. 11
Distribució per periodicitat de la premsa editada a fora de Barcelona de Catalunya (1879-1881)

	s/d			1879		1880		1881		total		total
	s/d	cat.	cast.	cat.	cast.	cat.	cast.	cat.	cast.	cat.	cast.	
D	-	-	-	-	10	-	9	-	12	-	31	31
btS	-	-	-	-	12	-	7	-	10	-	29	29
S	-	-	-	4	33	6	36	9	27	19	96	115
Q	-	-	-	1	8	3	12	2	1	2	6	32
s/d	1	3	2	-	19	3	7	2	10	8	38	47
A	-	-	-	1	14	-	11	2	15	3	40	43
T.	1	3	2	6	96	12	82	15	86	36	266	303

bt: bi-tri-S.

A: Altres.

s/d : 2. Total publicacions 174.

La taula és acumulativa i aplega les citacions de les publicacions existents l'any en qüestió. Per fixar-se en el nombre exacte de títols per any ho podem fer en la següent:

--

Taula n. 12
Publicacions distribuïdes per fundació i periodicitat editades a
fora de Barcelona de Catalunya (1879-1881)

	s/d	1879	1880	1881	total
D	7	4	-	3	14
bi/triS	6	2	3	3	14
S	22	16	24	12	74
Q	7	3	6	3	19
M	4	1	-	2	7
A	5	2	3	5	15
s/d	6	11	4	6	27
total	57	39	40	34	170

s/d: 4. Total publicacions: 174.

Taula n. 13
Publicacions distribuïdes segons la llengua i editades a
fora de Barcelona de Catalunya (1879-1881)

	D	bi-triS	S	Q	alt.	s/d	total
cat.	-	-	11	4	8	4	27
cast.	14	13	62	14	15	26	144
bil.	-	1	1	1	-	-	3
total	14	14	74	19	23	31	174

Taula n. 14
Total acumulatiu de publicacions distribuïdes temàticament i editades a fora de Barcelona de Catalunya (1879-1881)

	1879		1880		1881		total		TOTAL
	cat.	cast.	cat.	cast.	cat.	cast.	cat.	cast.	
inf.	-	35	-	39	-	42	-	116	116
rel.	-	10	-	9	-	8	-	27	27
pol.	-	10	1	10	1	12	2	32	34
cult.	3	4	9	2	2	8	14	14	28
esp.	-	16	-	19	-	15	-	50	50
hum. 4	1	2	-	3	-	9	1	10	
misc.	-	-	-	-	2	-	-	-	2
s/d	1	10	3	2	1	7	5	19	24
total	8	86	15	81	9	92	30	250	291

Les taules quantitatives no són de títols de publicacions existents sinó de capçaleres del període, és a dir, hi ha publicacions existents que viuen els tres anys del període i, per tant, les considerem com a tres setmanaris. Pensem que aquestes taules acumulatives indiquen més globalment la premsa existent ja que demostren el nivell assolit per les publicacions reals.

Taula n. 15
Distribució geogràfica de les publicacions editades a fora de
Barcelona de Catalunya (1879-1881)

5<	5 -10	10- 15	> 15
Alt Camp	Berguedà	Anoia	Alt Empordà
Alt Penedès	Garraf	Baix Camp	Barcelonès
Baix Ebre	Garrotxa		Gironès
Baix Empordà			Maresme
Baix Llobregat			Osona
Bages			Tarragonès
Cerdanya			Segrià
La Noguera			Vallès Occidental
Ripollès			
La Selva			
Solsonès			
11	3	2	8

En conjunt i vist el cens i les taules auxiliars ens trobem amb una considerable desigualtat idiomàtica a favor de la premsa en llengua castellana. Tant si mirem els títols existents com les publicacions nascudes en un any -el que indica Joan Givanel (*Materials*, p. 230-233)- les xifres són eloqüents: 11 títols nascuts en català per 27 en castellà o bé, en les nostres dades, més extenses, de 174 títols editats, 144 en castellà i 27 en català (taula n. 30). Potser la taula número 28 és més orientativa pels valors globals: de 303 citacions acumulatives del període 1879-1881, només 36 ho són en català i la resta de 265 (1 és s/d) en castellà.

Premsa editada a Barcelona

En relació a la premsa en llengua catalana, dels 59 títols detectats cal fer esment dels diversos no vistos i dels quals només es tenen referències indirectes sobre la seva propera aparició. Aquest fet, en un total de sis revistes, remarca encara més la fragilitat de la premsa en llengua catalana. Caldria afegir-hi els quatre títols amb un sol número publicat i, de cop, els 59 títols serien només 39. Tenim dubtes de l'existència, doncs, dels números 17, 24, 26, 30, 37, 40, 48 i 49, i potser hauríem de no considerar periodístic pel seu contingut el n. 56. Resten, doncs, molt menys títols dels que realment són, tot i que els prenem en consideració atenent als números únics de valor periodístic. Vegem-ho detalladament en la taula de periodicitat.

Taula n. 16
Distribució de la premsa barcelonina en català segons la seva periodicitat

	ant. 1879		1879		1880		1881		total		TOTAL
	cat.	cast	cat.	cast	cat.	cast	cat.	cast	cat.	cast	
n. únic -	-	-	-	-	-	1	-	2	-	3	3
S	4	14	7	6	4	4	7	19	22	42	64
Q	4	9	1	2	2	4	2	2	9	17	26
altres 7	33	4	6	2	8	4	8	17	56	73	
s/d	-	19	5	33	3	15	1	13	9	79	88
total	15	75	17	47	11	32	14	44	57	197	254

s/d 2 (cat.) + 3 (cast.) total: 5. Total publicacions 259.

Taula n. 17
Distribució acumulativa per llengua i periodicitat de la premsa editada a Barcelona (1879-1881)

	1879		1880		1881		total		TOTAL
	cat.	cast	cat.	cast	cat.	cast	cat.	cast	
bi-triS	-	-	-	1	-	2	-	3	3
S	11	19	15	18	12	33	38	70	108
Q	5	11	5	15	6	13	16	39	55
altres	11	38	11	44	13	46	35	128	163
s/d	5	43	2	29	2	26	9	98	107
total	32	111	33	107	33	120	98	338	436
s/d 1 (cat.) + 12 (cast.) total: 13. Total publicacions:									449

Taula n. 18
Distribució temàtica acumulativa de la premsa editada a Barcelona (1879-1881)

	1879		1880		1881		total		TOTAL
	cat.	cast	cat.	cast	cat.	cast	cat.	cast	
rel.	-	15	-	16	-	14	-	45	45
pol.	-	2	1	2	3	4	4	8	12
cult.	5	12	6	14	9	12	20	38	58
esp.	10	46	9	47	6	48	25	141	166
hum.	10	9	10	7	9	13	29	29	58
misc.	3	5	5	3	4	3	12	11	23
s/d	4	22	2	18	2	26	8	66	74
total	32	111	33	107	33	120	98	338	436

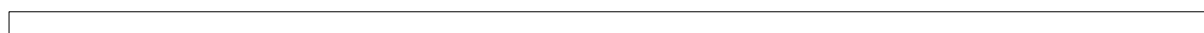
s/d 1 (cat.) + 12 (cast.) total: 13. Total publicacions: 449.

Taula n. 19
Publicacions editades al Principat de Catalunya classificades
lingüísticament (1879-1881)

total	Barcelona		fora de Barcelona		total	total			
	cat.	cast.	cat.	cast.	BCN Com.				
revistes	59	200	27	133	86	333	259	160	419
diaris	2	22	-	14	2	36	24	14	38
total	61	222	27	147	88	369	283	174	457

En aquesta taula hem sumat les dades de taules anteriors. Hem fixat els títols atenent l'eliminació de duplicitats, d'ací la no coincidència amb valors absoluts amb altres taules que són acumulatives del període, etc. Per exemple, de diaris en català no considerem cinc diaris (El DC més LC, LT, LVC i *La Renaixensa* sinó senzillament dos) i així successivament. En el cas de les publicacions no diàries la xifra total és el resultat de considerar les existents i localitzades abans del 1879 i les vives en el període, tot sumant els nascuts en el mateix interval de temps del 1879-81 i sense restar, naturalment, els qui van desapareixent. Un altre model de taules operatives que volíem efectuar era el de publicacions vives, tot indicant les existents el gener i restant les desaparegudes durant l'any, obtenint així la xifra real, però la manca de dades ens impossibilita d'efectuar l'esmentada taula.

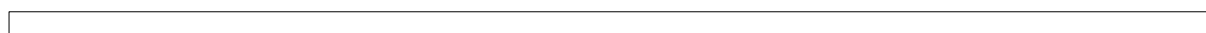
Les manifestacions que hem efectuat per a la premsa comarcal són perfectament vàlides per a la premsa barcelonina i pel total en el que fa referència a la llengua catalana i el seu consum. Ens trobem que a fora de Barcelona existeixen 174 títols, dels quals 27 en català i 144 en castellà que

mostren un percentatge del 15,51 i del 82,75 respectivament. A Barcelona els 61 títols en català sobre els 222 en castellà equivalen a un 21,55 per un 78,44 i afirmar aleshores, que la producció periodística de Barcelona en el que fa referència a la premsa en llengua catalana és superior, en capçaleres, a la premsa catalana feta a fora de Barcelona, és la primera conclusió de la visió de les taules anteriors. La producció de fora de Barcelona en llengua castellana i en total de publicacions és inferior també a la producció de Barcelona, com podem observar en la taula final següent.

Taula n. 20
Periodicitat de la premsa editada a Catalunya (1879-1881)

	D	bi-triS	S	Q	altres s/d	total			
Barcelona	24	3	64	26	73	93	283		
fora de Barcelona		14	13		74	19	23	31	174
total	38	16	138	45	96	124	457		

Premsa en català editada fora de Catalunya

A les Illes Balears, al País Valencià, arreu el món també, apareixen revistes, poques, en llengüa catalana. Cal fixar-se en el valor representatiu i simbòlic més que important numèricament dels títols que antologuem. Al País Valencià i a les Illes la proporció de llengua catalana és tan minsa que gairebé no té valor, a diferència del Principat, on una de cada cinc publicacions és en català. A les Illes hi ha diverses publicacions bilingües o bé que admeten col·laboracions en català -*El Porvenir Balear* (1878-1879), etc.-, però la tònica general és, repetim-ho, clarament favorable a la llengüa oficial de l'Estat.

A les Illes, *L'Ignorància* (1) indica que hi ha sis periòdics (*El Comercio*, *El Demócrata*, *La Opinión*, *El Isleño*, *Diario de Palma* i *El Ancora*; quan aquest darrer és condemnat a 20 dies de suspensió exactament el 13-X-1880 segons el n. 70 de la mateixa revista que apareix tres dies després, qui la substitueix és *El Timón*; les revistes setmanals i mensuals seran també abundants i fetes en castellà. El que siguin en català serà la anormalitat, l'excepció.

La repressió serà però, implacable. A la ciutat de Palma trobem, per exemple, a més d'*El Ancora* les accions contra: *El Mosquito* -multa de 250 ptes. i hom sol·licita el desterrament del director basant-se en els articles 472 i 473 del Codi penal (2); *El Demócrata*- condemnat a 15 dies de suspensió (3) i reapareix el 28-II-1880; *El Huracán* és denunciat... (4)

A València també és com a les Illes el castellà dominant, i a la premsa diària -*El Mercantil Valenciano*-, a la comarcal -*Revista de Alcoy*-, a la cultural -*Revista de Valencia*-, a la política -*La Protesta*-, a la religiosa -*La Unión Católica*-, etc. el panorama és el mateix. La potència periodística de la ciutat de València és forta. El 1879 hi apareixen 4 diaris i 3 setmanaris i de la relació només un sol títol és en la llengua del país (5).

1. *L'Ignorància*, 61 (6-VIII-1880).
2. DC, 56 (28-VI-1879) i *El Porvenir Balear*, 22 (30-IX-1879).
3. DC, 280 (4-III-1880).
4. *La Tramuntana*, 36 (30-IX-1881).
5. Segons la relació de TRAMOYERES, Lluís: *Periódicos de Valencia*, a *Revista de Valencia*, 1880 p. 611-612, cita només de dos anys: *El Mensajero*, *El País*, *La Alianza*, *La Luz Comercial*, *El Jueves*, *Las Astas del Toro*, *La Apología del Maestro el 1879* i *El Húsar*, *La Señera*, *El Diario de la Noche*, *El*

Correo de España, El Pasatiempo, Boletín de la Liga contra la Ignorancia, La Caza, Revista de Toros, La Familia, El Valencia, Agricultura Práctica, Revista de Valencia, Boletín Revista de la Juventud Católica de Valencia, El Porvenir, Hojas de Propaganda Religiosa i El Doctor Cudol pel 1880. La relació, només per revistes nascudes el 1879 i 1880 és prou eloqüent.

Index de títols⁴

El Adalid (Rubí, 1879)

La Academia (1877-1879)

El Acta (1879?)

Allò (Girona, 1880)

Allò (Girona, 1881)

Almanach de Lo Nunci per... (1879-1888)

Almanach dels Troneras (1880)

Almanach de La Esquella (1874-1925)

Almanach de La Campana (1874-1926)

Alm. de los Amigos del Papa (1872-1928)

Alm. de El Loro para... (1881-1882)

Alm. Perpetuo del pescador (1880?)

Alm. El Topógrafo para el año 1881 (1880)

Alm. de los maridos (1878-1881)

Alm. del Diario de Barcelona (1855-1920)

El Amigo (1879?)

El Amigo de las almas del purgatorio (1868-1930)

El Ampurdán (Figueres, 1879-1880?)

El Ampurdanés (Figueres, 1880-1881)

Anales de Nuestra Sra. del Sagrado Corazón (1871?)

Anales de Nuestra Sra. de Lourdes (1879-1880)

Ateneo Mercantil (1879)

La Antigua Unión (Sant Martí de Provençals, 1880-1886)

La Antorcha (Igualada, 1880)

La Antorcha (s/d)

Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana (1881-1882)

El Anunciador de la Costa (Mataró, 1879-1880)

La Anunciadora (Lleida, 1880)

L'Apagallums (?-1880)

L'Art del Pagés (1877-1920)

El Arte (1881)

El Arte Musical (1880)

L'As d'Oros (1880)

Asociación de Propietarios de Fincas (1876-1883)

El Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera (Tarragona, 1879-1896)

L'Atlàntida (L'Habana, 1881)

---

⁴La ciutat de Barcelona no la considerem.

L'Avens (1881-1893)
L'Avi (1878-1880)
El Avisador de Barcelona(1877?)
La Aura Catalana (1880?)
L'Aureneta (Buenos Aires, 1878-1880)
La Aurora (Tortosa, 1881)
El Azote (1880)
Archivos de Medicina Homeopática (1878-1880)

Las Barras Catalanas (Gràcia, 1880-1881)
Lo Barret (Terrassa, 1886)
El Bergadán (1880-1881?)
El Boceto (Figueres, 1881)
La Bogadera (Girona, 1880?-1881?)
Bol. Farmacéutico (1873-1903)
Bol. Médico Farmaceutico del Litoral (Mataró, 1879)
Bol. Of. Ecl. Leridano (Lleida, 1852->)
Bol. Of. Ecl. del Ob. de Tarragona (1865?->)
Bol. Of. Ecl. del Ob. de Barcelona (1857->)
Bol. Of. Ecl. del Obispado de Gerona (1856->)
Bol. Of. Ecl. del Ob. de Tortosa (1857->)
Bol. Of. Ecl. del Obispado de Vic (1855->)
Bol. Of. Ecl. de la Diocesis de Solsona (1866->)
Bol. Of. Prov. Leridano (1854->)
Bol. Of. de la Prov. de Tarragona (1834->)
Bol. Of. de la Provincia de Gerona (1834->)
Bol. Oficial de la Provincia (1833->)
Bol. de Anuncios (Girona, 1880)
Bol. de Anuncios (1864-1888)
Bol. de Beneficiencia (1880)
Bol. de caza y pesca (Figueres, 1880)
Bol. de primera enseñanza de la Provincia de Gerona (1875-1894)
Bol. de la As. de Aficionados a la caza y pesca de Cataluña (1878-1882)
Bol. de la Unión Fabril y Mercantil de Barcelona(1879-1880)
Bol. de la Academia de Historia (1881)
Bol. de la Integridad (1881)
Bol. de la Sociedad Económica (1853-1884)
Bol. de la Sociedad Tipográfica (1880-1882)
Bol. de la Juventud Católica (1878-1881)
Bol. de la As. de Ingenieros Industriales (1878-1936)
Bol. del Colegio de Farmaceuticos (1877-1879)
Bol. del Ateneo Barcelonés (1879-1883)
Bol. del Colegio Valldemia (Mataró, 1868-1888)
Bol. Semanal (Figueres, 1878-1879)
La Bomba (2a. èp. 1875-1881)
Lo Bombeig (Reus, 1881)
La Bordadora (1879-1880?)
La Broma (1881-1887)
El Buen Sentido (Lleida, 1875-1881?)
Lo Burinot (1879-1882)
But. de l'Associació d'Excursions Catalana (1878-1890)

La Calandria de la Costa (Vilassar de Mar, 1879)

El Calzado de los niños (1881)
Calendari Català per l'any 1881 (Vic, 1881)
Calendari Català... (1865-1882)
Calendari del Pagés (1856->)
Calendari dels pagesos per l'any... (1861->)
Calendario... (1880-1896)
Calendario arreglado al santoral (1806-1936)
Calendario para el Principado de Cataluña (1858-1881)
Calendario Josefino (1879-1936)
Calendario Fray Ramon Ermitaño (1876->)
La Campana (1880)
Lo Campanar de Reus (1879)
La Campana de Gràcia (1870-1934)
La Campana de la Unió (1878-1880)
El Cap de Bou (Mataró 1872?, 1881?) (No vista)
La Capa (Tarragona, 1879)
La Capa (Figueres, 1879)
La Caridad [But. de la Junta de la Casa de Caritat] (1879-1880)
Lo Carril de Vilanova (Vilanova i la Geltrú, 1879)
Cassino de Granollers (Granollers 1884)
Lo Catalanista [DC] (1880)
Las Circunstancias (Reus, 1874-1936)
El Clamor Ampurdanés (Figueres, 1880)
El Clamor del Magisterio (1866-1918)
El Clamor de la Marina (Mataró, 1879-1883)
La Clientela (1881)
El Clown (1879)
El Colegial (Mataró, 1880-1881)
El Coliseo (1881)
El Coliseo Barcelonés (1879)
La Colmena (1877)
La Colmena de Igualada (1880-1882)
La Comarca (Vic, 1869-1880?)
El Comercio Español (1879)
El Compas (1879)
La Confianza (1879)
Congregación de la Inmaculada Virgen... (1879)
El Constitucional (Girona, 1881-1889)
El Constitucional (1881)
El Consulado Español (1878)
El Consultor Comercial (1881)
El Consultor Doméstico (1881)
El Consultor Financiero (1881-1888)
El Correo Catalán (1876-1985)
Corona de Aragón (1854-1886)
El Correo de las Familias (Tortosa, 1879)
El Correo de los Teatros (1875?)
El Correo Tipográfico (1877-1909)
La Correspondencia Ibérica (1880)
La Correspondencia de Barcelona (1876-1891)
La Correspondencia de Cataluña (1876-1880?)
La Correspondencia de'n Nyoca/L'Eco de'n Nyoca (Sabadell, 1880)
El Corsario (1880-1881)

La Cotorra (1879)
El Criterio Católico (1880)
La Crítica (1877-1916)
El Criterio Bergadán (1880-1881)
El Criterio Católico (Lleida, 1879-1880?)
El Criterio de la Montaña/El Eco de la Montaña (Manresa, 1881)
Crónica Científica (1878-1892)
Crónica de la Indústria (1879)
Crónica de Reus (1881)
Crónica de Cataluña (1854-1886)
El Cronista (Terrassa, s/d)

El Debate (St. Martí de Provençals, 1876)
El Deber (Olot, 1879-1936)
La Democracia (1879)
El Demócrata (Tarragona, 1881)
El Demócrata (Girona, 1881-1887)
Los Deshererados (Sabadell, 1881)
Día Festival (Barcelona (1879)
El Diari (1880)
Diari de Sant Francisco (sic) (1881)
Diari Català (1879-1881)
Diario Democrático de Tarragona (1881)
El Diario Liberal (Barcelona, 1880)
Diario Vallense (1878)
Diario de Avisos de Barcelona (1871-1887)
Diario de Barcelona (1792->)
Diario de Reus de Avisos y Noticias (Reus, 1859-1881?)
Diario de Sabadell (1879)
Diario de Sabadell (1881-1886)
Diario de Tarragona de Avisos y Noticias (1853-1938)
Diario de Valls (1878-1879)
Diario de Villanueva y Geltrú (1850-1935)
Dietario (1880-1895)
El Diluvio/[La Imprenta] (1858-1939)
Lo dir de la gent (1881)
La Discusión (1879)
El Doctor Cudol València, 1880)

El Eco Ampurdanés (Figueres, 1875-1879)
El Eco Farnense (Santa Coloma de Farnés, 1880)
El Eco Guixolense (Sant Feliu de Guíxols, 1878-1884)
El Eco de Badalona (Badalona, 1868-1936)
Eco de Barcino (1872-1883)
Eco de Catalunya (L'Habana, 1881)
Eco de Euterpe (1859-1955)
El Eco de Figueras (Figueres, 1878-1879)
El Eco de Port-bou (1880-1881)
El Eco de la Alianza (Sant Martí de Provençals, 1875?-1883?)
El Eco de la Instrucción (Sabadell, 1880-1885?)
Ecos de París-Múrcia (1879)
Eco de la enseñanza laica (1881-1882)
El Eco de la Prensa Estrangera (1879?)
El Eco de la Producción (1880-1888)

El Eco de la Provincia de Gerona (1881-1883)
El Eco de la Verdad (s/d)
El Eco del Cardoner/El Cardoner/Las Avenidas del Cardoner/El Cardoner (Manresa, 1877-1879)
L'Escut de Catalunya (1879-1880)
El Eco del Centro de Lectura (Reus, 1877-1883)
El Eco del Milenario [Correo Catalán] (1880)
El Eco del Heraldo (El Masnou, 1878-1881?)
El Eco del Noya (Igualada, 1877-1880)
El Eco del País (Girona, 1881)
Ecos del amor a la Immaculada Virgen y los Santos Angeles (1867-1886)
Los Ecos del Vallés(Sabadell, 1879-1881)
L'Embustero (s/d) *L'Eco de'n Nyoca* (Sabadell)
El Ensanche Ilustrado (1878?)
El Entreacto (Lleida, 1881)
El Esclavo Moderno (1881-1895)
El Escudo del Masnou (1879)
L'Escut Igualadí (Igualada, 1882-1883)
L'Escut de Gràcia (Gràcia, 1881)
L'Esparvé (Badalona, 1879-1881)
La Esquilla de la Torratxa (1879-1938)
La Estrella de Gracia (1878?)
L'Excursionista (1878-1890)
El Expositor (878-1879)

La Família Cristiana (1876-1877?)
El Faro Ampurdanés (Figueres, 1880)
El Faro Andresense (Sant Andreu, s/d-1879)
La Festa Major de Barcelona (1879)
El Figaro (1880)
El Fomento Reusense (Reus, 1881)
El Fomento de la Construcción (1876-1878?)
Fomento de la Producción Nacional (1869-1879)
Fray Gerundio (1879)

La Gaceta Agrícola (1876-1894)
Gaceta Comercial Fabril y Agrícola (1879-1881)
Gaceta Médica Catalana (1881-1921)
Gaceta Médica de Cataluña (1878-1908)
La Gacetilla [Gaceta de Cataluña] (1880)
Gaceta de Cataluña (1878-1883)
Gaceta de Inst. Primaria (Lleida, 1867-1879?)
La Gaceta de Tortosa ((1879)
La Gaceta de la Indústria e Invenciones (1881-1883)
Gaceta de los Ayuntamientos y Juzgados Municipales (Lleida, 1879)
Galeria d'Esquixos Literaris (1881)
El Gallo (1881)
Lo Garbell Lleida (1883-1884)
Gauro-Tauro (Barcelona s/d)
Lo Gay Saber (1868-1882)
El Gerundense (Girona, 1880-1881) *La Gaceta Universal* (1862-1892)
Guía Municipal (Girona, 1878)
El Gobierno (1880-1881)
La Guita (Reus, 1879)

El Guixolense (Sant Feliu de Guíxols, 1880-1881)
Guia Municipal (Girona, 1878-1879?)
Granizada (1880)
Gratis (1880)
El Grito del Pueblo (1881-1885)
Guia consultiva (1872-1909)
Guia Forense... Audiencia de Barcelona(1872-1903)
La Guirnalda y la Bordadora (1867-1911)

La Higiene para todos (1881)
El Heraldo del Masnou (1878?-1879)
La Hoja Volante de Propaganda Católica (Lleida, 871-1880?)

La Iberia (1879)
El Ideal Moderno Mataró, 1881-1883)
L'Ignorància (Palma, 1879-1881)
La Il·lustració Catalana (1880-1894)
La Ilustración (1880-1891)
La Ilustración Universal (1879-1880)
El Impenitente (Figueres, 1879-1880)
La Independencia(1881
La Independencia Médica (1865-1877)
El Indicador (1880)
La Instructor (1879)
El Instructor (Tarragona, 1875-1882)
La Indústria Lanera Española (Terrassa, 1880-1882)

El Juicio Crítico de la Crítica (1881)

El Labriego (Vilafranca del Penedès, 1876-1880?)
El Látigo (1879)
El Látigo (Tarragona, 1881)
El Leridano (Lleida, 1880-1881?)
La Libertad (1881)
Lista de Abogados del Colegio (1833-1962)
Lista de Procuradores del Colegio (1851-1925)
La Llanterna (Gràcia, 1880)
Lo Llengut (1881)
Lletras (1880)
Lo Llonguet (1879)
La Llumanera de Nova York (Nova York, 1874-1881)
La Locomotora (Olot, 1879)
El Loro (1879-1884)
Lucifer (1879)
La Lucha (Girona, 1871-1910)
La Luz del Porvenir (1878-1936)

El Magisterio Español (1879)
El Mallette (1881-1883)
El Manifiesto (1879)
La Marsellesa 1879-1880)
La Marsellesa (Tarragona, 1880)
El Martinense (Sant Martí de Provençals, 1878-1880)

Mataró Ilustrat (Mataró, s/d)
El Mataronés (Mataró, 1876-1887)
El Mensajero de la Moda (1879)
El Mensajero del Sagrado Corazón (1866-1882)
El Mercantil Catalán (1881-1882)
Las Misiones Católicas (1880)
Lo Missatger Cat. (L'Habana (1881)
La Moda Española Ilustrada (1877-1880?)
Modas y Labors (1880)
La Montaña (Manresa, 1880-1896)
El Monitor Comercial (1881)
El Monitor de la primera enseñanza (1859-1928)
El Monitor de la Salud (1880-1881?)
La Mosca (1881-1884)
El Mosquito (1877-1881)
El Mundo Ilustrado (1879-1880)
El Municipio (1881)
El Municipio Libre (1879-1881)

Los Negocios (1880-1928)
Lo Niu Guerrer 1879)
La Notaría (1858-1948)
Las Noticias (1879)
El Noticiero [Correo Catalán] (1880)
El Noticiero Dertosenense (Tortosa, (1878-1881)
El Noticiero de Sants (1880-1897)
Lo Nunci 1877-1883)

El Obrero (1880-1881)
Las Olas de Arenys de Mar (1879)
El Olotense (1881-1883)
L'Olotí (Olot -1890/ -1898)
La Opinión (Tarragona, 1875-1904)
La Oposición (Tarragona, 1879)

El País (Lleida, 1879-1936?)
El Palafrugellense (Palafrugell, 1881?)
El Pampero (El Masnou, 1878?-1879?)
Lo Panderó (1879)
Panorama Fot. de Sabadell (1881)
Los Parias (1881-1885)
El Parthenon (Barcelona, 1879-1880)
La Pàtria Catalana (Valls, 1880-1881)
La Paz y la Tregua. Períod. De los somatenes de Cataluña 1877-1935)
La Pau (Reus, 1879)
Paladion (1880-1881)
Lo Pecat 1880)
Pepe-Hillo (1874-1879)
La Pescatera 1881)
El Plumeró (1881)
El Pobre (1881)
La Porra (1881)
El Porvenir de la Indústria (1875-1898)
El Porvenir de Sans (1879)

Lo Pregó 1880
Lo Pregoner (1878)
La Primavera (Manresa, 1881)
El Principado [El Diluvio] (1880)
El Progreso (1879-1880?)
El Propagador de la Devoción de San José (1866-1882)
La Propaganda (Lleida, 1880-1883)
La Propaganda Católica (Lleida, 1881)
El Propagandista (1881)
La Propiedad (1881-1882)
El Proteccionista (1881)
El Protector del Pueblo (1869-1879)
La Provincia (Tarragona, 1879-1882)
Lo Punt de las Donas (Girona, 1880-1881)
El Pueblo Nuevo (Sant Martí de Provençals, 1878-1879)
El Pueblo Martinense (Sant Martí de Provençals, (1879-1880)
La Publicidad/[El Anunciador Catalán] (1878-1939)
Lo que pasa (1869) (No vista)

¿Quién es Dios? (1881)
La Quinzena del Pagés 1878-1883)
Lo Quinzena de Sant Isidre 1879)

Lo Rat Penat (València (1875-1884)
La Razón de la Sinrazón (Sant Boi de Llobregat, (1879-1882)
Raza Latina (1880)
La Raza Española (1879)
La Reforma (1881)
Reforma del Notariado (1878-1880)
Lo Renaixement 1879)
La Renaixensa (diari, 1881-1905)
La Renaixensa (rev. 1871-1903)
El Restaurador Farmaceutico (1844-1936)
La Revista (1879-1881)
Revista Administrativa (1881)
Revista Carmelitana (1876-1892)
Revista Catalana (Manresa, 1880-1882)
Revista Católica de Barcelona (1881)
Revista Científico Militar (2a. èp. 1875-1902)
Revista Comercial (Tarragona (1865-1896)
Revista Comercial de la Plaza de Barcelona (1876-1879)
Revista Franciscana (Vic, 1873-1935)
Revista Frenopática de Barcelona (1881-1912)
Revista Geográfica y de Estadística (1878-1880)
La Revista Hortícola (1879)
Revista Manresana/Revista Catalana (Manresa (1880-1882)
La Revista Marítima (1879-1880)
Revista Mercantil (1876-1910)
Revista Olotense (1877-1879)
La Revista Popular (1871-1928)
Revista Social (1872-1881)
La Revista Tarrasense (1877-1895)
Revista Tecnológica-Industrial (1878-1936)

Revista Teresiana (Tortosa, 1879)
Revista Zoofilia Barcelonesa (2a. èp. (1879-1880)
Revista de Ciencias Médicas (1875-1902)
Revista de Estudios Psicológicos (1869-1876)
Revista de Gerona (1876-1896)
Revista de Hacienda (1879)
Revista de Lérida (1875-1879)
Revista del Centro Agronómico Catalán (1879-1884)
Revista del Derecho y del Notariado (1879-1880?)
Revista del Instituto Agrícola Catalán (1852-1936)
Revista de las Ciencias Históricas (1880-1887)
Revista de las Hijas de María (1880-1929)
Revista de los Juzgados Municipales (1879)
El Ripollès (Ripoll, 1881)
La Roja 1881
El Rojo (Tarragona, 1869-1879)
Romea (1874-1886)
El Rosario (1871-1888)
Lo Romanso de Barcelona 1880)
Romanso de Vilanova (Vilanova i la Geltrú, 1881)
Romansos de Sabadell (s/d)
Lo Rossinyol del Ter (Girona, 1880-1881)

Lo Sach de Gemechs 1881)
Lo Safreig 1880)
Sancho Panza (1880)
Santa Teresa de Jesús (1872-1911)
Los Santos Angeles (1873-1880)
La Sardana 1881-1882)
Lo Senyó Mariano 1881)
Lo Senyor Canons 1881)
Senyor Rosquillas 1881)
La Semana (Tarragona, 1880)
El Semanal (Figueres, 1879)
El Semanario Administrativo (Lleida, 1878-1881)
Semanario Bergadán (1878-1880)
Semanario Familiar Pintoresco (1879-1881)
El Semanario de Igualada (1880-1886)
El Semanario de Manresa (1878-1884)
El Semanario de Tortosa (1880)
El Sentido Católico de las Ciencias Médicas (1879-1888)
La Serenata de Igualada (1880-1881)
Sense Nom (Ripoll)
Lo Sigle XIX (1879)
La Sopa Boba (1881)

Lo Tap de Suro (Figueres, 1876) (No vista)
La Tarántula (1879)
La Tempestad (1879)
El Teléfono [El Diluvio] (1878-1879)
Teléfono Catalán (Girona, 1880)
La Teula (Sants)
La Teula (_____, 1880-1881)

La Teula Barcelonina (1880-1881)
Lo Tibidabo [DC] (1879)
La Tómbola (1879)
Toni-Grice (1879)
La Tramuntana 1881-1903)
El Trapero (Barcelona, 1879)
El Tribuno (1879)
El Trueno (Figueres, 1879?)
El Tupé (1881-1882)

La Ultima Hora (1879-1885)
La Unión (1879-1883)
La Unión (Figueres, 1881-1883)
La Unión (Tarragona, 1879)
La Unión Escolar (Girona, 1880)
La Unión del Magisterio (1880)
Unión de los Contribuyentes (1881-1898)

El Vallense ((1879)
La Vanguardia (1881->)
Lo Vell (1879-1880)
Lo Velografo (1881)
La Verdad (1881)
La Verdad (Igualada, 1881-1882)
La Verdad (Mataró, 1880-1881)
La Verdad (Tortosa, 1880)
La Vetllada (Girona, 1881)
La Veu Sallentina (Sallent, 1881-1882)
La Veu de Catalunya [DC] (1880)
La Veu del Montserrat (Vic, 1878-1902)
El Viajero Ilustrado (1818-1881)
El Vígia de Urgel (Balaguer, 1879-?)
El Vigilante (Sant Martí de Provençals, 1873-1879)
La Viña (1881)
La Vivora (1881)
La Voz Pública (1880)
La Voz de Colera (1881)
La Voz del Buen Sentido (Lleida, 1881)
La Voz del Pueblo (Sabadell, 1879)
La Voz del Pirineo (Puigcerdà, 1879-1882)
La Voz de las Afueras (1880)
La Voz de los Municipios (1880)

Lo Xiulet del Carril (Vilanova i la Geltrú, 1881)

La Zapatería Ilustrada (1880-1906)
La Zapateria Moderna (1879-1881)
El Zookeryx (1876-1879)

El *Diari Català*, la proposta d'un catalanisme radical dins el possibilisme de la Restauració. Conclusions

Es presenta una extensa relació de dades sobre la vida del periòdic de Valentí Almirall, important en ser el primer catalana i, substancialment, pel valor de la seva acció pública en dinamitzar el catalanisme d'un estadi minoritari i culturalista a una vocació més àmplia i política. En aquesta dimensió el contingut del periòdic ens interessa tant com la seva vida. És a dir, més que el va dir i com ho va dir, -el que seria un estricte anàlisi del contingut, un estudi ideològic-, ens atragué el repte de conèixer que feu i com ho va fer. Sempre pensem que més important que el que és diu és el que és fa. Un polític, un periodístic, tenen un component retòric, verbal, rellevant però, sens dubte és més il·lustratiu saber com actuen en la praxis quotidiana o com es belluguen en la dimensió dels fets, la selecció de les notícies, l'organització d'activitats, etc. Amb aquest esperit ens endinsarem en el periòdic i per a poder interpretar la realitat i donar resposta, a través d'una metodologia específica, basada en fonts hemerogràfiques més que arxivístiques estrictes, als interrogants esmentats.

Presentem pel que fa al *Diari Català* les conclusions més rellevants de l'estudi en una dimensió sintètica del que aporta en l'encara poc remogut món del naixement del catalanisme polític del que des de fa dues dècades comencem a conèixer amb profunditat les principals entitats, personalitats i activitats, única forma, d'extreure'n conclusions globals d'ací un temps, quan aquests estudis hagin avançat molt més. Per mor de l'espai i tot seguint l'ordre de l'exposició efectuada al volum publicat enunciem les diverses conclusions que exposem per aspectes relacionats en cada capítol. Del primer, o sigui del marc extern i concretament de la vessant legal destaquem:

a) Presència d'una Administració intervencionista en grau extrem mitjançant la utilització d'una tipologia diversa i variada de control i repressió al costat d'una nova legislació oberta però igualment adreçada a limitar la llibertat de premsa. A remarcar el poder polític local i el de l'Església que incidiran en el control de continguts.

b) La voluntat de la premsa d'escapar d'aquest control tot aprofitant les diverses possibilitats que genera la llei o la seva manca d'aplicació, cas dels títols alternatius.

c) La dualitat d'una societat en la qual coexisteixen un públic liberal i urbà amb forces socials o econòmiques, com ara l'Església que atenallen les publicacions de caràcter liberal i laic amb els mecanismes d'influència al seu abast.

d) Persistència d'uns models diferents de publicació en virtut del progressiu creixement del mercat que aniran optant per una especialització temàtica o bé una nova formulació dels

continguts, premsa informativa estricta amb la qual cosa es genera una nova força social en el camp periodístic que seran les empreses amb un producte determinat al costat del tradicional periodisme polític i d'opinió.

Un capítol és dedicat al cens de les publicacions existents a Catalunya en el període de vida del *Diari Català*. Les dades que presentem d'aquest bloc, són, doncs, inèdites. D'aquest apartat detectem que:

a) La premsa en llengua catalana és inferior al total de premsa editada en castellà. El nombre de setmanaris, el nombre de publicacions diàries, potser les més llegides, és prou il·lustratiu. Fixar-se en el seu nombre és adonar-se del volum de residualitat i marginalitat que té la premsa en llengua catalana.

b) Aquesta premsa en català neix com a voluntat política, cultural o religiosa essent les úniques que el mercat pot assimilar les de caràcter informatiu i humorístic que seran però efímeres.

c) La vida de les publicacions en llengua catalana és curtíssima, sovintegen els números únics i la vida mitjà és entre els sis mesos i els dos anys. Les publicacions estables seran minoria en la ja minoritària premsa en català.

d) Temàticament el model de premsa existent s'ajusta al mercat receptor bàsicament format per escriptors, intel·lectuals, clergues i professionals il·lustrats. D'ací la temàtica cultural i discursiva dominant en la premsa del moment. A mesura que el mercat s'eixampli augmentarà la diversificació temàtica ocupant-se de matèries diverses més populars i anant a la distribució general.

e) En aquests anys -1879-1881-. es formula l'inici del posterior creixement de la premsa en llengua catalana i serà bàsicament a mesura que es desenvolupin les impremtes i que la societat incrementi el nivell socio-polític de catalanitat al costat de la creixent culturalització amb la corresponsabilització de continguts, en capes socials noves i més àmplies: funcionaris, estudiants, artesans, etc.

f) La premsa oficial, la tècnica, la religiosa, l'especialitzada, la científica, la professional, l'associativa, elaborada a comarques serà bàsicament feta en castellà, hem indicat els camps en les quals apareixeran les revistes en català --cultura i humor-- que s'ampliaran ràpidament a la política, la religió i l'associacionisme per arribar, a començaments del segle XX a tots els altres camps.

g) No apareix cap diari en català atenent la tipologia temàtica de la premsa en català apareguda fins aleshores. El fet d'existir pràcticament només premsa cultural i humorística i una poca, residual i simbòlica, informativa en català, és element clau per a determinar com no apareix cap diari en català. La premsa diària precisa una estructura complexa, també els anys setanta i vuitanta del segle passat, no en relació a l'actualitat que és una labor costosa i complexa sinó en relació la premsa periòdica de l'època. La manca de revistes informatives en català ajuda a explicar la lentitud del procés de normalització de la premsa diària en català.

El total de publicacions editades al Principat de Catalunya en el període 1879-1881 és de 457 de les quals en trobem 88 en llengua catalana i 369 en llengua castellana. En relació als diaris en trobem 2 per 36, en les revistes són 86 per 333. Fixem-nos en la distribució entre Barcelona i comarques pel període que estudiem:

Diaris	bi-triS.	Set.	Quinz.	Altres	s/d	Total	
Barcelona	24	3	64	26	73	93	283
comarques	14	13	74	19	23	31	174
total	38	16	138	45	96	124	457

En conseqüència editar un diari en català en aquest panorama és una labor difícil però no improbable, fixem-nos en el nombre de setmanaris i semblaria més fàcil que n'apareguessin més però el mercat creix lentament. La importància de les comarques és notable El tercer diari en llengua catalana abans de La Veu de Catalunya serà fet a comarques, a Reus i a Sabadell. Barcelona tindrà pel naixement de la moderna premsa catalana un paper destacat i la figura d'Almirall és cabdal per a entendre la lluita contra la tendència general de minorització.

En relació a l'edició del fulletó de l'anàlisi de les tres obres editades es desprèn que l'acció que desenvolupà en relació al fulletó el *Diari Català* a través de la seva Biblioteca del Diari Català:

a) Els quatre títols, agrupats en tres volums, editats en fulletó corresponents a Homer, Darwin, Harte i Poe responen a uns objectius de modernització de la llengua,

d'universalització de la literatura catalana, d'inserir-se en els nous corrents materialistes de la ciència tot enllaçant amb la tradició greco-llatina convencional.

b) La idea popular el XIX d'utilitzar el fulletó per a novel·la és transformada resituant la plataforma amb obres de literatura considerada de qualitat i amb obres acreditades, al marge de la polèmica, pel que fa referència a la no ficció, és a dir al pensament i a la recerca allunyant-se de la literatura de ficció popular o de qualitat per a oferir vehicles de culturalització.

c) Tècnicament cal constatar, en els quatre casos, que no s'ha efectuat la traducció de l'obra original sinó d'edicions assequibles, franceses, amb el demèrit intel·lectual que comporta tot i la qualitat que tenen, a criteri dels crítics (Camarasa, Bordoy, Balasch...) que s'han acarat amb els textos originals i amb les traduccions de Pons i Roure, en el que fa referència a rigor, estètica i escriptura malgrat les deficiències d'utilitzar una font secundària.

d) Editorialment la divulgació no arriba als objectius previstos ni té l'èxit social que la iniciativa feia potser preveure. Només s'editen tres volums, i desiguals en extensió, un d'ells incomplet i la previsió de tres volums anuals resta en un projecte inassequible.

e) La Biblioteca del Diari Català és una realització del Diari Català que segueix el programa ideològic que proposa el propietari, fundador i director del mateix en relació a la utilització de la llengua catalana en l'àmbit científic, la popularització de la ciència i la culturalització creixent de la societat. Efectuar l'edició simultània de tres obres, dues d'elles d'una certa envergadura editorial, és la demostració evident de la voluntat pràctica de penetració ideològica i modificació de la conducta del mercat, almenys en l'esfera catalana en els cercles culturals influenciables davant la iniciativa d'un diari en llengua catalana.

f) La Biblioteca del *Diari Català* és el precedent d'altres biblioteques de publicacions catalanes que tindran continuïtat i èxit editorial, cas de *L'Avens*, *El Poble Català*, *La Renaixensa*... amb la salvetat que assolí un notable rigor en la formulació teòrica del projecte i conjuminà la doble acció de difusió d'obres de literatura creativa i de recerca. Haurem d'esperar a la col·lecció popular d'Editorial Catalana per a trobar un projecte reeixit tant ambiciós. Tot i el mins valor quantitatiu la importància teòrica del projecte és notable atès que esbossa uns nous camins per a la cultura catalana allunyant-se de les temàtiques presents, com hem vist en la relació d'obres editades el període, a l'època.

g) La publicació d'autors diguem-ne maleïts o condemnables per una part de la societat -- Darwin, Poe...-- en l'apartat d'autors contemporanis i de vincular-se amb la tradició clàssica no cristiana --Homer-- fa que es vulgui donar una reafirmació a l'amplitud de la cultura

catalana tot vinculant-la al laïcisme social, l'alta valoració de l'empirisme i el mètode experimental, el positivisme davant la tradició escolàstica i àdhuc reaccionària que tenia forts elements de difusió en la Catalunya d'aleshores. La diversitat d'opcions en la cultura catalana, l'amplitud en les temàtiques exposades serà una valuosa contribució a l'obertura cultural allunyant la producció cultural d'aleshores d'un tancament en sectors religiosos, conservadors, literaris... tot anant vers uns nous i amplis camps d'opcions més diverses.

En definitiva, la Biblioteca del Diari Català és un reforçament a les teories polítiques basades en el republicanisme, federalisme, laïcisme i progressisme que té el *Diari Català* enmig del domini del centralisme unificador i el sucursalisme polític --possibilisme, fusionisme, liberalisme...-- amb un catalanisme nou que, per manca de base social, fracassà mentre la nova vessant catalanista que es configura precisament com a reacció davant l'acció d'iniciatives del *Diari Català* a les quals s'oposa, està sentant les bases que el faran reeixir plenament vint anys després tard.

Pel que fa referència al suplement femení *Modas y Labors* les conclusions són:

a) En la premsa femenina i a l'opinió que té la societat de la Restauració sobre la dona es detecta un canvi en la seva apreciació social. Fins el segle XIX l'opinió que es té de la dona, i la seva educació, es veurà alterada i modificada per tres grans aspectes: la importància creixent de l'educació i l'instrucció en un món que avança tecnològicament, la creixent sofisticació social amb la necessitat de disposar de nous elements de coneixement --per exemple l'alfabetització, etc.-- i la incorporació creixent de la dona al treball que anirà alterant els fonaments de l'estructura familiar tradicional. Necessàriament, aleshores, s'introduirà la noció de l'accés a un ensenyament per part de la dona, sigui primer com a part del seu treball especialitzat, cas de les infermeres o els mestres, sigui com a corretja de transmissió per a una major educació dels fills.

b) L'educació serà, per tant, una peça clau en els continguts de la premsa adreçada a les dones, una educació en la qual hi haurà bàsicament elements pràctics i formatius, o sigui serà utilitzar a la premsa, no l'escola en ser dones adultes, per què tinguin nocions d'higiene i especialment de coneixement de la moral dominant. Les lectures que haurien de ser amenes, en opinió de Jiménez Morell són fetes amb la voluntat instructiva però, en contrapartida, d'un ensopiment extremat. La finalitat de la dona és el matrimoni però apareixerà una escletxa cada cop més gran, gràcies al triomf, paulatí, en el matrimoni, de l'amor sobre l'interès i la conveniència social. Seguirà però el fet convencional: l'home obert al món exterior i la dona reclosa a la vida privada, la participació de la dona al treball contribuirà a obrir-li parcel·les de la vida pública, amb lluita i problemes, amb individualitats que seran excepcions però serà l'inici d'un camí que configurarà les portes de la igualtat.

La instrucció i el treball seran els principals aspectes que tindran modificacions tant en la concepció teòrica com en la progressiva incidència. La prostitució seguirà, com la virginitat i la doble moral, tenint el seu paper de legitimació d'unes estructures intocables. En síntesi, resta la dona com un model idèntic al del passat però amb noves parcel·les obertes. Per exemple la seva finalitat social és l'amor i si no va al matrimoni pot dedicar-se a altres formes de relació, sigui als qui no tenen famílies --orfanats, asils, manicomis...-- sigui ajudant als de classes superiors --institutius, governants, infermeres privades...--.

c) En la literatura ho veiem molt clar: és acceptada la dona que tracta una temàtica literària que no qüestiona el seu paper: narrativa infantil, poemes intranscendents, textos de formació pràctica de la dona, etc. però hi ha uns camps tancats, igual que el treball o la vida pública: no s'entén una dona que vulgui ser polític, militar, etc. ni una dona que vulgui escriure assaig, ciència, etc. Finalment, aquestes esclertes són només pel que fa a uns sectors socials, classes altes i sectors il·lustrats de les capes mitjanes, la classe obrera, la classe popular, no tindrà accés als nous canvis del XIX, només al treball assalariat sigui a la llar o a la fàbrica.

d) Pel que fa a *Modas y Labors* la primera conclusió és la novetat que significa en el panorama periodístic l'aparició d'una publicació monogràfica, bé que suplement d'un títol major, en llengua catalana. També és significatiu de la voluntat d'eixamplar el catalanisme el fet d'introduir una temàtica frívola com són les modes i una d'utilitària com són les labors, els brodats, etc. per tal que el públic femení s'incorpori als rengles, com diuen, del catalanisme polític.

e) La segona conclusió a *Modas y Labors* és la manca d'èxit, no fou seguit pel públic femí. La baixa lectura l'obligà a replegar-se a unes pàgines monogràfiques, tot i això és important la voluntat dels capdavanters del *Diari Català* d'obrir a les escriptores catalanes amb una secció fixa, tot i les dificultats de lectura del públic femení, pensant en un objectiu de caràcter ideològic. El fracàs del suplement és deu, tant a factors endògens --reducció de pàgines...-- com exògens --debilitat del mercat en català...--.

f) La darrera conclusió serà pel contingut i afectà a la manca de reflexió sobre l'arquetip i funcionalitat de la dona en la societat catalana dels anys vuitanta. La via política, oberta el 1868 en proclamar el sufragi universal, la contempla exclusivament pels homes. La Restauració no representarà, d'altra banda, en aquest sentit, cap avenç destacat. Es facilitarà, no obstant, amb les discussions generalitzades sobre el paper social de la dona que unes poques puguin expressar un valor diferent al dominant, el sentit de la igualtat, que es valori a la persona en funció individual i no sexual en definitiva. Potser aquest fet, la creació d'un contramodel, serà la més gran aportació al debat sobre la dona que tindrà lloc en el decurs de les dues darreres dècades del segle passat.

Pel que fa especialment a *Modas y Labors* ens trobem amb una voluntat clara d'influir en un segment demogràfic, el femení, en ascens, per tal de fer arribar el missatge de renovació del catalanisme cultural i del catalanisme polític atenent com només el vivien d'una òptica sentimental, vivencial, lingüística... no encarnada en un bagatge teòric. *Modas y Labors* aspira a ser el nexa que faci el pont entre aquest món i les noves plataformes que configura el *Diari Català*. Restarà com una esperança, un projecte inacabat, dificultats diverses impossibilitaren la continuïtat del suplement i hagué de reconduir-se en una secció setmanal que no arribà a aconseguir els seus propòsits. Podríem dir que serà el símbol d'una voluntat fracassada i el seu èxit potser fou el de mostrar nous camps d'incidència social. No es planteja cap innovació formal o de contingut, des dels vestits que s'exposen, passant per la temàtica del fulletó, fins a la tipologia dels poemes, dades d'indumentària, etc. són un conjunt de materials que podien aparèixer en qualsevol publicació conservadora de l'època. No perquè fos en un diari laic i avançat, un periòdic catalanista i progressista, la secció tingué nous enfoc. Com a exemple de la manca d'aprofundiment sospitem que les il·lustracions que acompanyen la descripció dels vestits són, simplement, reproduïdes de la premsa francesa, fet d'altra banda habitual en tota la premsa d'època. Ho veiem en la signatura Anouies & Barbe que és la mateixa que figura a les il·lustracions de vestits dels magatzems parisencs Le Printemps que són anunciants del *Diari Català*.

La combinació de Dolors Monserdà de Macià i Valentí Almirall configurarà, finalment, una tipologia en el suplement volgutament neutral en la ideologia, s'aspirava només a fer una revista de modes i que tingués èxit com a esquer per a la lectura global del periòdic. Només la primera part fou assolida.

La premsa viu la seva més profunda reestructuració tant per la presència de factors externs, de caràcter econòmic, cultural i social com específics de la premsa mateixa. Caldria esmentar, d'aquests darrers, els factors interns de caràcter periodístic que afavoriran l'expansió de la indústria bàsicament en la mesura de la millora del producte així com la creació i utilització d'agències de notícies --Fabra...-- i de publicitat --Roldós...--, l'extensió i popularització de la figura del corresponsal, la creació dels quioscos com a punts de venda al carrer, en definitiva, la creixent industrialització i racionalització empresarial del producte. No és casual que el segon diari que apareixerà en català *La Renaixensa* sigui constituït com a societat anònima i arribi a tenir una impremta pròpia i faci dues edicions diàries. Aquests trets són habituals en la premsa industrial de Madrid.

Mentre a Espanya l'índex d'alfabetització era del 30 % i el d'urbanització del 20 %, a Catalunya trobem unes xifres sensiblement diferents amb la qual cosa podem deduir, atenent els coeficients de lectura, nombre de capçaleres/tiratges en relació al total d'habitants que existia una influència notable de la premsa. Serà, en definitiva, la premsa, com hem vist pel *Diari Català* la que possibilitarà l'extensió de l'ideari particularista i catalanista. Un ideari al qual el *Diari Català* configura com a primordial en el contingut informatiu i d'opinió i que serà present en tota la premsa de caràcter ideològic que es farà posteriorment.

Si en els anys 1874-1883, entre la Restauració i la llei de premsa de Sagasta es configura un model de premsa i un sistema informatiu que ultrapassa les élites per arribar a ser popular, sense les xifres però d'altres països occidentals, a Catalunya les dades dels tiratges de la premsa feta en llengua catalana ens demostren la creixent importància del periodisme en la formació del pensament nacionalista. Tots els pensadors i ideològics del catalanisme comencen publicant les seves reflexions en la premsa i la pràctica totalitat --d'Almirall a Prat de la Riba passant per Cortada, Mañé, Torras i Bages, Collell, etc.-- tindran en els periòdics la seva principal plataforma divulgativa abans d'aplegar, posteriorment, els textos en llibres.

Convindria aprofundir en els estudis sobre el timbre i aleshores esbrinar els tiratges de la premsa en funció del pes, ho hem fet per algun títol com a element comparatiu per a situar el *Diari Català* en el seu context però caldria treballar-hi a fons. També la relació entre ferrocarril i premsa. El 1879 existeix una incipient infraestructura ferroviària catalana. La publicitat que se'n fa ho demostra. El 19 de setembre de 1879 el "Brusi" publica un anunci on apareixen les línies Barcelona-Vilafranca-Tarragona, Barcelona-Mataró (Tordera), Barcelona-Granollers-Girona-Figueres-Portbou que al costat de les altres, Girona, Manresa, etc. són importantíssimes pel teixit comunicatiu català. Igualment avançar en l'estudi de la tecnologia de la impressió, si a Madrid es treballa, tres diaris almenys ho anuncien, amb rotatives, convindria saber quin és l'utilitat tècnica de la impressió dels periòdics de Barcelona.

Pel que fa referència als aspectes de la vida interna detectem una existència relativament tranquil·la trencada per tres processos judicials acabats amb sentències desfavorables que alteren la marxa del periòdic. La publicació és regular i es mantenen les activitats i publicacions afins amb estabilitat, tot i que el ritme sempre serà inferior a la voluntat que s'exposa inicialment. El juny del 1881 es produeix la decisió de finalitzar la seva existència. Aquest és el fet més traumàtic de la vida del *Diari Català*. Les iniciatives encetades, al marge del diari, també es truncaran. Aquestes realitzacions com hem vist en l'anàlisi del suplement *Modas y Labors* o en les edicions del fulletó responen a uns plantejaments ambiciosos en els objectius però tanmateix limitats per la manca de mitjans empresarials o de resposta del mercat.

Pel que fa a la vida externa el *Diari Català* serà l'exposició de més abast de l'ideari catalanista i a partir de la qual apareixeran els elements més dinàmics en la projecció del catalanisme polític: els congressos catalanistes i el Centre Català. Culturalment implicarà una dimensió crítica notable de la producció literària i assagística que fins aleshores era vista, generalment només amb complaença i partir del *Diari Català* s'obligarà a una òptica crítica en les diverses realitzacions de caràcter intel·lectual efectuades en català.

Periodísticament el dinamisme del *Diari Català* s'encarna en mesures promocionals tant de caràcter tècnic com en referència a facilitats per a millorar el contingut: bústies pels lectors arreu de Barcelona, una extensa xarxa de corresponsals, redaccions a les capitals de província en un notable intent de descentralitzar el periòdic i, fins i tot, amb administracions descentralitzades. En definitiva la voluntat d'obertura a nous sectors socials fugint de l'habitual sector lector format per eclesiàstics, propietaris rurals, advocats conservadors... que per raons òbvies havia d'allunyar-se del periòdic pecaminós. Gràcies a arribar a tot Catalunya el *Diari Català* augmenta el tiratge i esdevé un dels primers del Principat. Hem documentat com aquest periòdic i el *Diario de Barcelona* arriben, pràcticament, a totes les comarques. El diari s'obre a sectors dinàmics de comerciants, professionals, intel·lectuals... i possibilita que existeixi un eixamplament del mercat que considera no només útil i necessari sinó imprescindible que els diaris en llengua catalana siguin fets normalment. Amb el *Diari Català* el catalanisme cultural i el catalanisme polític precisaran de diaris que seran el seu vehicle habitual de transmissió ideològica.

Finalment, la renovació en contingut i disseny afavoreix una modernització del catalanisme que s'allunya d'ocupar-se exclusivament de la literatura i de la història per a passar tractar de la ciència i l'economia, contemplarà la tradició no com a eix immutable sinó com a contribució essencial per a definir un caràcter col·lectiu i una mentalitat comuna i precisada de renovació. És fixarà primordialment en les necessitats de la societat receptora i marcarà línies de pensament i comportament en els aspectes més polèmics o tanmateix importants tot i que no estiguin en la palestra pública. L'innovació del contingut també es manifestarà en iniciatives periodístiques polítiques i de relleu social com les cròniques de l'erupció de l'Etna que cobreix el mateix Almirall.

En conjunt el *Diari Català* possibilita que la premsa en llengua catalana faci un salt qualitatiu notable mitjançant el qual s'aspirarà a la normalitat. Tot el que faci referència a una dimensió de servei, crítica i modernitat tindrà en la premsa un element considerable d'influència social.

Gràcies, aleshores, a l'existència del *Diari Català* el catalanisme deixarà plenament els postulats culturals i s'obrirà als polítics i socials tot incidint en l'evolució vers plantejis nous primer en la reflexió crítica que efectua de la realitat hispànica i d'exemples foranis, especialment del model suís, sentant les bases especialment per a la futura gran exposició doctrinal del seu director en relació a Catalunya -*Lo Catalanisme*- i a Espanya -*Espagne telle qu'est*- i en el terreny cultural -*Respuesta a Núñez de Arce*-.

Un diari, tanmateix de curta vida però amb un notable grau de penetració social amb la voluntat d'incidir en tota la problemàtica, de l'àmbit que sigui, del període. El catalanisme polític contemplarà en aquesta evolució en la qual participa directíssimament el *Diari Català* una nova dimensió on al costat de la visió realista de la societat s'allunya dels plantejaments idíl·lics, utòpics o romàntics formulant una teorització, de base federal, en la

qual, per primera vegada, es contemplen no només declaracions de principis sinó respostes a la quotidianitat. El *Diari Català* aspira a una societat moderna, europea, regenerada dels vicis i defectes de la corrupció, la rutina i la incompetència per a situar-se com a element de servei.

La construcció del discurs de la realitat serà l'eina més important amb el filtratge de notícies que subministren corresponents i col·laboradors afins els quals sigui amb articles d'opinió o amb notes breus, cròniques locals i comentaris informatius ajuden a crear una consciència catalanista que s'estructura i es coordina per primera vegada en projectes específics. L'interès pel *Diari Català* rau en l'acceleració històrica que produí en el catalanisme i en la categoria i importància dels textos publicats.

Josep M. Figueres